Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Н. НУРМАТОВ, Н. НОРХУЖАЕВ, Ш. ЖАНАЙДАРОВ

МУЗЫКА

3-сыныпқа арналған оқулық

Қайта өңделген 6-басылымы

Өзбекстан Республикасы
Халыққа білім беру министрлігі баспаға ұсынған

http://eduportal.uz

Ғафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі
Ташкент – 2019

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

УЎК 372.878(075)
КБК 85.31
Ж 26

П і к і р ж а з ғ а н д а р :

Р. Абдуллаев — Өзбекстан Сазгерлер одағының төрағасы, Өзбекстанға еңбегі сіңген өнер қайраткері, сазгер;

Б.Максумова — Ташкент қаласы Юнусабад ауданындағы 17-жалпы білім беретін мектептің музыка мәдениеті пәні оқытушысы;

Ш.Хакимова – Ташкент қаласы Шыланзар ауданындағы 281-жалпы білім беретін мектептің музыка мәдениеті пәні оқытушысы.

– Ұстазыңның орындауында тыңда!

– Ұстазыңның көмегімен орында!

– Сабақ аяқталды.

Республикалық мақсатты кітап қорының қаржылары есебінен басылды.

Х.Нурматов, Н.Норхужаев, Ш.Жанайдаров.
Музыка: 3-сыныпқа арналған оқулық. Қайта өңделген 6-басылымы. – Т:. Ғафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі. 2019 – 108 б.

УЎК 372.878(075)
КБК 85.31

© Х.Нурматов, Н.Норхужаев, Ш.Жанайдаров.
© Ғафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі, 2019

ISBN 978-9943-5550-5-1

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Алғы сөз

Қымбатты оқушы! Қолыңдағы «Музыка» кітабы көптеген басқа оқулықтар сияқты егемендігіміздің арқасында баспа бетінде жарық көріп, Тәуелсіздік игілігіне айналды.

Сенің өміріңде әрбір оқулық пен оқу әдебиеттері маңызды орын алатыны белгілі, өйткені олар білімің мен түсінігіңді дамытады, болашаққа қарай талпындырады.

Музыка адамды ғажайып ән мен күй дүниесіне жетелейді, сана-сезімінің нәзіктігін, талғамын ұштайды, сұлулық пен әсемдікті сүйе білуге баулиды.

Сен 3-сыныпта музыкалық әуендерді зейін сала тыңдауды және әндерді мәнерлеп айту дағдыларын меңгересің, жаңа сазгерлердің шығармашылығымен танысасың, ән-күй туралы ұғымыңды байытасың.

Жыл бойында айтылатын әндер сені сүйікті Отан-анаға шын берілгендік рухында тәрбиелейді. Бақытты балалық шақ туралы тақырыптарды жырлайды. Сондықтан да әндер мен күйлердің мазмұнын тереңірек түсініп, өлеңнің сөзі мен әуен бірлігін жете ұғына біл, әсерлі де келістіре ән салу дағдысын мұқият меңгеріп алуға әрекет жаса.

Ән мен күй көңіліңді көтеріп, жас жаныңа сүйіспеншілік пен шаттық сыйласын және оқу мен еңбекте әрқашан қасыңнан табылатын жан серігің болсын.

Авторлар

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІРІНШІ ТОҚСАН

ӘН АЙТУ ЕРЕЖЕЛЕРІ

1. Ән айтқанда қолыңды төмен жіберіп, денені тік, түзу ұстай біл.

2. Ән салғанда бір қалыпты тыныс ал, иығыңды көтерме. Тынысыңды тежеп, өлең сөзінің соңына дейін жеткіз.

3. Ән сөзінде кездесетін дауысты дыбыстарды созып, ал дауыссыз дыбыстарды қысқа және анық айт.

4. Дауысыңды жеңіл және ұнамды шығаруға, ал әндерді мәнерлеп айтуға дағдылан.

5. Әрбір әнді терең ұғынып, айтуға үйрен.

6. Хорда ән орындағанда қасыңдағылардың дауыстарына құлақ түр, өз даусыңның ерекше бөлініп қалмауына назар аудар.

7. Әнді орындау кезінде мұғалімнің қол қимылына қарап, барлық ескертпелерін мұқият орында.

8. Даусың – сенің бақытың әрі байлығың екендігі есіңде болсын. Оны әрқашан ықтияттап, сақтай біл. Таза және қоңыраудай сыңғырлаған дауыспен айтылған жақсы ән де, әннің сөзі де адамға рақат сыйлайтынын ұмытпа.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ӘНҰРАНЫ

Сөзін жазған: *Абдулла Орипов*
Әнін жазған: *Мутал (Мутаваккил) Бурханов*

Салтанатты
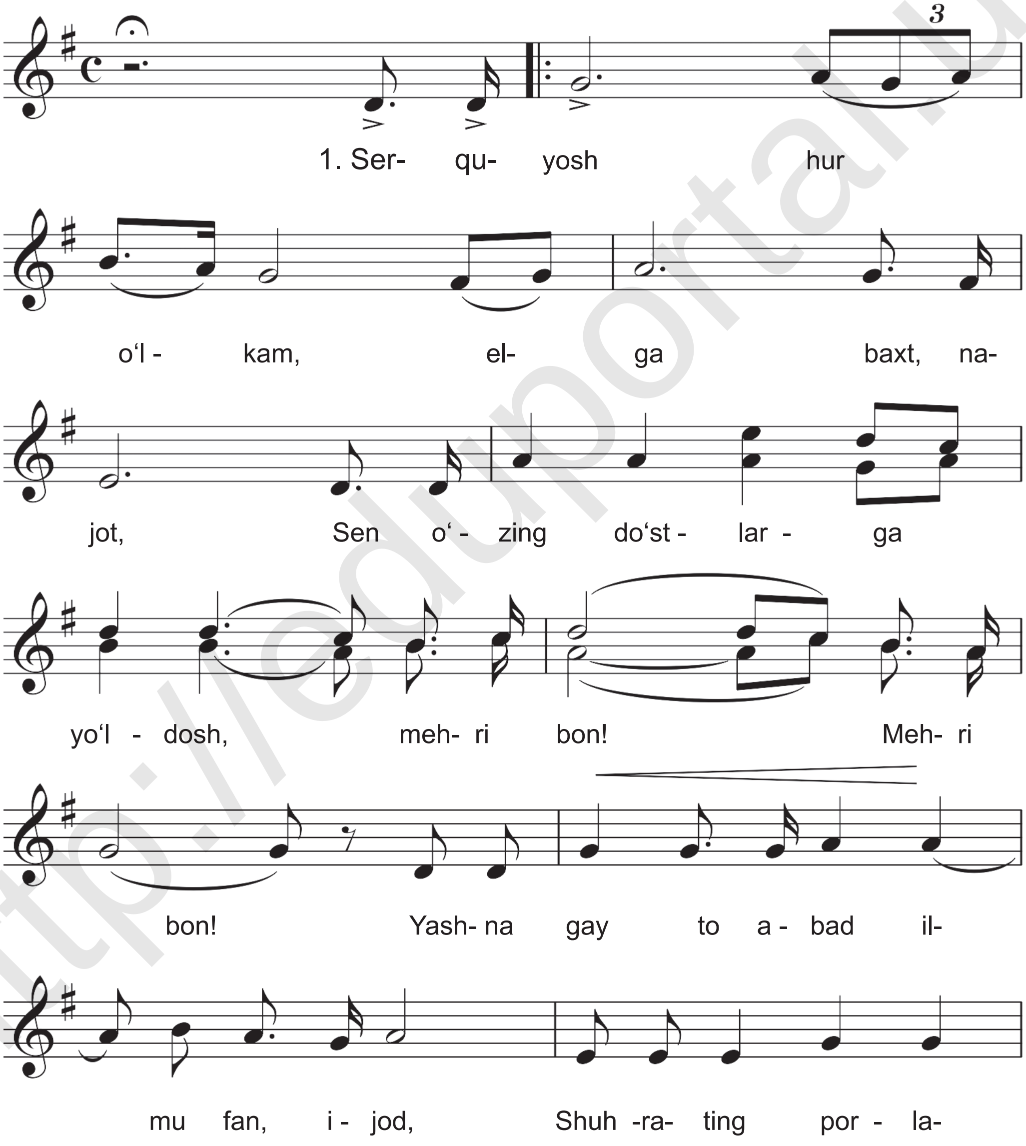
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE
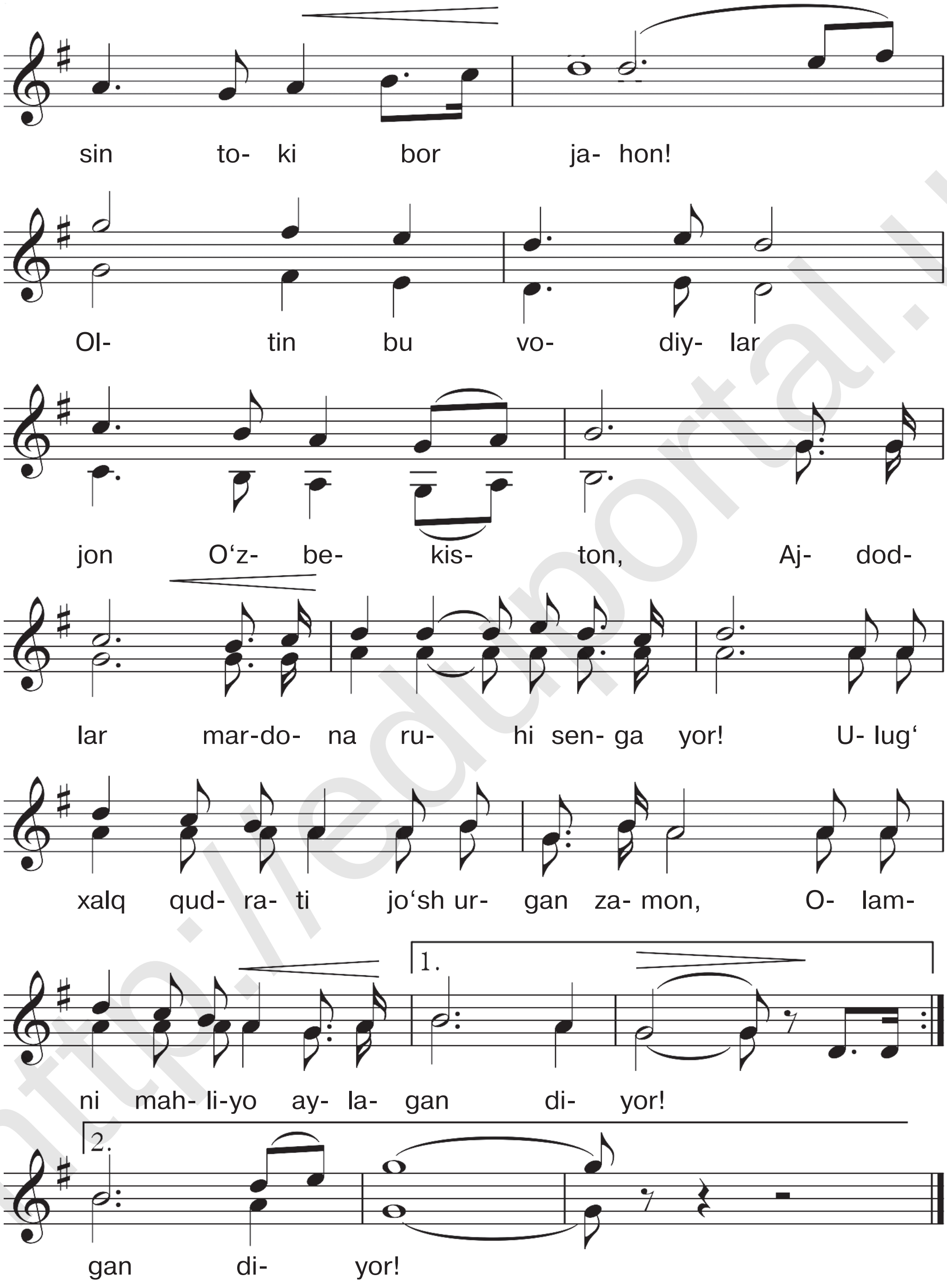
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Serquyosh, hur o‘lkam, elga baxt, najot,
Sen o‘zing do‘stlarga yo‘ldosh, mehribon!
Yashnagay to abad ilm-u fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!

Naqarot:

Oltin bu vodiylar – jon O‘zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug‘ xalq qudrati jo‘sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

2. Bag‘ri keng o‘zbekning o‘chmas iymoni,
Erkin, yosh avlodlar senga zo‘r qanot!
Istiqlol mash’ali, tinchlik posboni,
Haqsevar, ona yurt, mangu bo‘l obod!

Naqarot:

Oltin bu vodiylar – jon O‘zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug‘ xalq qudrati jo‘sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

PAUZALAR

БҮТІН ПАУЗА

Әннің немесе күйдің бірер жерінде дыбыс кідірісі қажет болса, паузалар (тыныс белгілері) пайдаланылады.

Ноталар созылымы әр түрлі болғаны сияқты паузалар да әр түрлі созылымда қолданылады.

Бүтін пауза бүтін нотаға тең болғандықтан былайша жазылады:

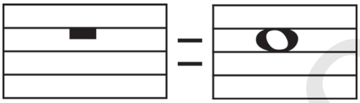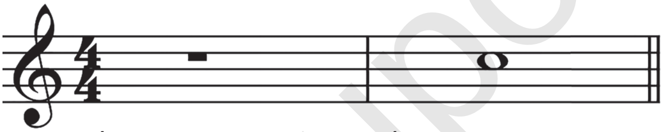

ЖАРТЫЛЫҚ ПАУЗА

Жартылық пауза жарты нотаға тең.
Жартылық пауза былай жазылады:

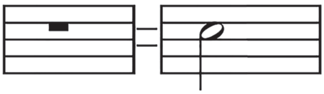

Төмендегі жаттығуды жартылық паузаларды сақтай отырып айтамыз:

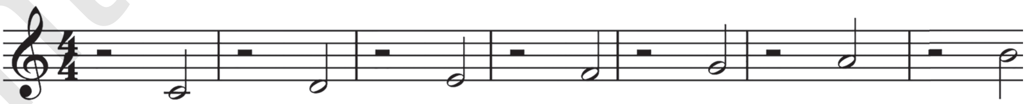

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE
http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Ыбырай Алтынсарин
(1841—1889)

«Кел, балалар, оқылық!» атты әннің сөзі қазақ халқының белгілі ағартушысы Ыбырай Алтынсариндікі.

Ыбырай Алтынсарин — балаларды өте жақсы көрген ұстаз. Оның балаларға арнап жазған көптеген әңгімелері, өлеңдері бар. Қазақ балаларына мектеп ашуды арман еткен ол халық мектебін ұйымдастырып, өзі сол мектепте ұстаздық етеді.

Ы. Алтынсариннің «Кел, балалар, оқылық!» өлеңіне ән жазған қазақ композиторы Ләтіп Хамиди.

Өлеңнің сөзіне ән, әуен (мелодия, музыка) жазатын адамды **сазгер (композитор)** дейміз.

Ләтіп Хамиди
(1906 — 1983)

Ләтіп Хамиди 1906 жылы туған, балалардың шын досы. Оның «Туған ел», «Отан», «Ёлка жыры»,«Күшік пен көбелек»,«Жас саяхатшылар жыры» деген әндері сендерге арналған.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КЕЛ, БАЛАЛАР, ОҚЫЛЫҚ!

Сөзін жазған: *Ы. Алтынсарин* Әнін жазған: *Л. Хамиди*

Орташа екпінмен
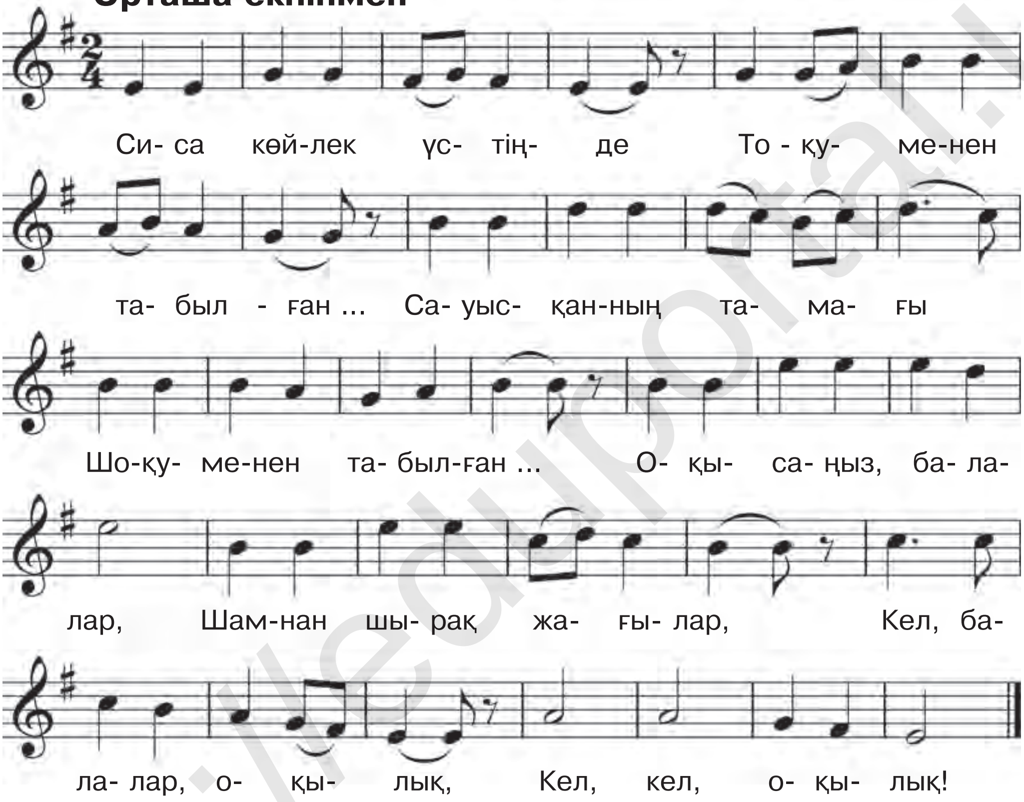
Сиса көйлек үстінде
Тоқуменен табылған ...
Сауысқанның тамағы
Шоқуменен табылған ...
Өнер-білім бәрі де
Оқуменен табылған.
Оқысаңыз, балалар,

Шамнан шырақ жағылар,
Тілегенің алдыңнан
Іздемей-ақ табылар.
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Есіңе түсір

Төмендегі күйді тыңдап, ондағы музыканың таңбалау амалдарын өзің тап:

орташа жылдам
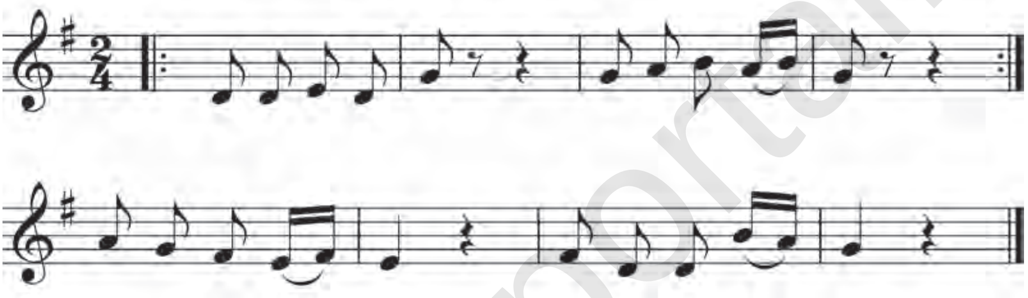
шапшаң
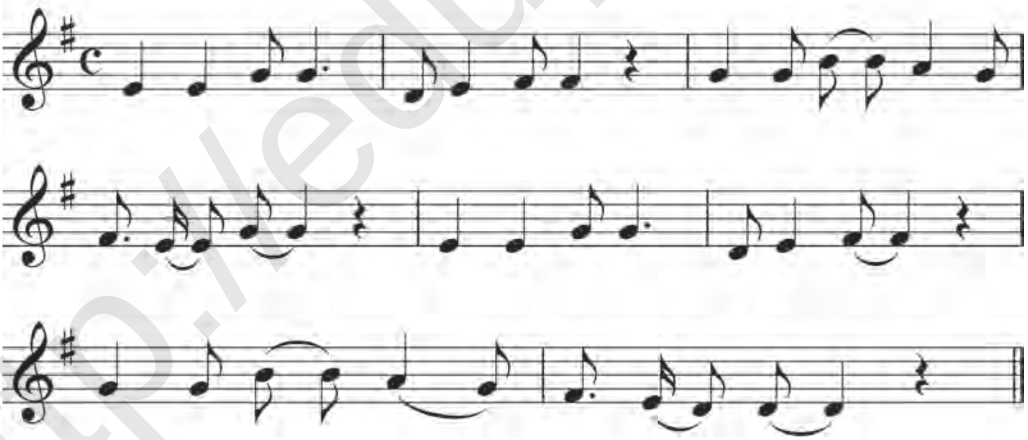
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ШИРЕК ЖӘНЕ СЕГІЗДІК ПАУЗАЛАР

Ширек паузада да ширек нота секілді өз созылымы мен өлшемі болады.

Ширек пауза ширек нотаға тең болғанда, былайша жазылады:

бір екі бір екі бір екі

Сегіздік пауза сегіздік нотаға тең.

Сегіздік пауза былайша жазылады:

Төмендегі жаттығуды сегіздік паузаларды сақтай отырып айтамыз:

Шаттана
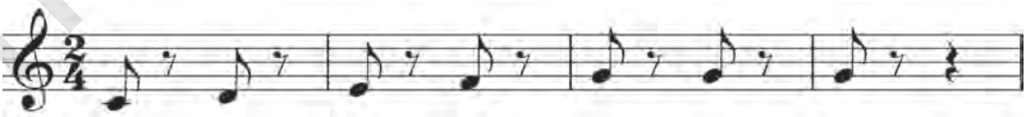
Chaq- qon, chaq- qon kuy- lay- miz.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Музыка шығармасындағы паузалардың әр түрлі болатынын біліп алдың. Төмендегі күйді тыңда, ондағы ширек паузаның үнемі такт басында келетіндігіне мән бер.

FERUZA

Әнін жазған: *F. Рузибаев*

Жеңіл
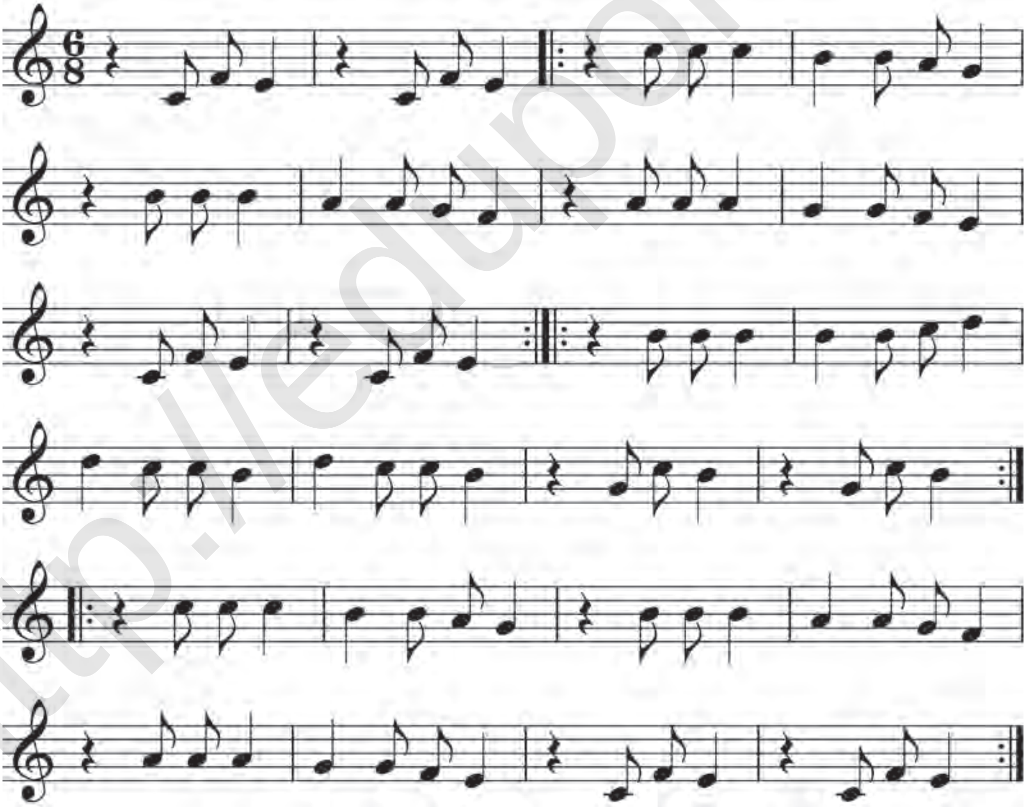
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

СҮЙІКТІ МЕКТЕБІМ

Сөзін жазған: Ш. Смаханұлы
Әнін жазған: *Ә. Байділдаев*

Көңілді
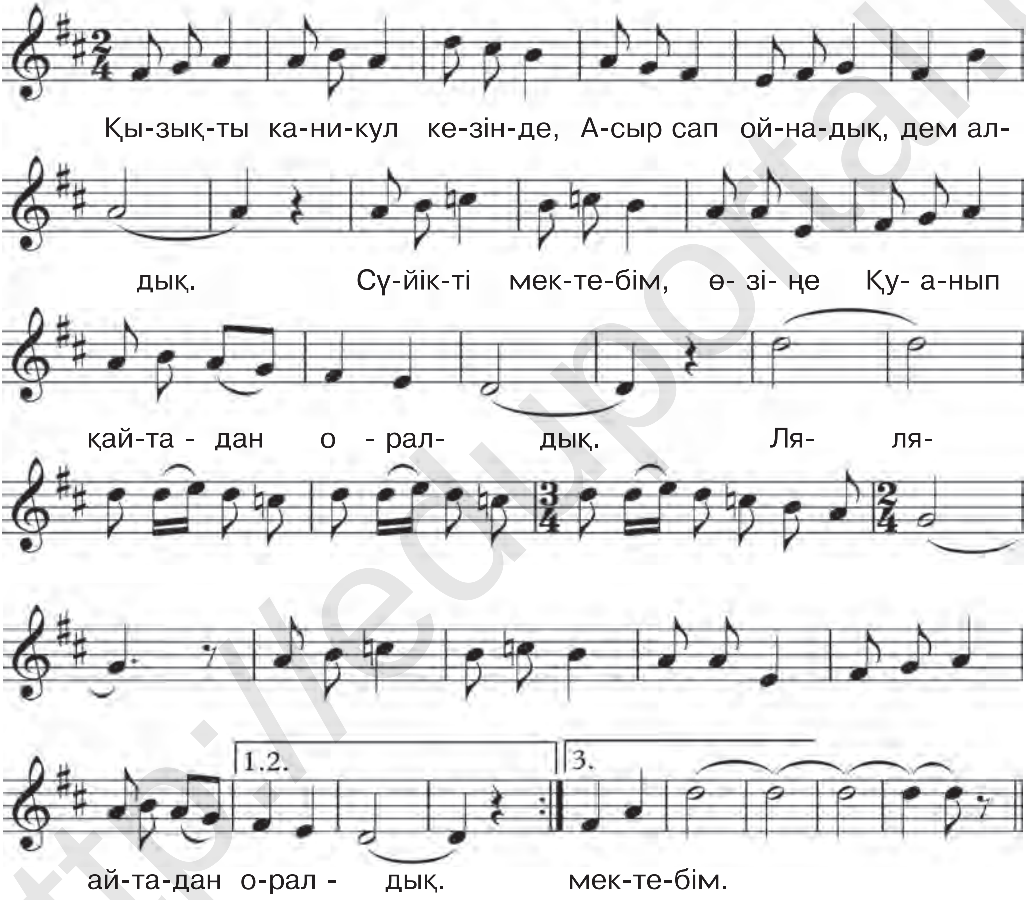
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

SHIRIN-SHIRIN

Сөзін жазған: *И. Жиянов* Әнін жазған: *Х. Хасанова*

Ойнақы
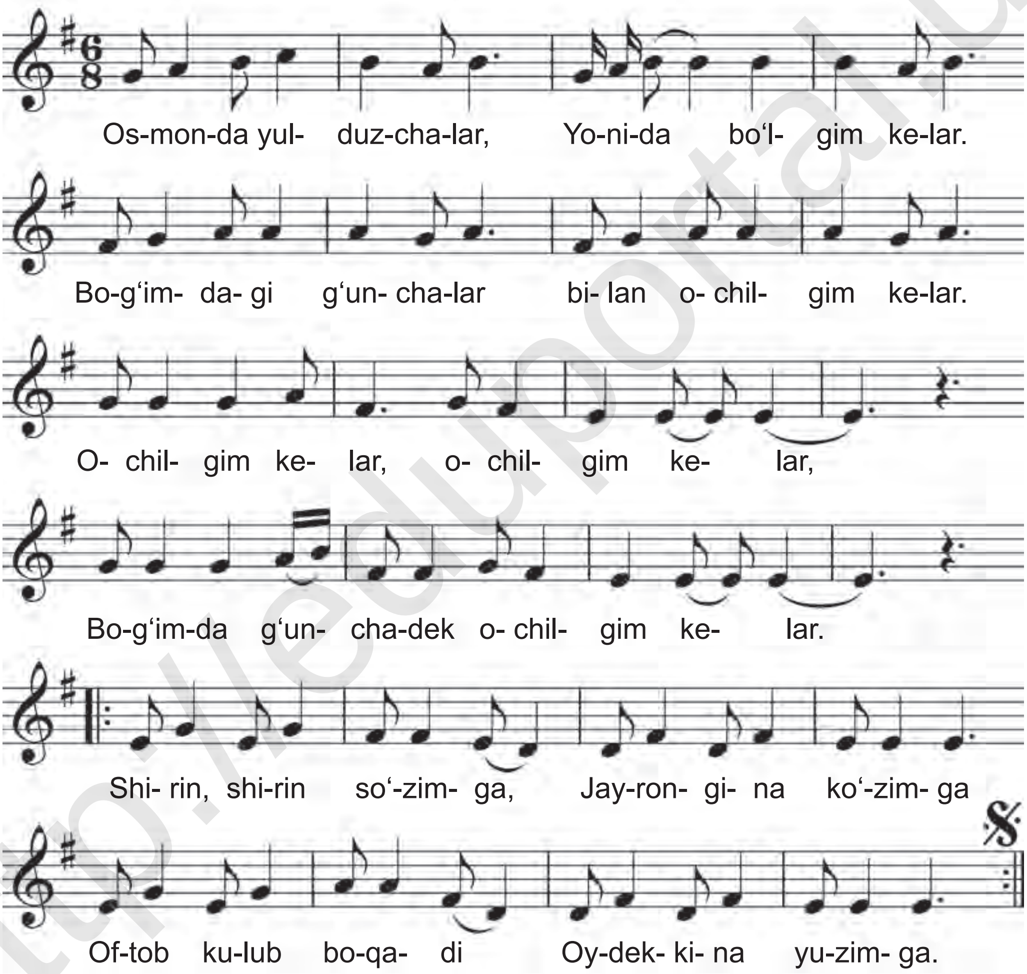
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

RUSTAM ABDULLAEV (1947 ж.)

Көне Хорезмнің Хиуа қаласында туылып-өскен Рустам Абдуллаев Республикамыздың музыка өнерінің өсіп – өркендеуіне өзінің сүбелі үлесін қосып келе жатыр. «Shodimulk», «Sadoqat», «Xiva» опералары, «Quyoshga ta'zim» балеті, фортепианоға және симфониялық оркестрге арналған 5 концерт, бірнеше әндер мен романстар – сазгер шығармашылығының тек бір бөлігі ғана. Ол – 1995 жылдан бері Өзбекстан Сазгерлер одағының төрағасы.

Рустам Абдуллаев шығарған көптеген туындылар шет елдерде де орындалып, саз өнерін шын қадірлейтіндерді сүйсіндірген. Ал сазгердің «Mustaqillik lolalarimiz», «Do'stlik taronasi», «Kulgan ko'zli bolalar», «Diyorimda bayram bugun», «Shodlik qo'shig'i», «Navro'z qo'shig'i» сияқты 50 ден астам алуан түрлі әндерін оқушы-жастар сүйсіне орындайды. Сазгер Рустам Абдуллаев балаларға арнап тағы көптеген әндер шығаруды ниет етіп отыр.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

QO‘ZICHOQ

Сөзін жазған: *Ю. Сулаймон* Әнін жазған: *Р. Абдуллаев*

Орташа тез
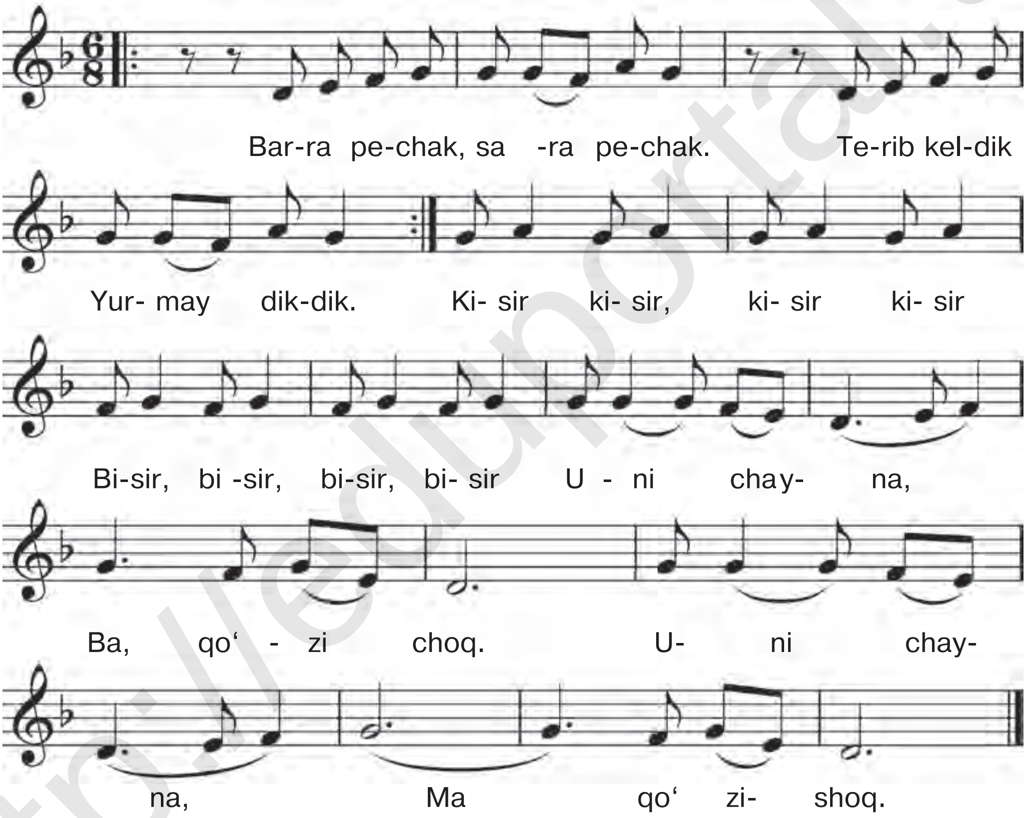
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Barra pechak,
Sara pechak,
Terib keldik
Yurmay dik-dik.
Kisir-kisir,
Bisir-bisir,
Uni chayna,
Ba, qo‘zichoq.
Uni chayna,
Ma, qo‘zichoq.

2. Men va Zaynab,
Har kun ko‘plab.
Har xil o‘tlar,
Terib deymiz:
Egil, egil,
Yegil, yegil.
Bo‘lgin semiz,
Ba, qo‘zichoq.
Bo‘lgin semiz,
Ma, qo‘zichoq.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ДИРИЖЁРЛІК ҚИМЫЛДАР

Хор орындағанда барлығының бір мезгілде және бір қалыпты шырқауына дирижёр басшылық жасайды. Дирижёр шығарманың орындалуын қол қимылдары арқылы басқарады.

Музыкалық шығармалардың алуан түрлі өлшемде болатындығы саған белгілі. Соған байланысты дирижёрлік қимылдар да өлшем бойынша әр түрлі болып отырады. Дирижёрлік жайындағы білік-дағдыларымызды пысықтаймыз.

Екі ширекті өлшем

Екі ширекті өлшемге дирижёрлік жасағанда, бастапқыда қолдар төменге, кейін жоғарыға қарай қимыл жасайды.

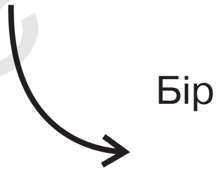

Ал екінші күшсіз үлесте қол жоғарыға қарай көтеріледі.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

NAQSH OLMALAR

Сөзін жазған: Р. Толиб

Әнін жазған: Н. Норхужаев

Ойнақы
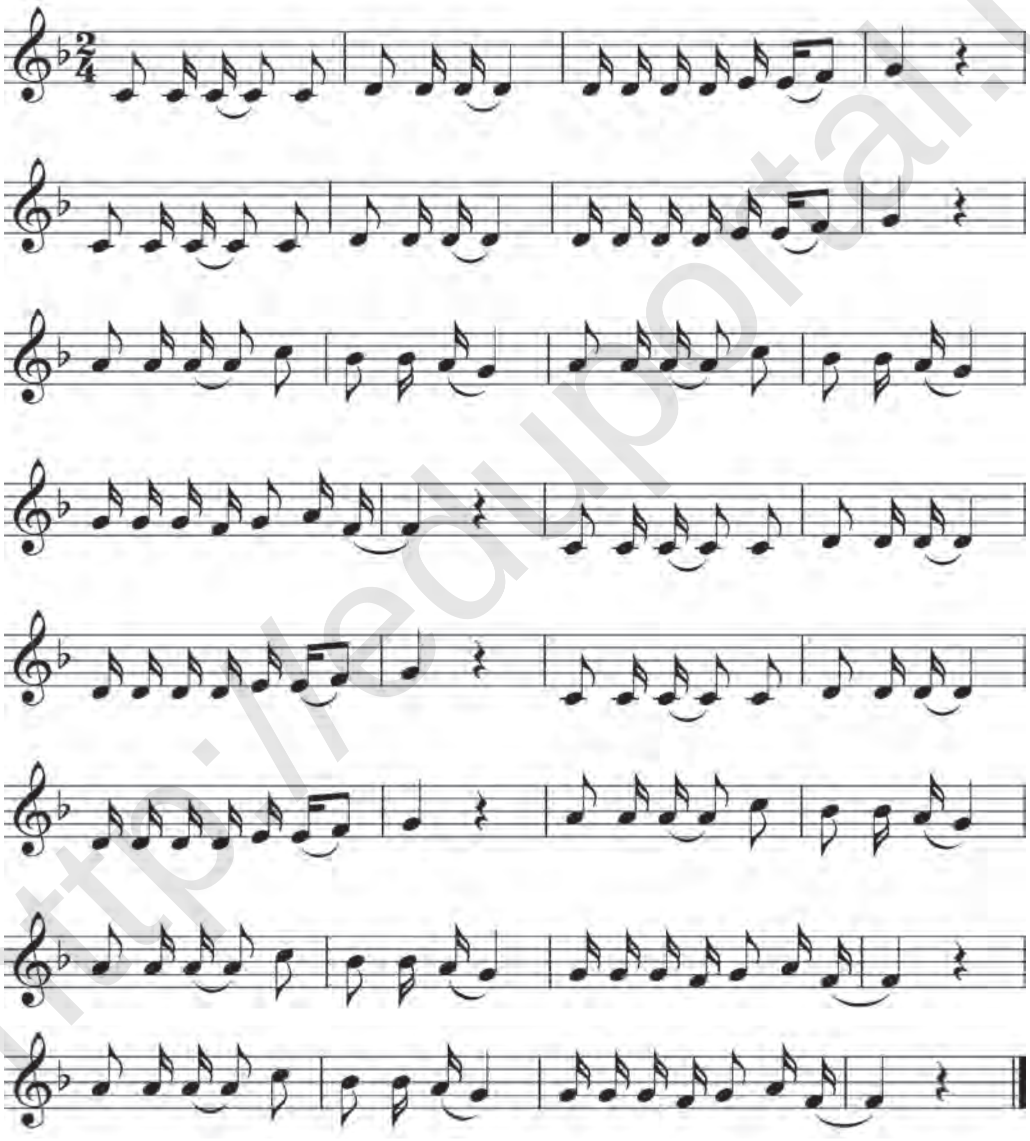
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ШАЛҒЫНДАҒЫ БАҚБАҚ

Сөзін жазған: *Қ.Жұмағалиев* Әнін жазған: *Т. Қоңыратбаев*

Көңілді, ойнақы
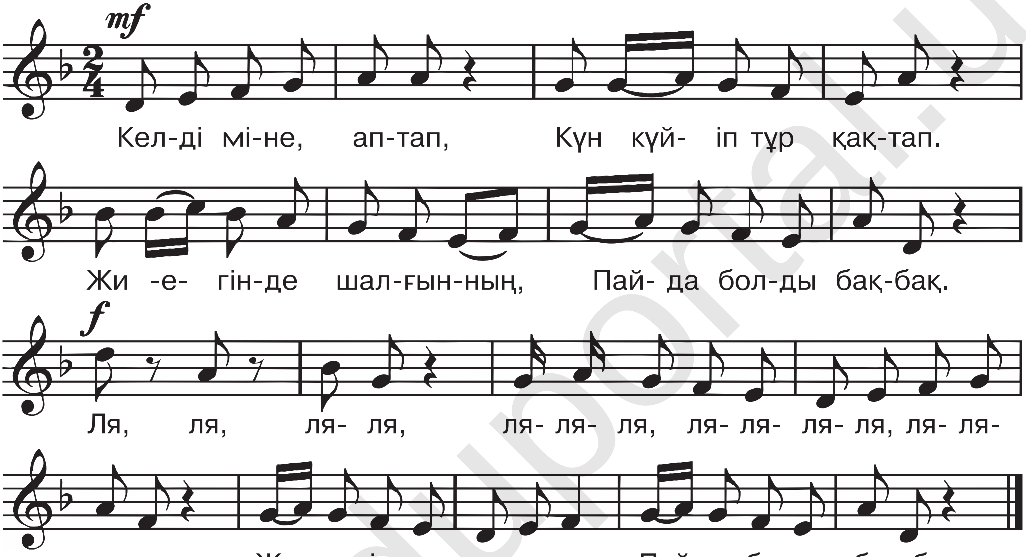
Бойын күтіп, баптап,
Өзін-өзі сақтап,
Апта бойы сәнденді
Тап-тұйнақтай бақбақ! } *2 рет*

Қайырмасы:

Қап, қап, мейлі!
Сені мақтап, біз айтамыз тақпақ!
Шашым жоқ деп ұялма,
Өсе бер, сен, бақбақ!

Кенет жел кеп, тап-тап!
Күлді оған сақ-сақ!

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

НОТА ҮЙРЕНЕМІЗ

Сөзін жазған: *Ә.Асылбеков* Әнін жазған: *Б.Жүсіпәлиев*
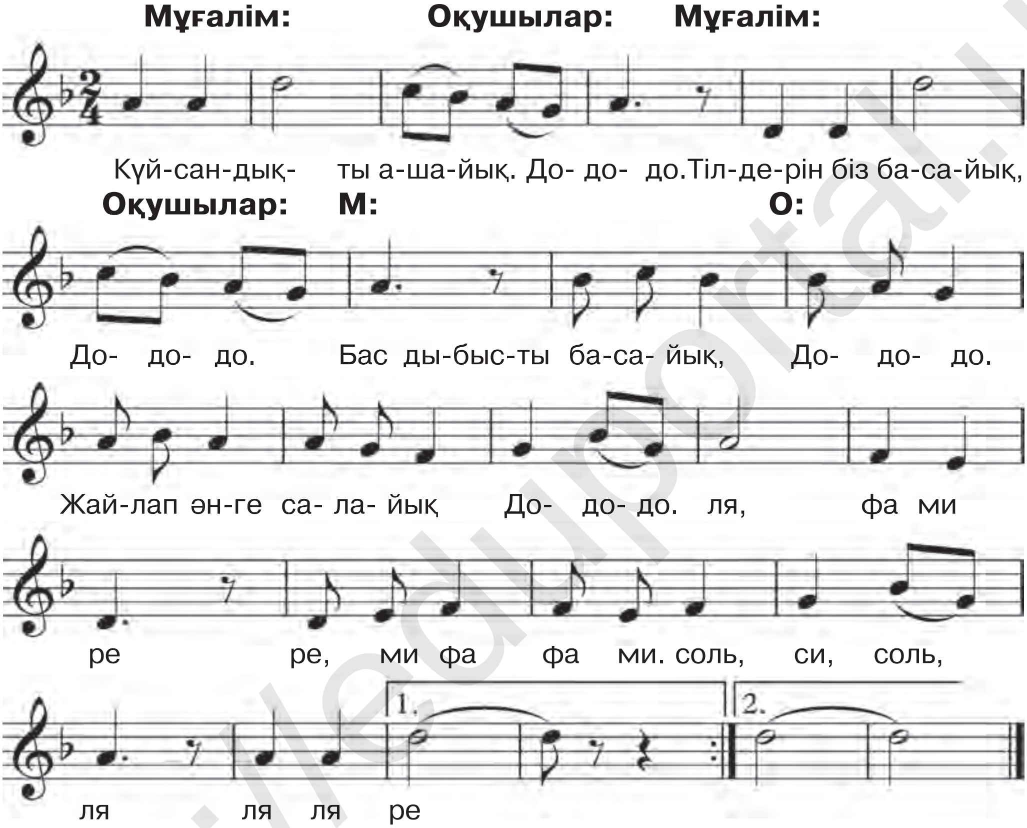
М.: Шалқып шығар сонда күй,
О.: До, до, до.
М.: Бәрі до-дан басталар,
О.: До, до, до.
М.: До-ны қоштар басқалар,
О.: До, до, до.
М.: До-ны қоштар басқалар,
О.: До, до, до.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖАРҚЫН ЖҮЗДІ ҰСТАЗЫМ

Сөзін жазған: *Ш.Смаханұлы* Әнін жазған: *И. Нүсіпбаев*

Сабырлы, наздана
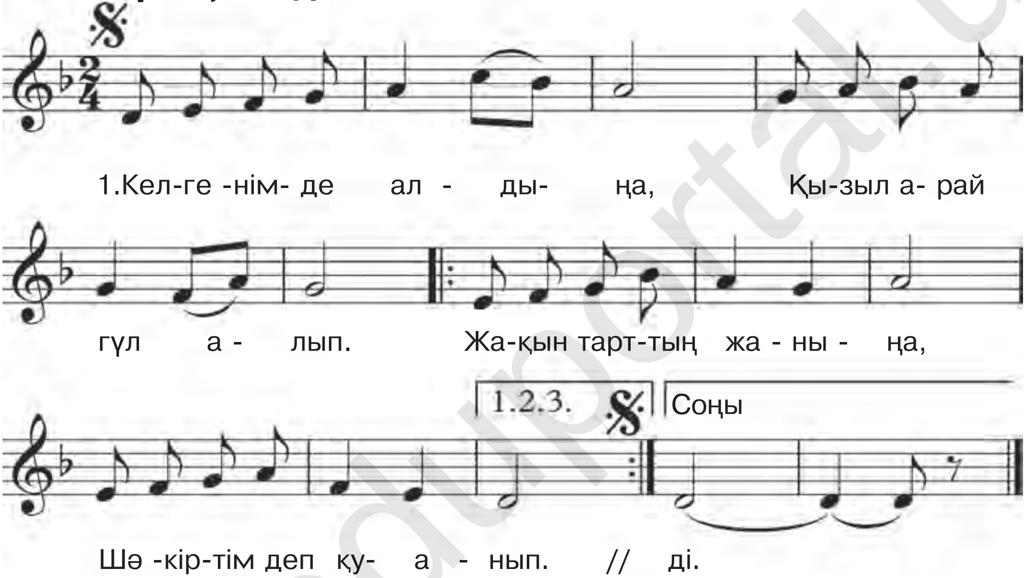
2. Сипадың да басымнан,
   «Әліппені» ұсындың.
   Бақытымның осыдан,
   Басталғанын түсіндім. } *2 рет*

3. Мейір толы көзіңде,
   Кім бар сенен шыдамды.
   Шалыс басқан кезімде,
   Кешіресің кінәмді. } *2 рет*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE
http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨЗІҢ ТАП

– жарты нота неше ширек нотаға тең болады?

– ширек нота нешеге саналады?

– ширек нотаның нешеуі жарты нотаға тең?

Ал толық нотада неше жарты нота болады?

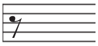 – бұл қандай пауза? Ол нешеге саналады?

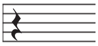 – мына паузаға тең созылымды нотаны айт.

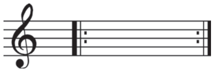 – мына белгінің аты не? Міндеті ше?

МЕКТЕП ПОЛЬКАСЫ

Сөзін жазған: *Т.Молдағалиев* Әнін жазған: *И.Нүсіпбаев*

Тез
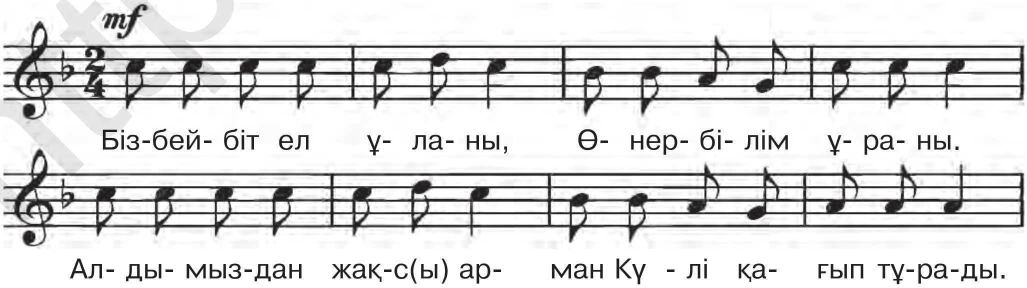
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТОҚСАН ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША СҰРАҚТАР

1. Өзбекстан Республикасының Мемлекеттік Әнұранын қалай тыңдау керек?

2. «Сүйікті мектебім» өлеңінің әнін, сөзін кім жазған? Бұл әннің мазмұнын айтып бер.

3. Бұл тоқсанда қандай музыкалық шығармаларды тыңдадың? Қайсы сазгерлермен таныстың?

4. Би өнеріне арналған қандай күйлерді білесің?

5. Сен неше үлестік өлшемдегі шығармаға дирижёрлік ете аласың?

6. Ширек пауза нешеге саналады? Сегіздік пауза ше? Бұл паузаларға қандай ноталар тең болады?

7. Музыканың қандай таңбалау амалдарын біліп алдың? Музыка өнерінде таңбалау амалдары не үшін қажет?

8. Екі ширекті шығармаға қалай дирижёрлік жасауға болады?

9. Саған қандай әндер мен күйлер ұнайды?

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЕКІНШІ ТОҚСАН

ӘНШІЛЕР АНСАМБЛІ

Екі және одан да көбірек орындаушылардан құралған ұжым "ансамбль" деп аталады.

Ал ән шырқайтындар тобы "әншілер ансамблі" деп аталады.

ҚАРЛЫҒАШ

Әнін жазған: *А. Жұбанов*

Жай, әндете
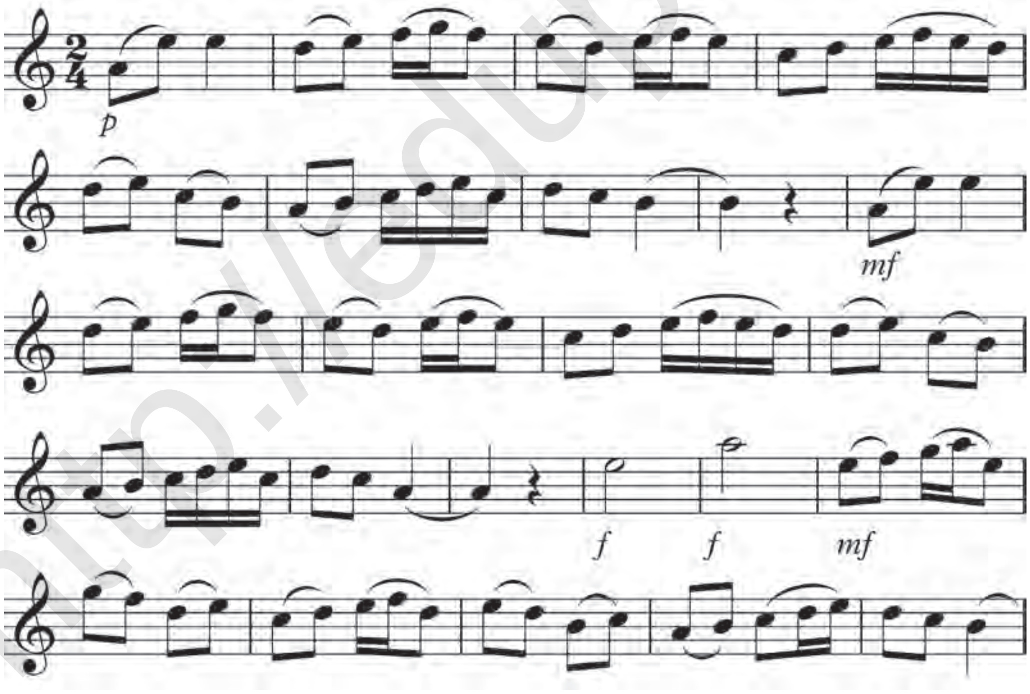
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

OLTIN PAXTAM – OPPOGIM

Сөзін жазған: П. Мумин   Әнін жазған: Н. Норхужаев
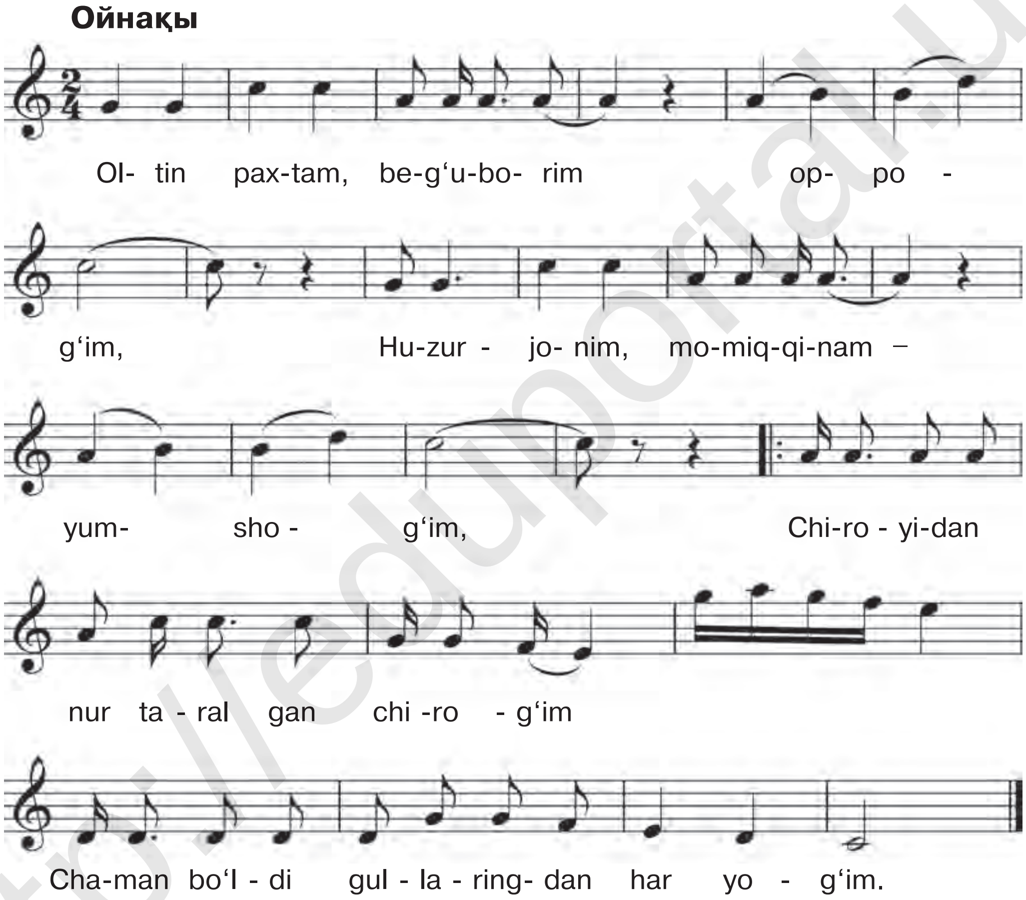
2. Paykallarda termilasan yo‘limga,
Oq qushimsan, qo‘ndiraman qo‘limga,
Hosilingdan shodlik to‘lar ko‘nglimga,
Chanoqlarda qaynab turgan bulog‘im.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АСПАПТАР АНСАМБЛІ

Музыкалық шығарманы бәрі бірге қосылып, біркелкі етіп орындайтын музыканттар тобы “Аспаптар ансамблі” деп аталады. Аспаптар ансамблі алуан түрлі музыкалық аспаптардан құралады. Олардың арасында домбыра, қобыз, сыбызғы, рубаб, дутар, най, ғижжак, шаңқобыз, танбур, доира секілді музыкалық аспаптар болуы мүмкін.

Кейде ансамбль біркелкі музыкалық аспаптардан да құралады. Мәселен, домбырашылар ансамблі, қобызшылар ансамблі, рубабшылар ансамблі, дутаршылар ансамблі, доирашылар ансамблі тағы сол сияқтылар.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

UFORI 3 (ҚЫЗДАР БИІ)

Көңілді

Өзбек халық күйі
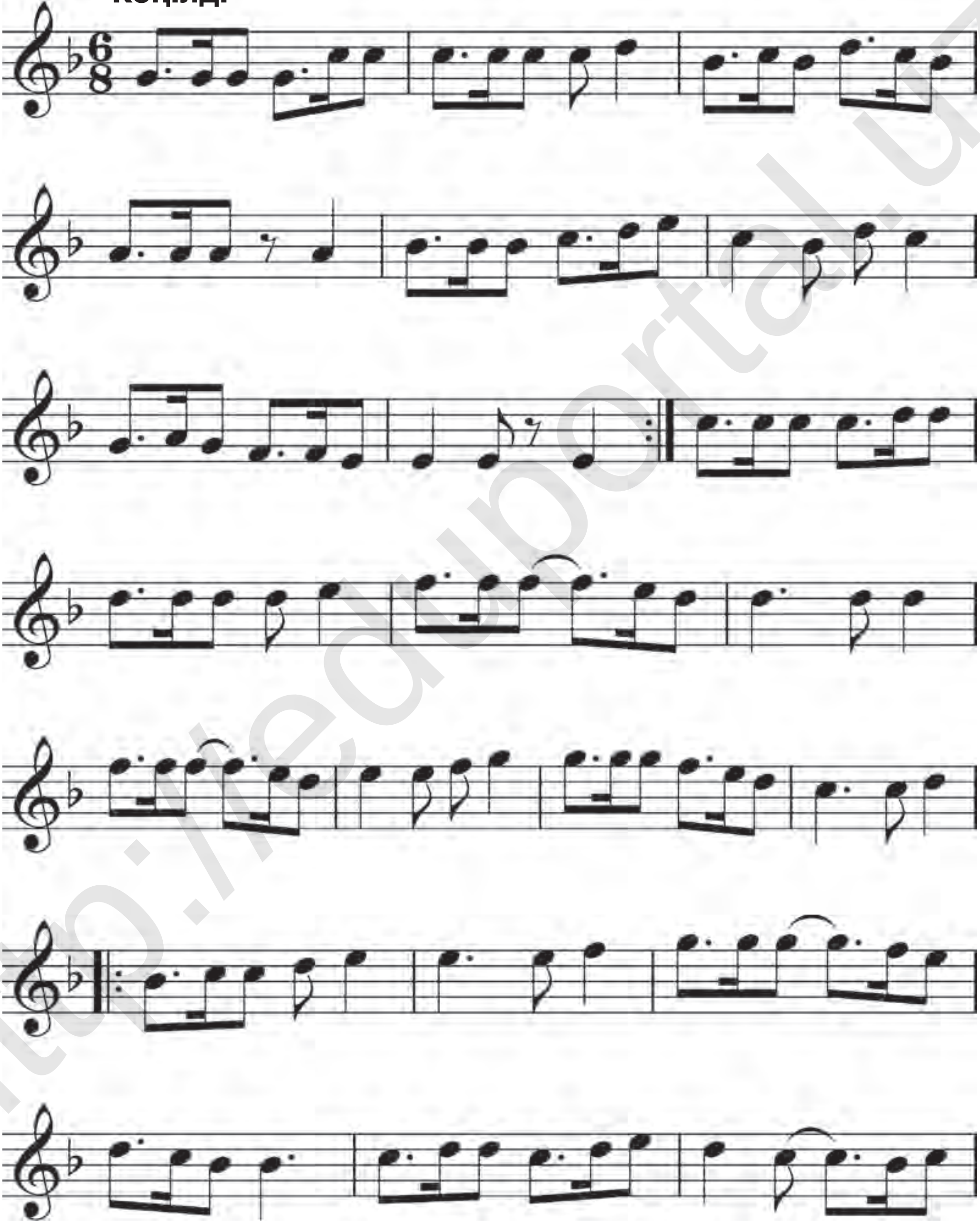
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ШАТТЫҒЫҢДЫ ЖЫРЛАЙМЫН, ОТАН!

БІЗ ОСЫЛАЙ ӨСЕМІЗ

Сөзін жазған: *М. Әлімбаев* Әнін жазған: *И. Нүсіпбеков*
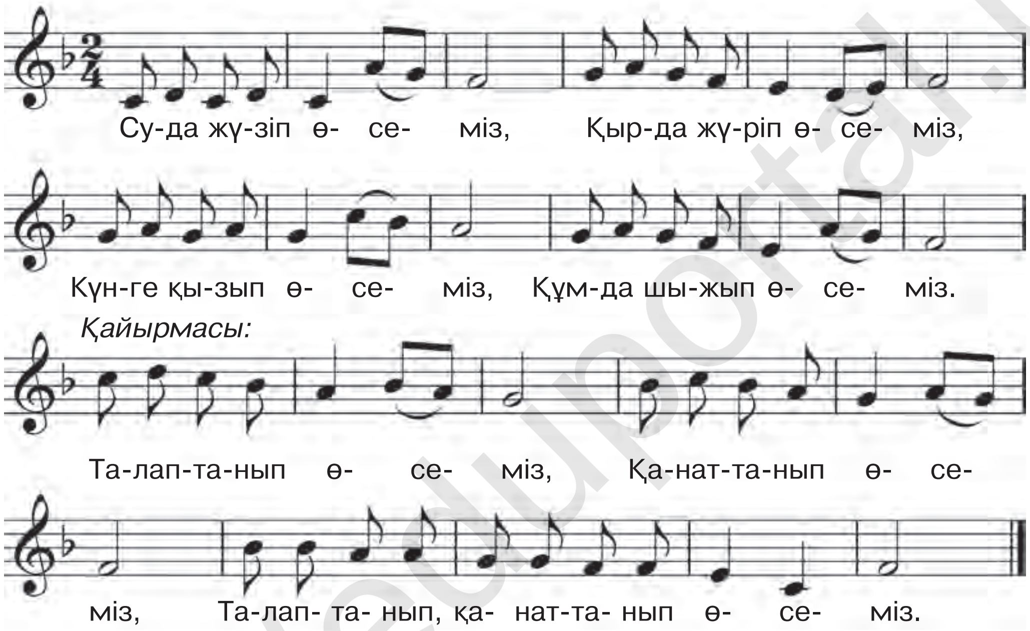
Көңілді

Суда жүзіп өсеміз,
Қырда жүріп өсеміз,
Күнге қызып өсеміз,
Құмда шыжып өсеміз.

Қайырмасы:

Талаптанып өсеміз,
Қанаттанып өсеміз,
Талаптанып, қанаттанып өсеміз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МЕН МЫНАДАЙ БОЛАМЫН

Сөзін жазған: *Б. Ысқақов* Әнін жазған: *Л. Момынов*

Орташа екпінмен
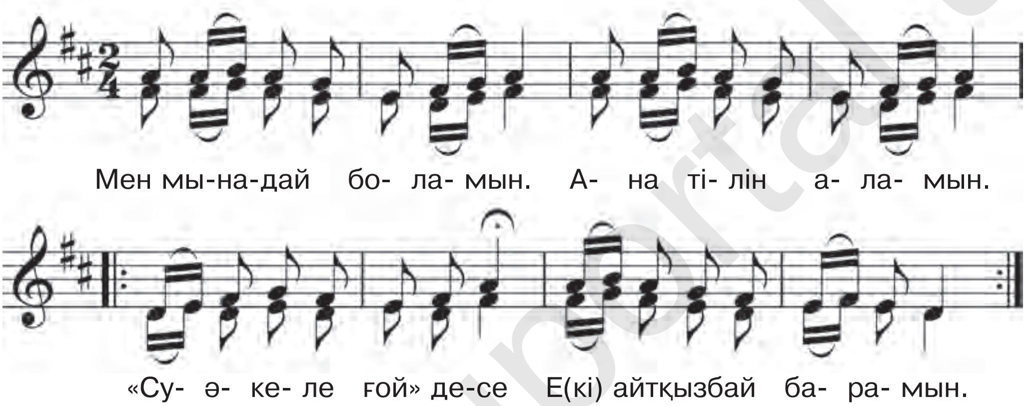
Мен мынадай боламын:
Ана тілін аламын.
Ойната ғой бөпеңді,
Десе, ойната саламын. } *2 рет*

Мен мынадай боламын:
Ана тілін аламын.
Ол кеткенде жұмысқа,
Үйде өзім қаламын. } *2 рет*

Менің өзім сондаймын:
Үлкен сөзін тыңдаймын.
Әдептілік сақтаймын,
Міне, осындай баламын. } *2 рет*

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

BAHOR VALSI

Орташа екпінмен Әнін жазған: М. Мирзаев
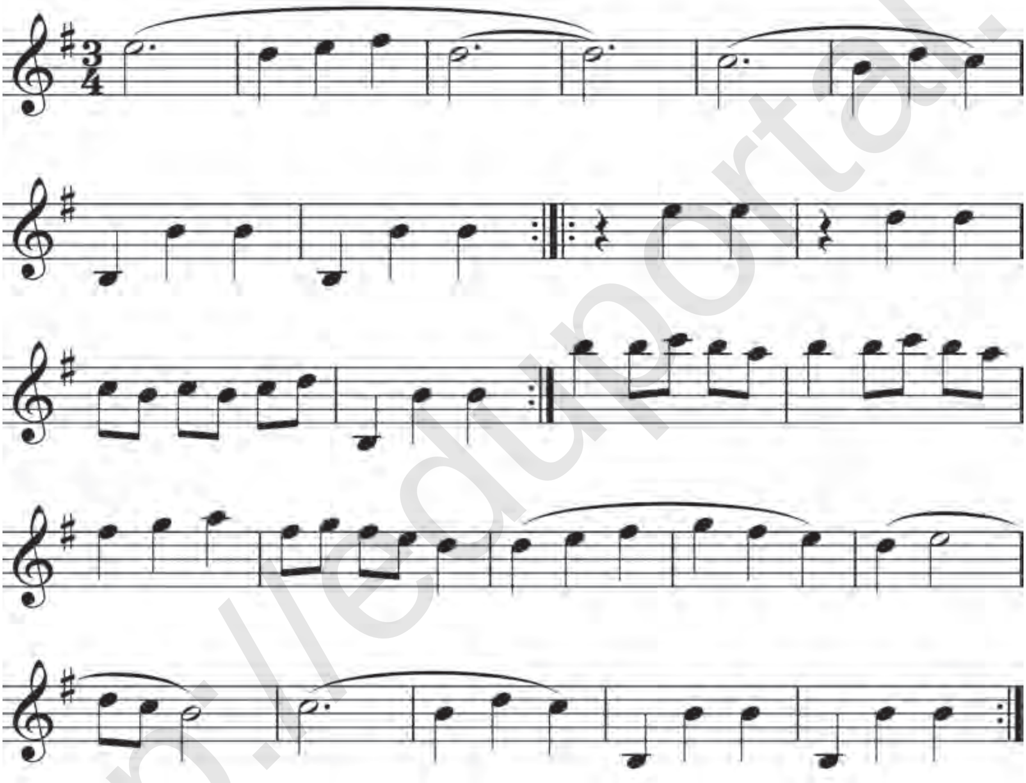
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Төмендегі күй үзінділерінің нота өлшемін табыңдар:

1)
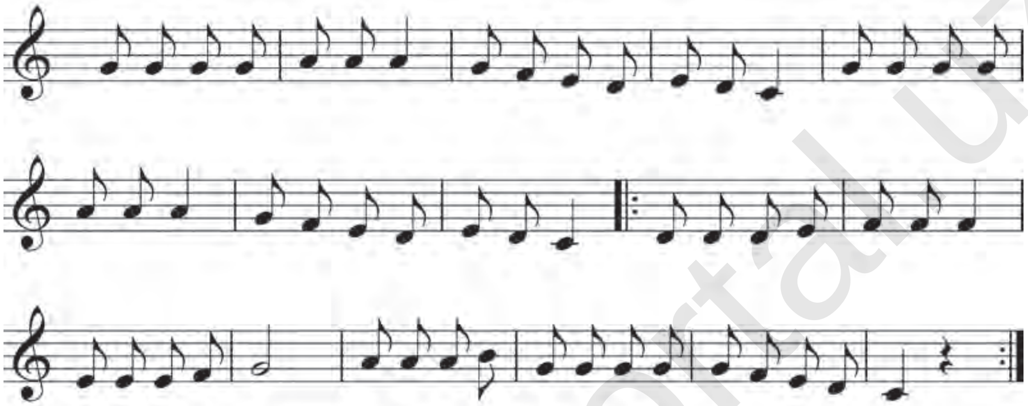
2)
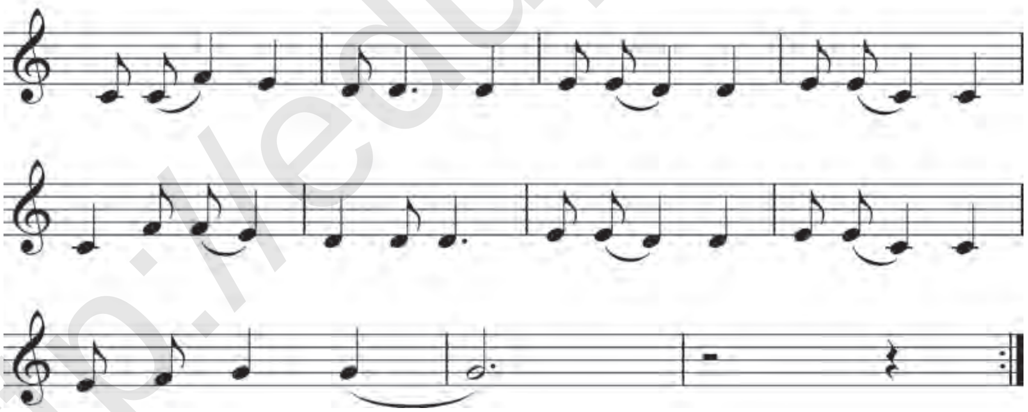
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

FARHOD ALIMOV (1947–2014)

«Biz istiqlol egalari», «Ona tilim — o‘zbek tilim», «Ahillik — do‘stlik», «Chaqqon bola», «Oppoq qandim» сияқты ғажайып әндерімен балалардың көңілінен орын алған сазгер Фарход Алимов Ташкентте туылып өсті.

Жастайынан-ақ музыка өнеріне құмар болған ол ықылас пен қызығушылықтың арқасында алғаш ғижжак аспабының сырларын игеруге, содан соң сазгер мамандығын меңгеруге бет алды.

Жұртты сүйсіндірген шығармашы көптеген музыкалық қойылымдарға ән-күй жазған, хорға және жеке орындайтын әншілерге арнап бірталай музыкалық шығармалар жазған сазгер болып табылады. Оның симфониялық оркестрге, ұлттық аспаптар оркестріне арнап жазған алуан түрлі туындылары радио толқындарында үнемі шырқалып тұрады.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

OPPOQ QANDIM

Сөзін жазған: *П. Мумин* Әнін жазған: *Ф. Алимов*
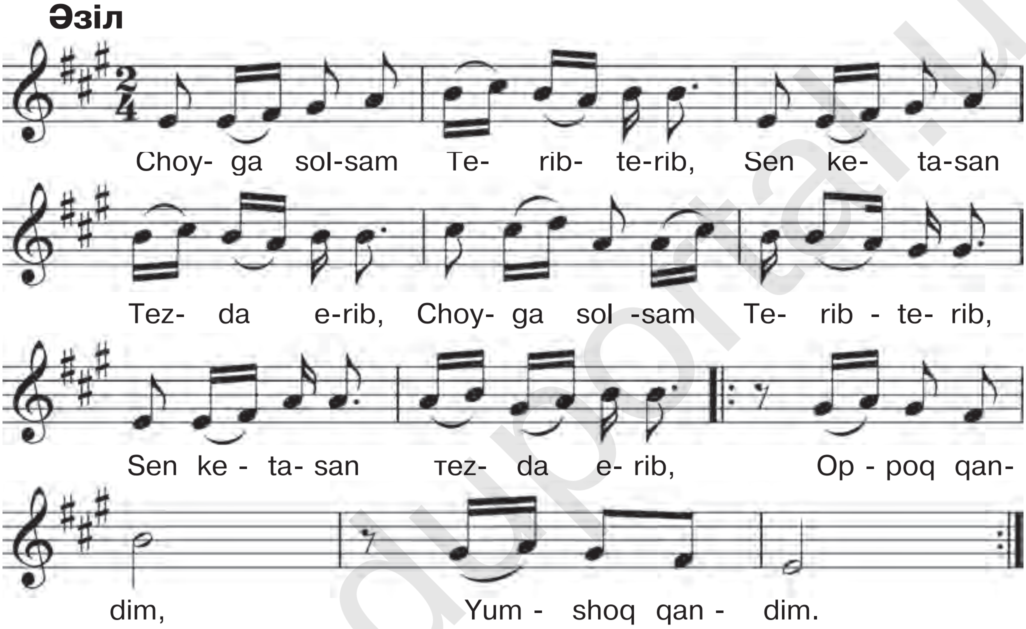
1. Choyga solsam
   Terib-terib,
   Sen ketasan
   Tezda erib.
   Oppoq qandim,
   Yumshoq qandim.

2. Kir qo‘l bilan
   Ushlamayman.
   Uvol qilib
   Tashlamayman.
   Oppoq qandim,
   Yumshoq qandim.

Shirin bo‘lar
Ichgan choyim.
Hamma sendan
Xursand doim.
Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Үш ширекті өлшем

Музыка шығармаларында екі ширекті өлшемнен тыс үш ширекті өлшем де болады. Бұл өлшеммен жазылған күйлер көбінесе биге түсуге бейімділік туғызады. Буған вальс биін мысалға келтіруге болады.

Үш ширекті өлшемде дирижёрлік етуді үйрен. Бастапқы күшті сезімде қол төменге түседі:

Екінші әлсіздеу сезімде қолды оңға қарай қозғаймыз:

Ал үшінші сезімде қолды жоғары қарай көтереміз:

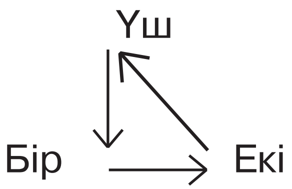

Енді ән шырқай отырып, оң қолымыз арқылы үш ширекті өлшемен дирижёрлік жасамыз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE
http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨЗБЕК ҰЛТТЫҚ МУЗЫКАЛЫҚ АСПАПТАРЫ

БҰЛ АСПАПТАР ҚАЛАЙ ОРЫНДАЛАДЫ?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КЕЛДІ, КЕЛДІ ЖАҢА ЖЫЛ

Сөзін жазған: *Р.Құнақова* Әнін жазған: *И.Жақанов*

Марш екпінімен
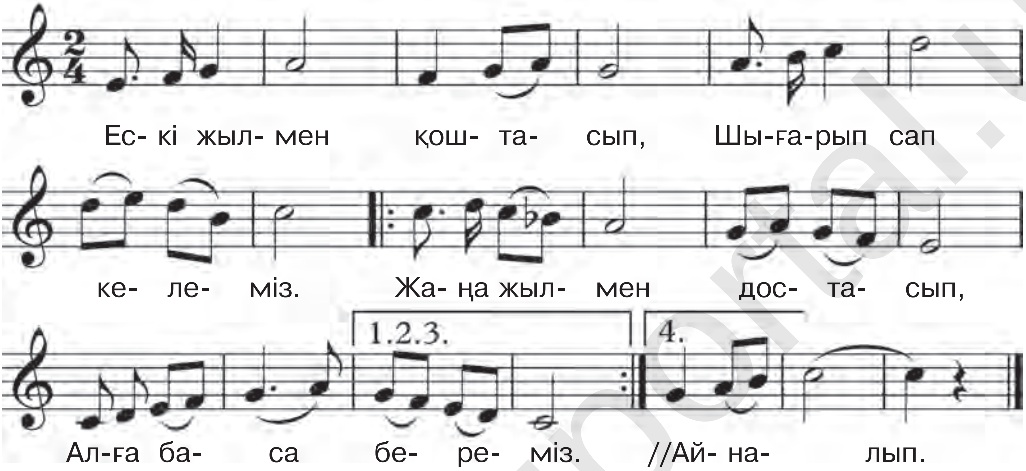
Келді, келді жаңа жыл,
Қуана қарсы аламыз.
Қол соғады, дала қар, } *2 рет*.
Билейміз, ән саламыз.

Ойыншықтары түрленіп,
Ортамызда ёлка.
Аяз ата тұр келіп, } *2 рет*.
Тағып алған гүл алқа.

Аяз ата күлімдеп,
Кірді есіктен жайланып.
Берді сыйлық біріндеп, } *2 рет*.
Билеп жүрміз айналып.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МЕЙІРБАН ҰСТАЗДАР

Сөзін жазған: *Қ.Жұмағалиев* Әнін жазған: *И.Нүсіпбаев*
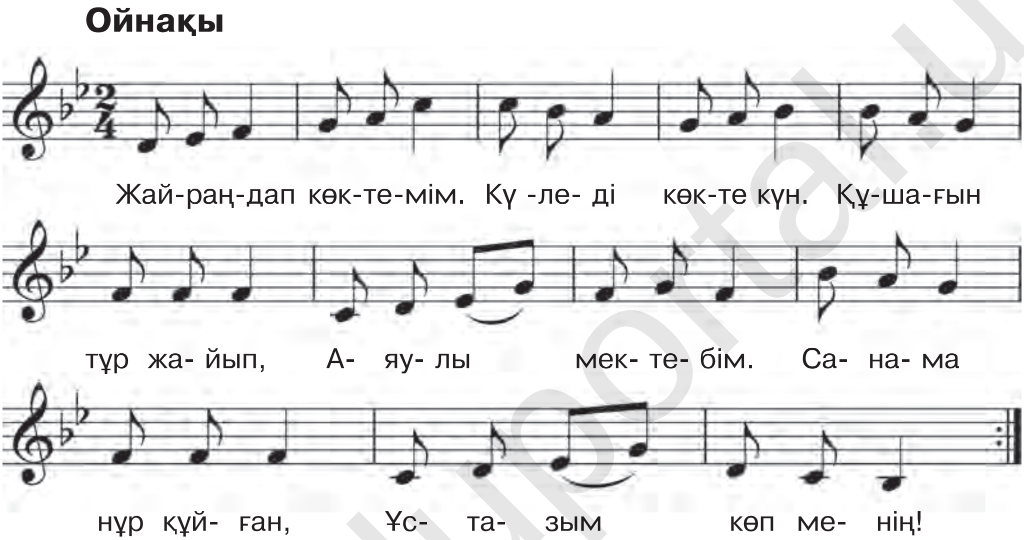
Биікке өрлеген,
Тайсалып көрмеген,
Ұрпақпыз кеудесін
Қуаныш кернеген.
Ұстаз деп əн шырқап,
Күй төккен пернеден.

Елімнің даласы,
Аяулы қаласы.
Кәрі де, жасы да,
Кемеңгер данасы.
Қарыздар ұстазға
Адамзат баласы.

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АҚША ҚАР

Сөзін жазған: *Қ. Ыдырысов* Әнін жазған: *Қ. Қуатбаев*

Әндете

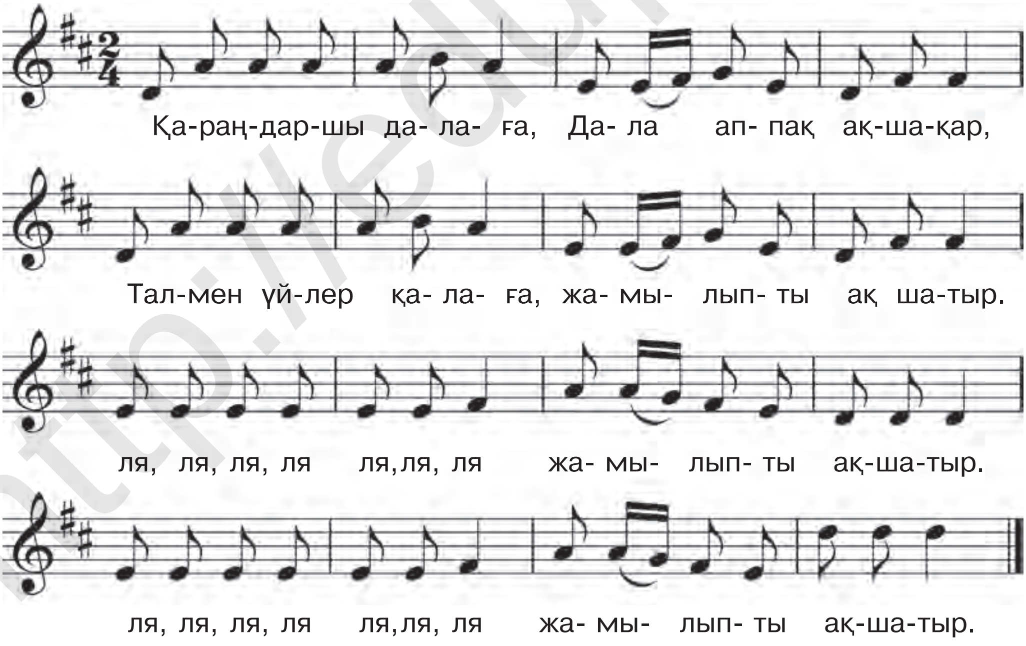

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТОҚСАН ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША СҰРАҚТАР

1. Ансамбльдердің қандай түрлерін білесіңдер?

2. Әншілер ансамблі қандай болады?

3. Аспаптар ансамблі қандай болады?

4. "Оппоқ қандим" әнінің авторы кім?

5. "Бүгін қай күн?" әнінің авторы кім?

6. Бұл тоқсанда қайсы сазгермен таныстыңдар?

7. Бұл тоқсанда сендерге қандай әндер кебірек ұнады?

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҮШІНШІ ТОҚСАН

БОЛАШАҚ ОТАН ҚОРҒАУШЫЛАР

MARSH

Музыкасы: Ж. Бизенікі

Марш ырғағымен
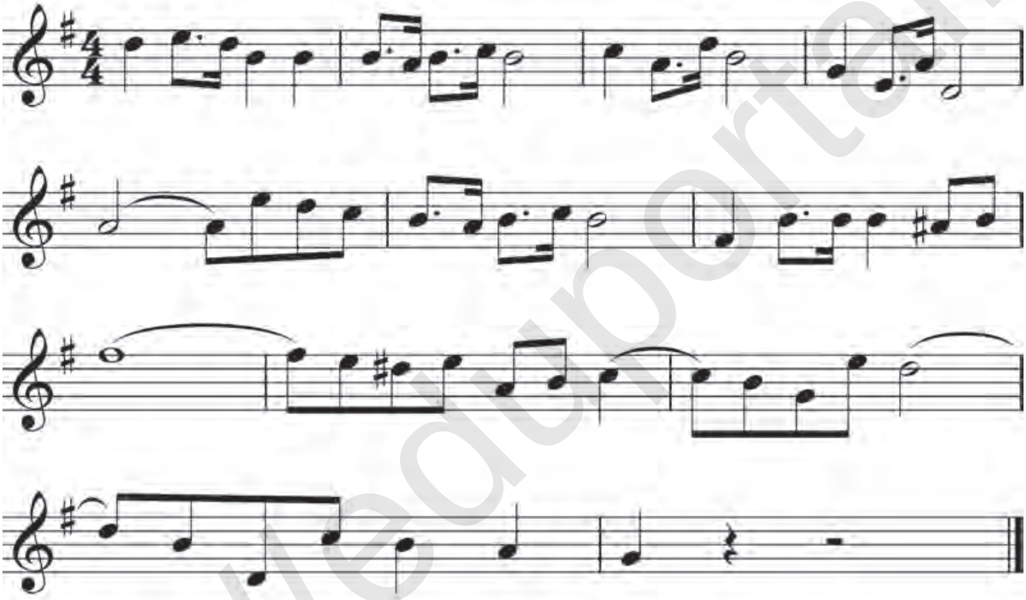
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҚАРАТОРҒАЙ

Ақан сері

Баяу, көтеріңкі
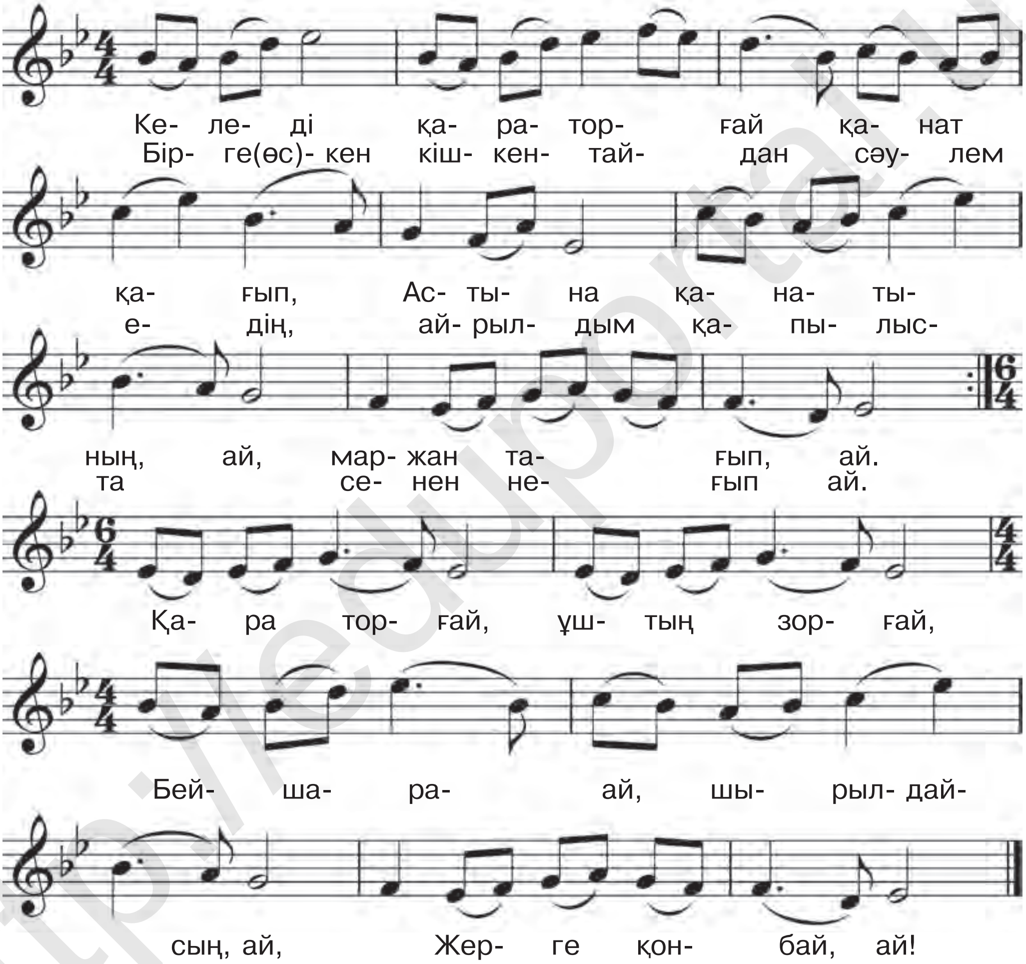
Ертістің ар жағында бір терең сай,
Сүйреткен жібек арқан тел қоңыр тай.
Ағаштың бұтағына қонып алып,
Сайрайды таң алдында Қараторғай.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Абай Құнанбаев
(1845 — 1904)

Қазақтың ұлы ақыны және сазгері Абай Құнанбаев қазіргі Шығыс Қазақстан облысы Абай ауданында дүниеге келген.

Абай сазгер ретінде қазақ музыкасының алтын қорына теңдесі жоқ үлес қосты. Оның атақты әндері мен өлеңдері әлем халықтары тілдеріне аударылып, кеңінен таралып кетті.

Оның «Сегіз аяқ», «Айттым сәлем, қаламқас», «Көзімнің қарасы», «Бойы бұлғаң», «Өзгеге, көңлім, тоярсың» т.б. әндері және «Торжорға», «Май түні» атты күйлері бар.

КӨЗІМНІҢ ҚАРАСЫ

Абай
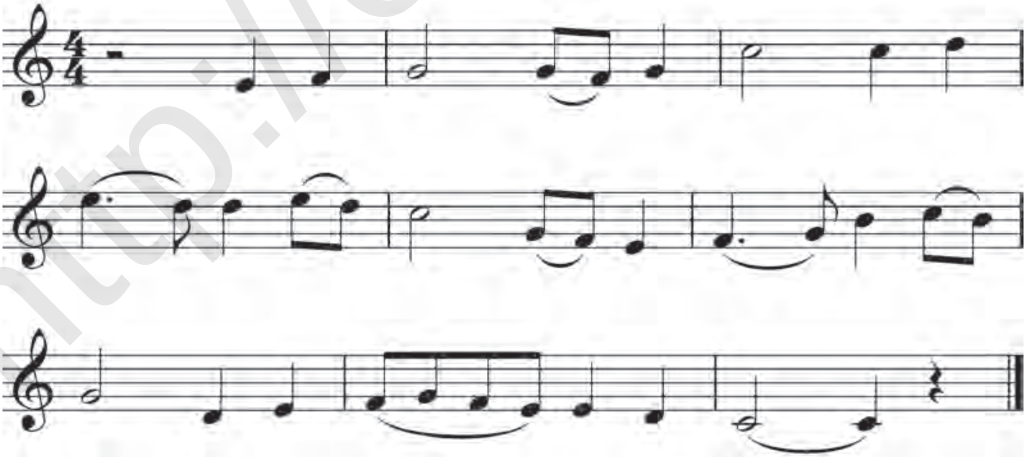
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

НОТА БОЙЫНША ӘН САЛАМЫЗ

Төменде айтылатын ән-жаттығуды бірге шырқаймыз. Жартылық пауза қойылған орындарда тоқтатып, қол шапалақтаймыз:

Орташа

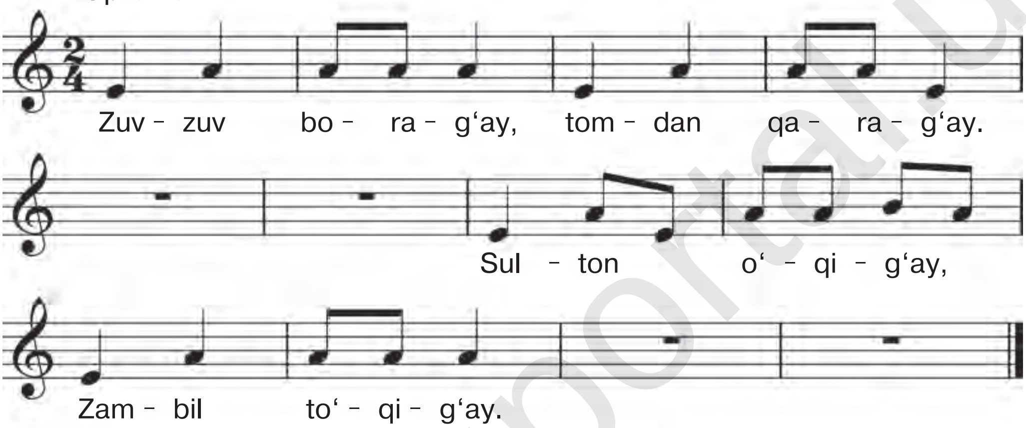

Өзбектің халық әні «Читтигулді» екі дауысқа бөлініп айтуға әрекет жасаймыз.

Асықпай

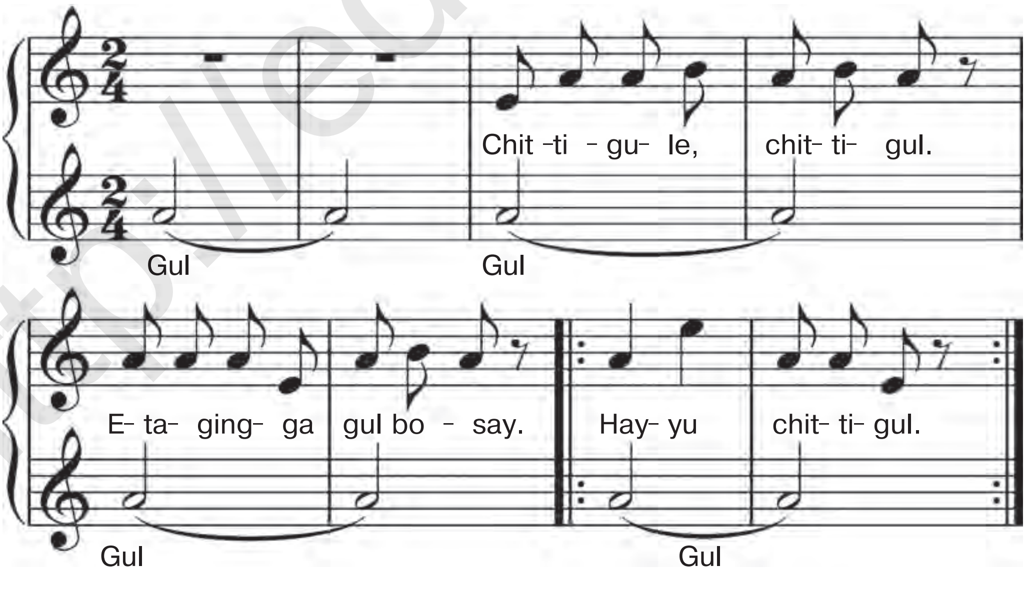

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МУЗЫКАНЫҢ БЕЙНЕЛЕУ ҚҰРАЛДАРЫ

Музыка – өнердің бір түрі. Ол түрлі созылым мен биіктіктегі дыбыстардың көмегімен образ жасайды. Музыканың негізі – әуен, ал **өлшем, әдіс, қарқын** және **динамикалық белгілер** музыканың бейнелеу құралдары болып саналады.

Сазды дыбыстардың бір-бірімен өзара үндесуі **әуен** деп аталады.

Тактіде күшті және әлсіз сезімдердің бірқалыпты алмасуы **өлшем** деп аталады.

Ұзын және қысқа дыбыстардың өзара алмасып келуі **әдіс** деп аталады.

Саздың дыбыстардың белгілі бір тәртіппен өзара үйлесуі **лад** деп аталады.

Саздың жылдамдығы **қарқын** деп аталады.

Саздың күшті яки әлсіз шығуын көрсететін белгілер **динамикалық белгілер** деп аталады.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

XORAZM KUYI

Көңілді

Өзбек халық күйі
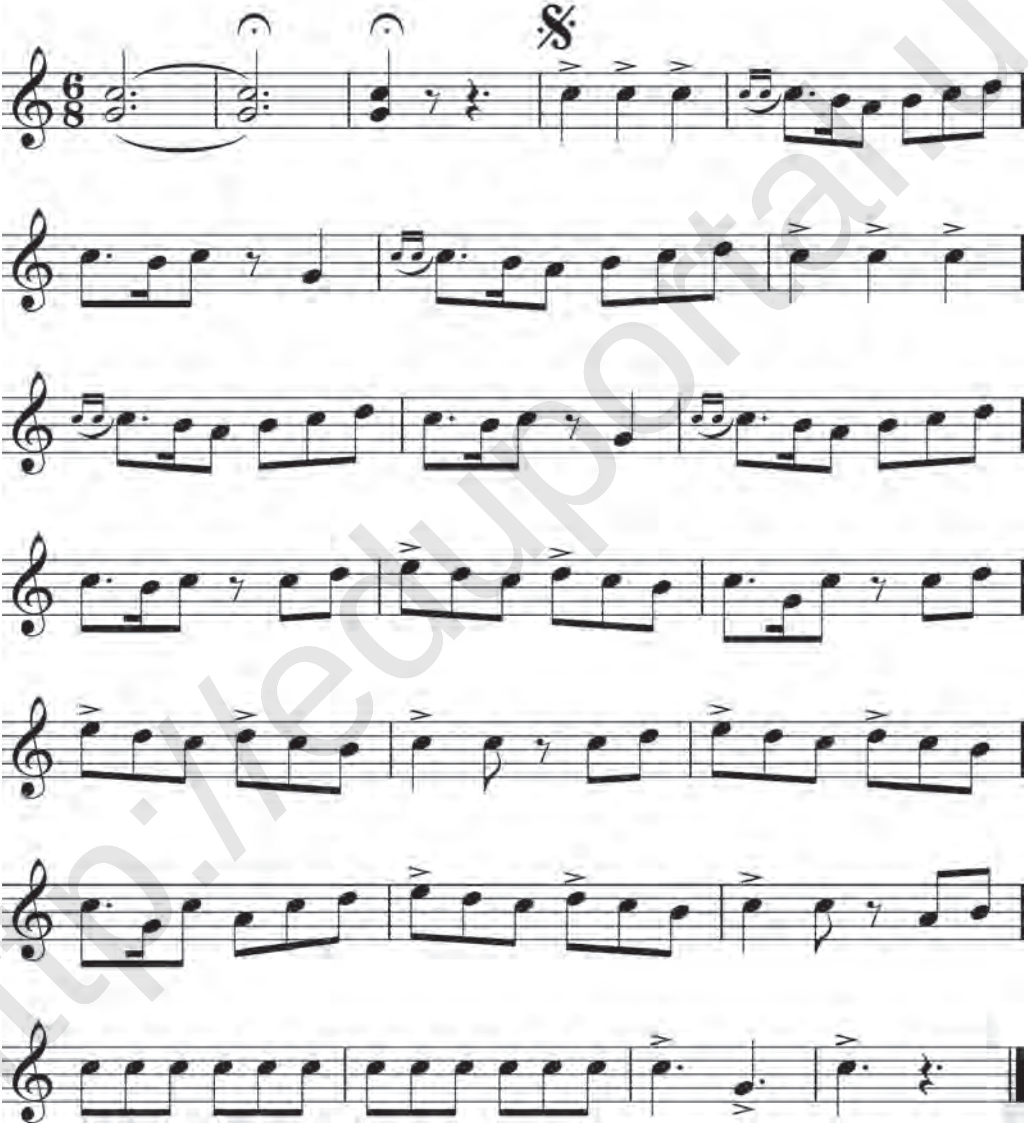
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ДОМБЫРАСЫЗ СӘН ҚАЙДА

Сөзін жазған: *Х.Талғаров* Әнін жазған: *И.Нүсіпбаев*

Көңілді
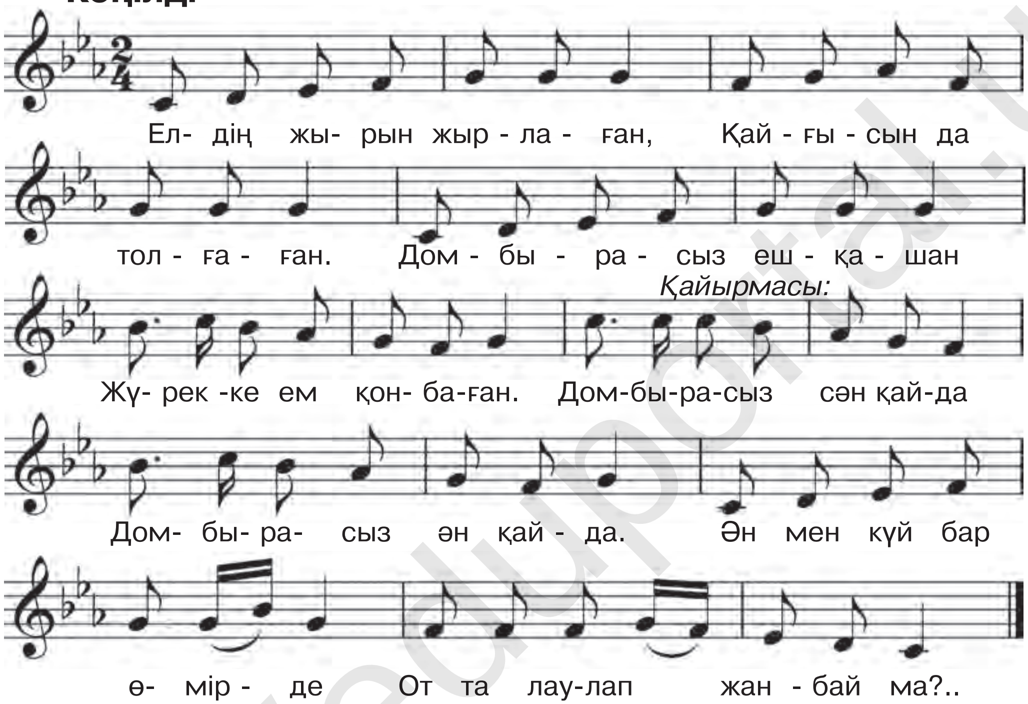
2. Құрманғазы, Тәттімбет
Домбырамен сайраған.
Жүрекке от жақсын деп,
Елге күйін арнаған.

Қайырмасы:

Домбырасыз сән қайда,
Домбырасыз ән қайда.
Ән мен күй бар өмірде
От та лаулап жанбай ма?..

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Ұшырған сұңқарыңмын,
Қияға шырқарыңмын.
Бәйгеге өзің қосқан—
Тұлпарыңмын.

Қайырмасы:

Анашым, шалқып, күлсең,
Алдымда ұзақ жүрсең
Жүргім жыр толғайды,
Көңілім ортаймайды
Анасы бар адамдар
Ешқашан қартаймайды. } *2 рет*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МУЗЫКАДАҒЫ ДИНАМИКАЛЫҚ БЕЛГІЛЕР

Сазгерлер бірер музыкалық туындыларды шығарғанда олардың белгілі бір бөліктерінің қатты немесе жай орындалатынын арнайы белгілер арқылы көрсетеді. Бұл белгілер шығарманың тартымды, жарқын естілуіне көмек береді.

Музыкада бұл белгілер «динамикалық белгілер» деп аталады.

Төменде динамикалық белгілердің негізгілері көрсетілген. Оларды біліп ал:

f — (форте) — қатты, күшті екпінді.
mf — (меццо форте) — орташа екпінді.
p — (пиано) — жай, ақырын.
mp — (меццо пиано) — өте жай.

Енді дыбыстарды біртіндеп күшейтетін және төмендететін белгілермен танысамыз:

—бұл белгі дыбыстарды біртіндеп күшейтетін белгі, ол «крещендо» деп оқылады.

—бұл белгі дыбыстарды біртіндеп төмендететін белгі, ол «диминуэндо» деп оқылады.

Динамикалық белгілерге сүйеніп, төмендегі музыканы орындаймыз:
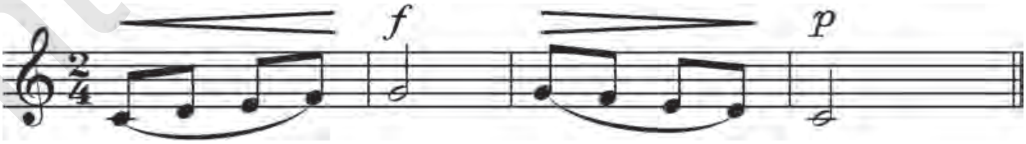
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МУЗЫКА ШЫҒАРМАСЫНЫҢ ӨЗГЕРІП ҚАЙТАЛАНУЫ

Музыканың белгілі бір бөлігін қайталаған кезде ол әр түрлі аяқталады. Мұндай жағдайда аяқталу кезеңінде өзгеретін ноталардың үстіне 1, 2 сандары қойылады. Бұл белгі «бірінші рет үшін», «екінші рет үшін» деген мағынаны білдіреді. Музыка тілінде мұны «вольта», яғни өзгергіш қайталау белгісі деп атайды.Төмендегі күй арқылы бұны өзің түсініп аласың.

ТОЙ ЖЫРЫ

Сөзін жазған: *М.Әлімбаев* пен *А.Асылбеков*
Әнін жазған: *Ә. Бейсеуов*

Ойнақы
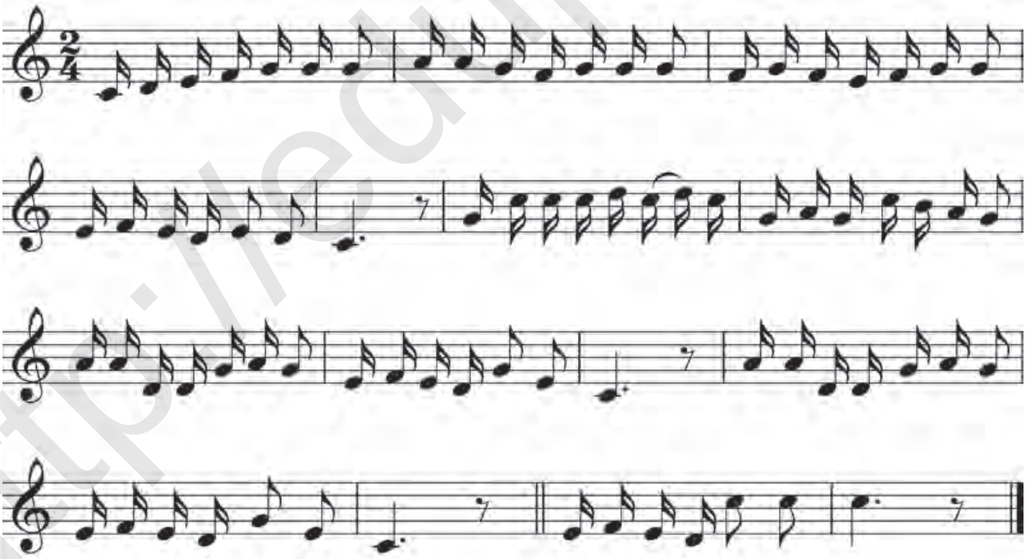
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АЛЬТЕРАЦИЯ БЕЛГІЛЕРІ

Дыбыс қатарда орналасқан негізгі жеті сатыдағы ноталар қажет болғанда жарты тонға көтерілуі немесе жарты тонға төмендеуі мүмкін.

Мұндай жағдайларда арнайы белгілер қолданылады. Бұл белгілер «альтерация белгілері» деп аталады.

Альтерация белгілерін ♯ – диез, ♭ - бемоль, ♮–бекар деп атайды. Нота жазуында бұл белгілер нотаның алдына қойылып, нотаның атынан кейін айтылады. Музыка шығармаларында диез және бемоль белгілері *соль кілтінен* кейін жазылады.

LOLACHA

Өзбек халық күйі

Көңілді
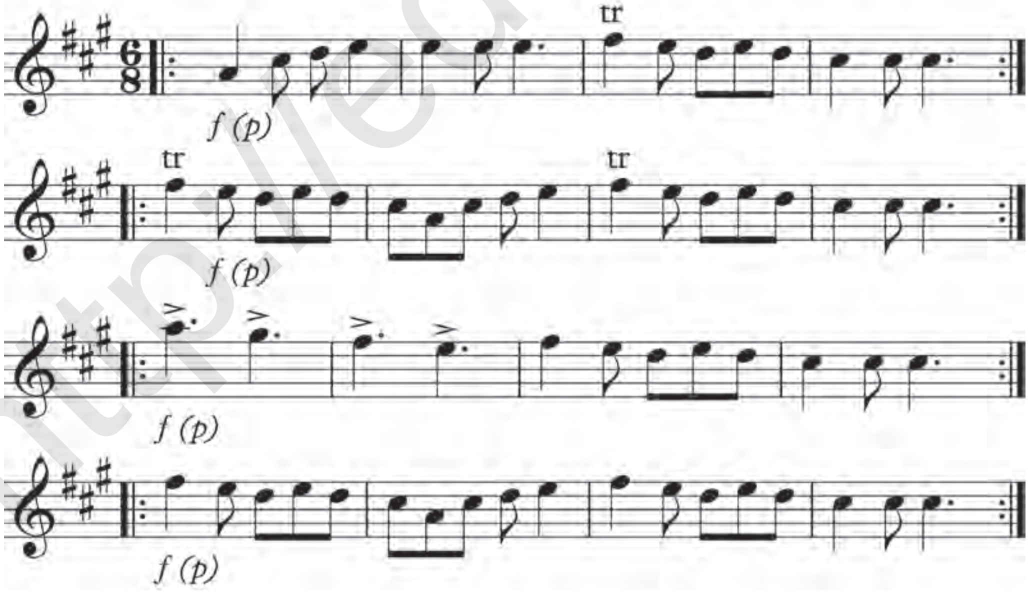
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

DIEZ

Диез — ♯ белгісі дыбысты жарты тонға, яғни жарты сатыға жоғарыға көтереді. Нота сызықтарында ол төмендегідей жазылады:

до-диез

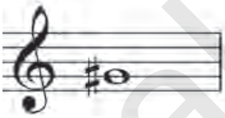

соль-диез

фа-диез

Төмендегі әнді бірге шырқаймыз. Ондағы ноталарға тиісті «диез» белгісін анықтаймыз.

GUL TERDI GULLAR

Сөзін жазған: П. Мумин Әнін жазған: Н. Нархожаев
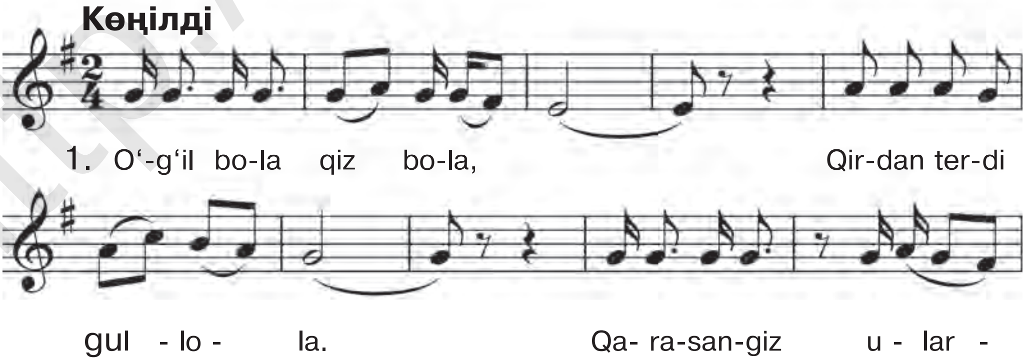
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЗЫРЛАЙДЫ ШАНАМЫЗ

Сөзін жазған: *Қ.Ыдырысов* Әнін жазған: *Д.Мацуцин*

Көңілді
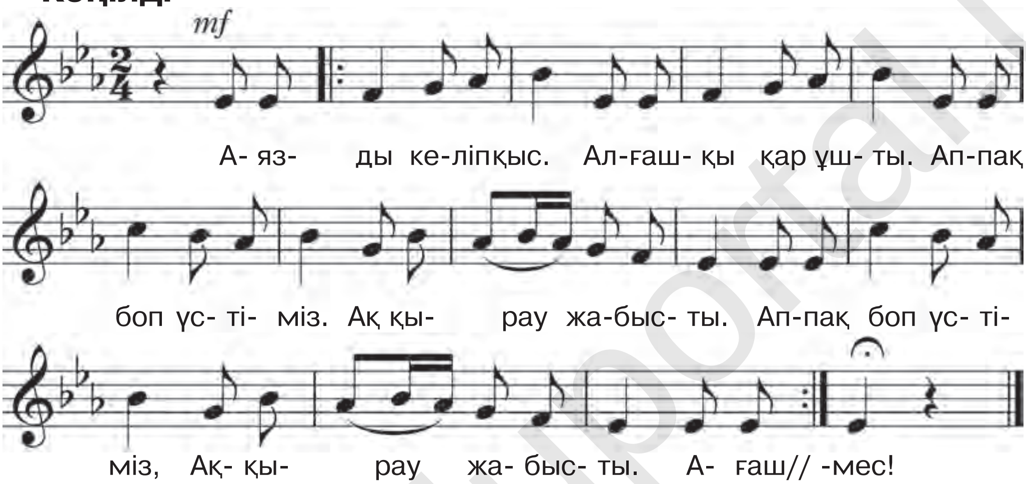
Алғашқы ақша қар,
Бетінде із қалды.
Жүйткиді ақ шанам
Алға ұстап ызғарды.

Зырлай түс, ақ шана,
Бөгет жоқ бізге еш.
Көрсін дос, басқа да,
Шаршайтын біз емес!

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

BEMOL

Бемоль белгісі ♭ дыбысты жарты тон төмендетеді. Нота сызықтарында ол төмендегідей жазылады:
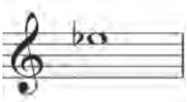
ми-бемоль
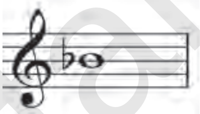
си-бемоль

Диез белгісі сияқты бемоль да нотаның алдында жазылады, нотадан кейін оқылады.

Көбінесе минор ладтарында шығарма жазуда бемоль белгісі қолданылады:

ре-минор
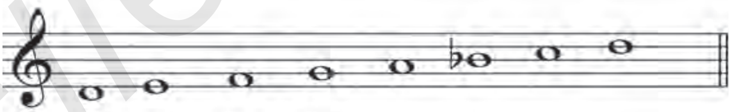
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Енді төмендегі күйді тыңда және ондағы си бемольдан тыс және қайсы нотаға бемоль белгісі қойылғанын тап:

ОРУХАН

Қарақалпақтың халық күйі

Орташа екпінмен
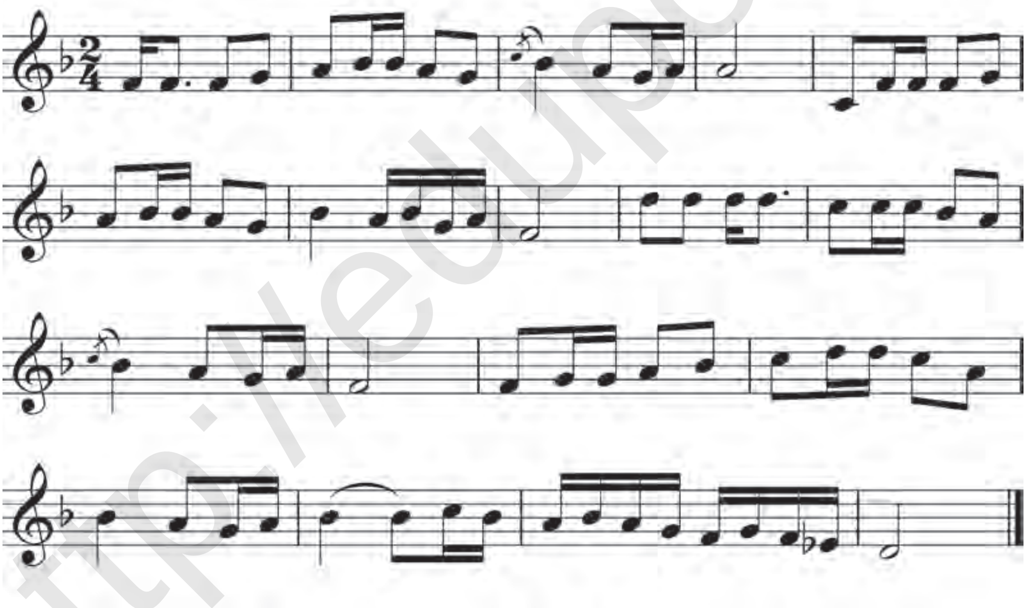
http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

BOYCHECHAGIM OMONLIK

Сөзі: *Қамбар ата* Әні: *Н. Норхужаев*

1. Yerni qor qoplab yotar,
Sen uchun tonglar otar.
Mehring oʻtida muz, qor,
Erib soylarga oqar.

Naqarot:

Boychechagim, boychechak,
Kulib chiqqan oy chechak.
Bahorda qir, dalamga
Qoʻshasan chiroy chechak.

2. Husning emas bir onlik,
Oʻzing ezgu omonlik.
Har kim koʻzga surtar,
Koʻrmaylik deb yomonlik.

Naqarot.

3. Tun-kun nurga intilding,
Qish qahrin tashlab kelding.
Dillarda qadring baland.
Bahorni boshlab kelding.

Naqarot

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АҚ КӨГЕРШІН

Сөзін жазған: *Н.Баймұхамедов* Әнін жазған: *А.Жұбанов*

Орташа екпінмен
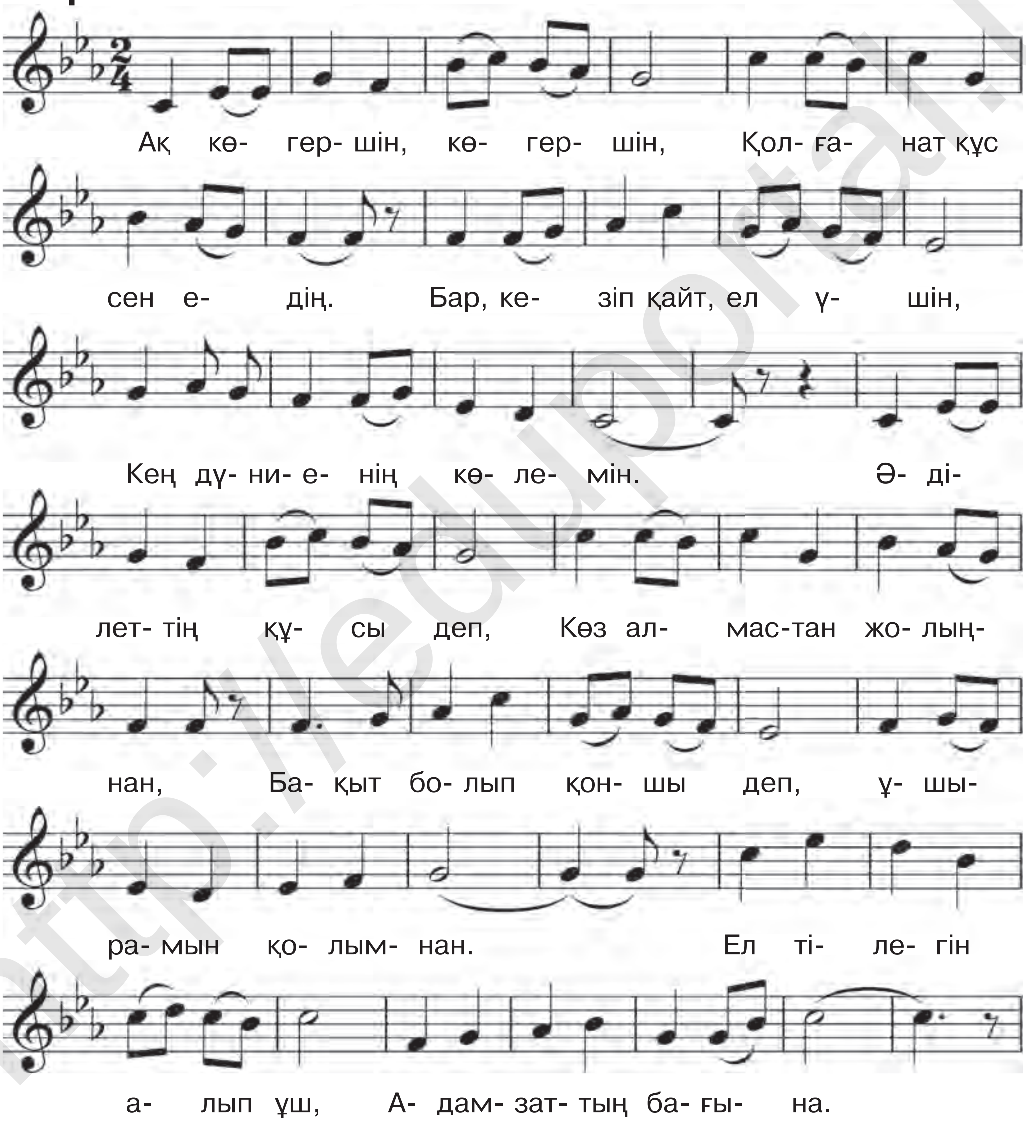
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE
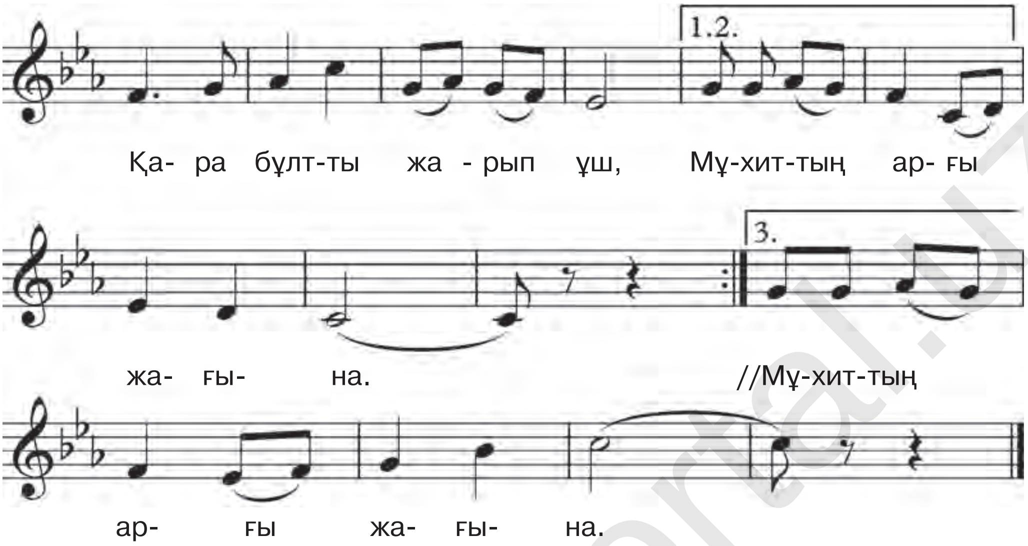
2. Сенен көзін алмайды
Ақ ниетті бар адам.
Ақ қанатың талмайды
Әділеттен жаралған.
Тыныш бейбіт өмірдің
Белгісі боп қанат қақ.
Әлемге ортақ көңілдің
Қайт шыңына қонақтап.

Қайырмасы:

Ел тілегін алып ұш,
Адамзаттың бағына.
Қара бұлтты жарып ұш,
Мұхиттың арғы жағына.

Көгершін — дүние жүзінің көптеген халықтары үшін бейбітшілік белгісі.

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БЕКАР

Егер белгілі бір дыбыстың алдына қойылған диез немесе бемоль белгісін жойып, дыбысты негізгі қалпына келтіру қажет болғанда бекар — ♮ белгісі қолданылады. Бұл белгі төмендегі түрде жазылады:
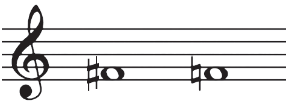
фа-диез фа-бекар

си-бемоль си-бекар

Мына шығармада бекар белгісінің көмегімен фа-диез және до-диез дыбыстары жойылып, негізгі «фа» және «до» қалпына келтірілген.

Нотаны зейін салып бақыла және бекар белгісін тап.

Есіңде болсын!

Төмендегі күй үзінділерін нота аттарымен айтып көр, онда өзің үйренген әндерді біліп аласың:

Орташа жылдам
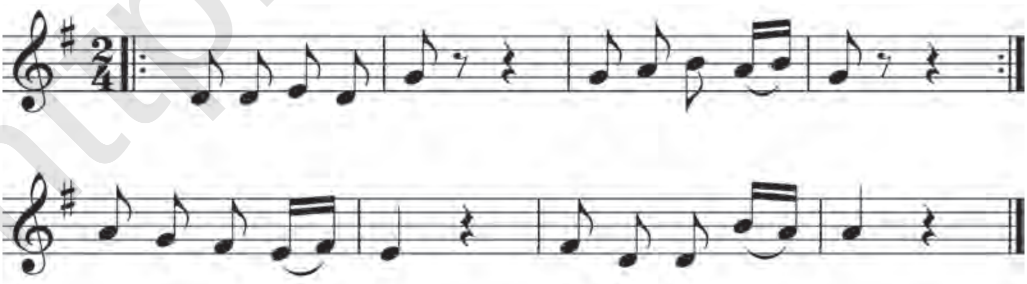
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БИ

Өзбектің халық күйі

Жеңіл
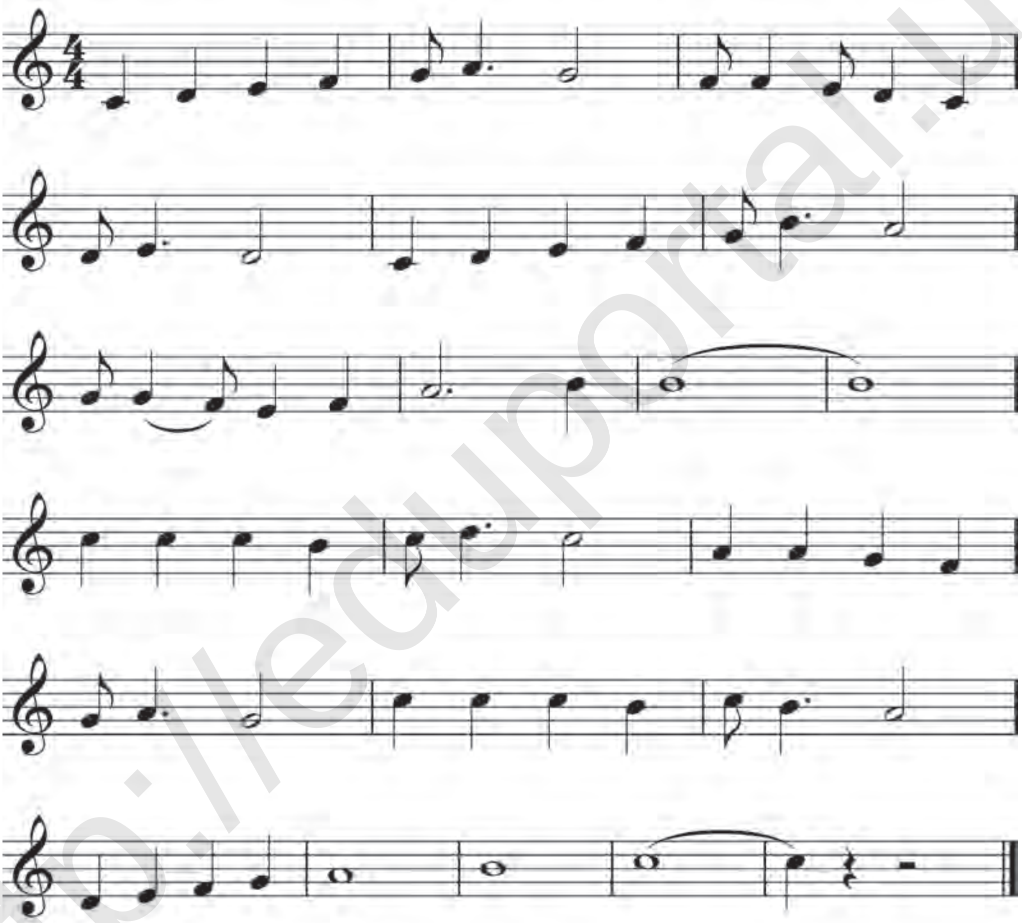
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БАҒДАРШАМ

Өлеңін жазған: *Ә.Табылдиев* Әнін жазған: *М.Жаманқұлов*

Жылдам, көңілді
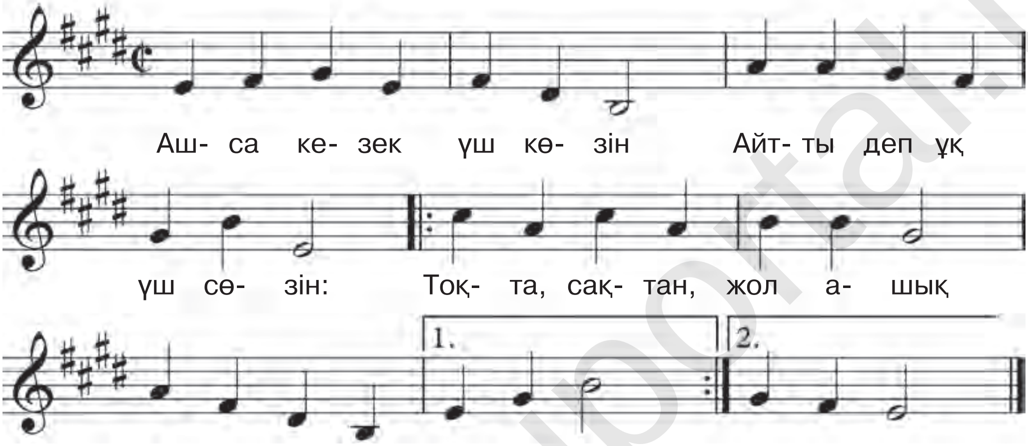
Ашса кезек үш көзін
Айтты деп ұқ үш сөзін:
Тоқта, сақтан, жол ашық
Жүрме жолға таласып.
Тоқта, сақтан, жол ашық
Жүрме жолға таласып!

Қызыл көзін ашқанда
Сынық сүйем баспа алға.
Сары көзін ашқанда
Қарап қалма аспанға.
Жасыл көзін ашқанда
Өте бергін жасқанба!

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

YALPIZ

Сөзін жазған: *Қамбар Ата* Әнін жазған: *Ләйла Муждабаева*

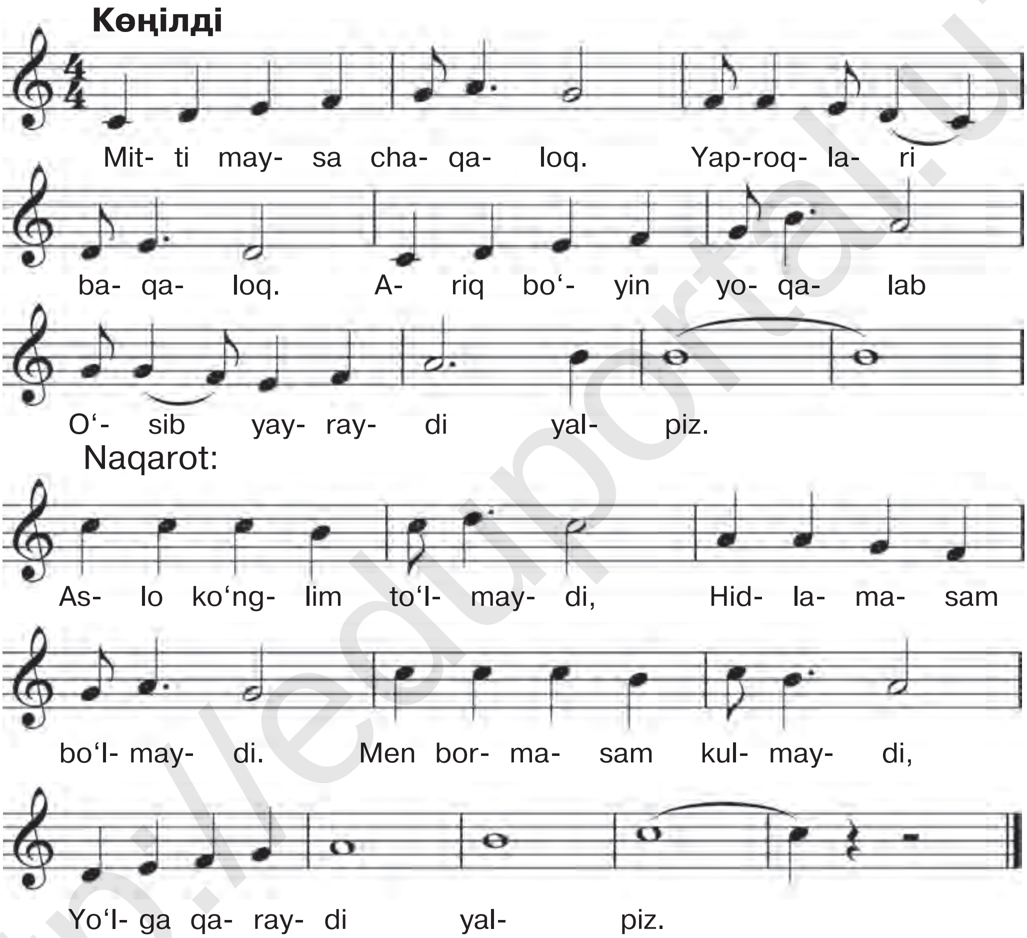

Go‘zallikni bilgin deb,
Tez yonimga kelgin deb,
Bahor zavqin tuygin deb,
Xush hid taraydi yalpiz.

Naqarot

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Өзің тап

Қайсы белгілер «Альтерация белгілері» деп аталады?

— Бұл белгі қалай аталады? Қызметі қандай?
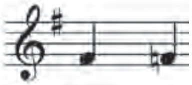
а) б) — қайсы дыбыс биік?
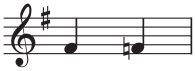
а) б) — қайсы дыбыс төмен?

Дыбыс қатарда қайсы ноталардың аралығы жарты тон?

Қайсы мысалда минордың үшдыбыстылығы берілген?
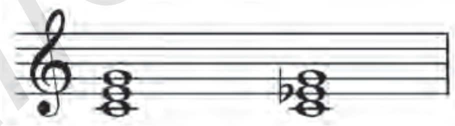
1) 2)

Мажордың үшдыбыстылығын жасау үшін қандай дауыс жетпей тұр?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТОҚСАН ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША СҰРАҚТАР

1. Музыканың бейнелеу құралдарына нелер жатады?

2. Музыкада альтерация белгілері не үшін қажет? Диезбен көтерілген немесе бемольмен төмендетілген дыбыстарды өз қалпына келтіру үшін қандай белгі қолданылады?

3. Сазгер Н.Норхужаевтың қандай әндері мен күйлері есіңде қалған?

4. Музыкада динамикалық белгілер қандай міндет атқарады? Пиано белгісімен жай орындалған дыбысты күшейту үшін қандай белгі қойылады?

5. *f* – бұл қандай белгі?
< – мынау ше?

6. *p* – бұл қандай белгі?
< – мынау ше?

7. Бұл тоқсанда саған қандай күйлер мен әндер ұнады?

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТӨРТІНШІ ТОҚСАН

ШУМАҚ ЖӘНЕ ҚАЙЫРМА

Ән мен күй өзінің көлемі мен орындалу күрделілігіне қарай түрліше болатыны саған белгілі. Ең қарапайым әндер — шумақ пен қайырмасы бар әндер болып табылады. Мұндай қарапайым түрдегі әндерді сен көп рет орындағансың. Олар әдетте бірнеше шумақтан және әр шумақтан соң біркелкі сөздермен қайталанатын қайырмадан құралады.

Әннің сөзі де, музыкасыда өзгермейтін бөлімі қайырма деп аталады.

Өзің бірінші тоқсанда тыңдаған «Өзбекстан Республикасының Мемлекеттік Әнұраны», екінші тоқсанда орындаған «Домбырасыз сән қайда», үшінші тоқсанда орындаған «Айгөлек» секілді шумақ пен қайырмадан құралған әндер және басқа да көптеген әндер осы қарапайым түрдегі әндер болып саналады. Төртінші тоқсанда да солардың бірнешеуін орындайсың.

Өзің білетін қарапайым түрдегі басқа әндердің аттарын да атап бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

НАУРЫЗ – БІЗДІҢ ӘНІМІЗ

Сөзін жазған: *Қ.Сыдық* Әнін жазған: *А.Жайымов*

Жүрдек, көңілді
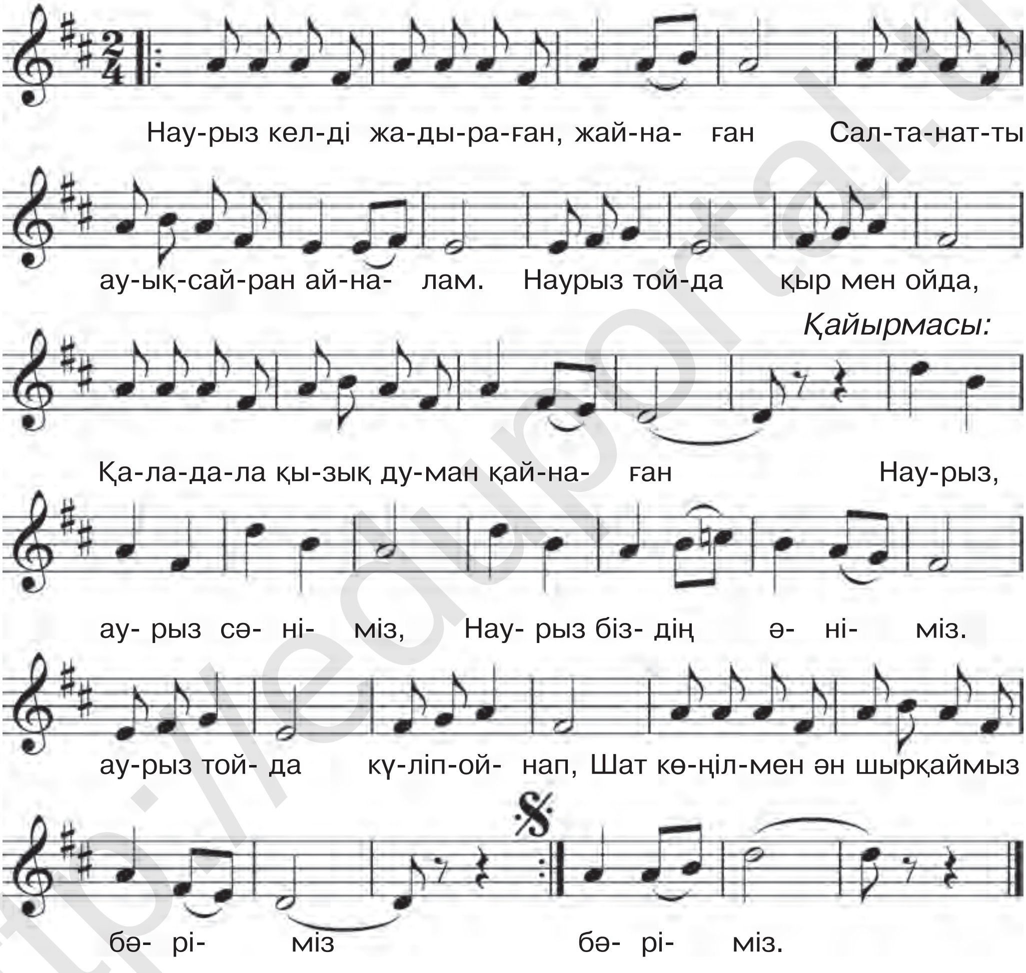
Наурыз келді жадыраған, жайнаған,
Салтанатты сауық-сайран айналам.
Наурыз тойда қыр мен ой да,
Қала-дала қызық думан қайнаған.

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Қайырмасы:

Наурыз, Наурыз – сәніміз,
Наурыз – біздің әніміз.
Наурыз тойда күліп-ойнап,
Шат көңілмен ән шырқаймыз бәріміз.

Наурыз келді, шарықтайды жыр бүгін,
Қуанышпен құшақтаймыз қыр гүлін.
Берекелі мерекеде көк жүзінен
Күлімдейді нұрлы күн.

Қайырмасы

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

НОТА БОЙЫНША ӘН АЙТАМЫЗ

Төмендегі жаттығуды бастапқыда нотаның аттарын атап, содан соң сөздерімен бірге айт.

Жаттығуды орындағанда тынысты үзбеуге әрекет жаса.

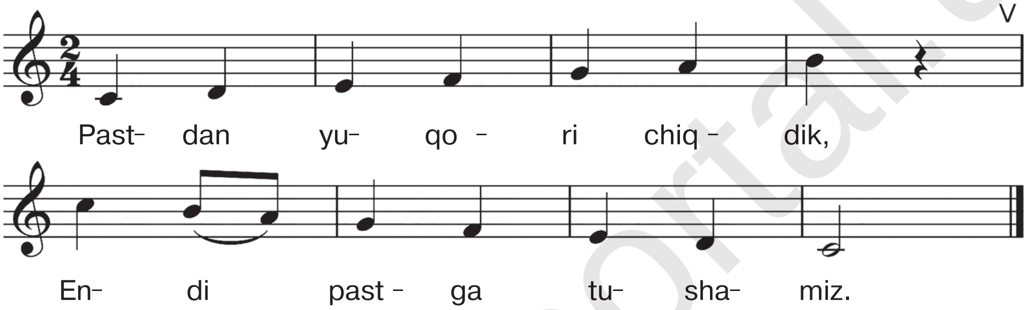

Ал, мына жаттығуды «Ля» буыны арқылы айтып көр:
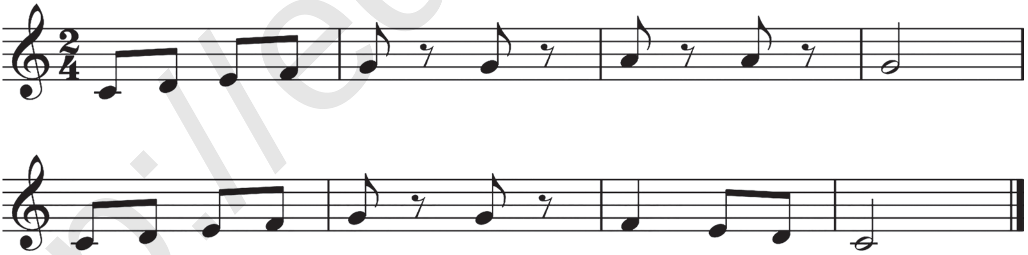
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ХАБИБУЛЛА РАХИМОВ (1946 ж.)

Музыка өнерінің түрлі салаларында жемісті еңбек етіп келе жатқан Хабибулла Рахимов балалар әндерін байытуға және дамытуға өз үлесін қосып отыр. Оның көптеген ірі туындылары тек Өзбекстанда ғана емес, сонымен қатар шет елдерде де үлкен абыройға ие болған. Оқушы жастарға арнап жазылған «Do‘mboqchalar qo‘shig‘i», «Bog‘cha opam», «Oy bolamiz — toy bolamiz», «Men — g‘unchaman», «Ona yurt» сияқты бірнеше әндері Республикамызда өткізілген түрлі байқауларда жүлделі орындарға ие болған. Сазгер әлемдік классикалық музыка өнері бағытында да табысты шығармашылық жасап келеді. Опера, музыкалық драма мен комедия және түрлі оркестрлерге арнап жазған бірнеше туындылары Хабибулла Рахимовтың көп қырлы шығармашы екендігін дәлелдейді.

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Бұқар жырау Қалқаманұлы — жыраулық дәстүрдің көрнекті өкілі. Бұқар жыраудың әкесі—Қалқаман батыр. Туған жері—Баянауыл. Жырау ірі эпостық жырларды жеткізумен қатар тәуелсіздік пен ел бірлігін сақтап қалуға айрықша күш салған. Ол өз толғауларында сол тұстағы көкейтесті мәселелерге жауап іздеп, соның жоқшы-жыршысы болды. Сондай-ақ адамгершілік, жақсылық пен жамандық туралы өнегелі өсиеттер айтып отырған.

ОН ҮШ ЖАМАН
(Үзінді)

Халық термесі

Жүрдек
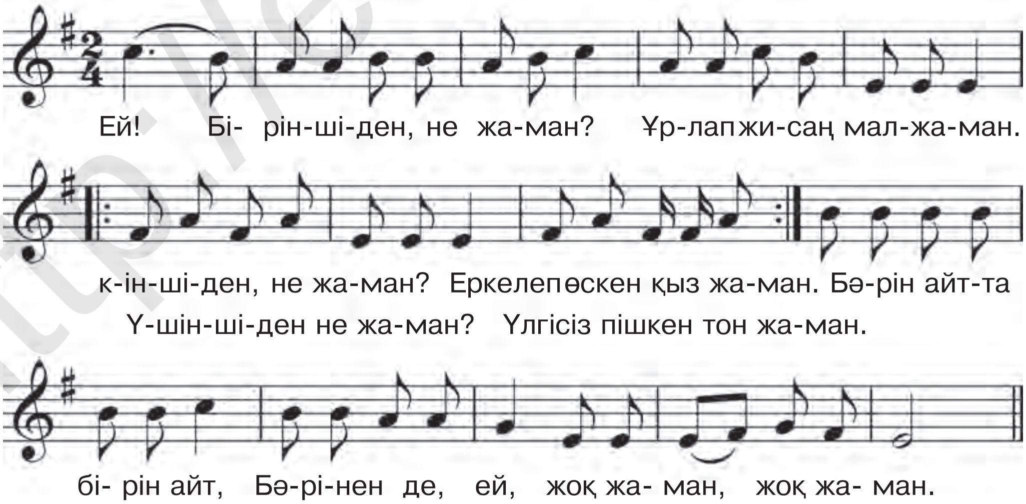
http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

MEN – G‘UNCHAMAN

Сөзін жазған: *Н.Нарзуллаев* Әнін жазған: *Х.Рахимов*
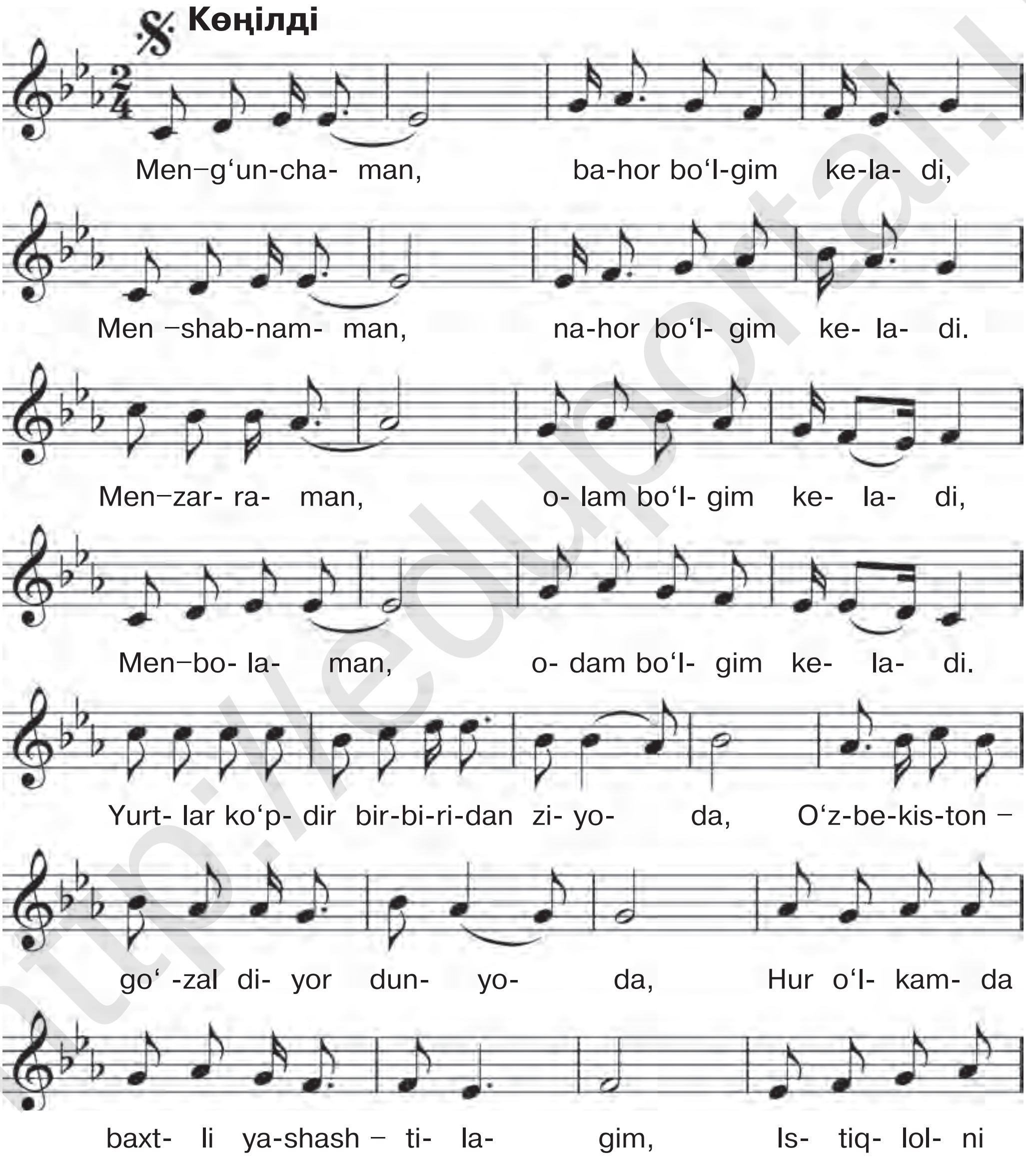
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТЕРМЕ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

Терме дегеніміз – ақылы мен нақылы бар ***тақпақ сазды әуен***. Терме – қазақ поэзиясының және вокальды ән музыкасының жанры.

Терме атауы қазақтың «тер», «теру» сөзінен шыққан. Терме 7, 8 буынды жыр үлгісінде болады. Онда күнделікті тұрмыс-тіршілікке қатысты жайттар айтылады.

Термені орындайтын адамды ***термеші*** деп атайды. Термеші адамгершілік пен зұлымдықты, әділеттілік пен әділетсіздікті, жаман мен жақсы мінезді салыстырып жырлайды. Терме балаларды ата-бабасының өсиетін, өмірлік қағидасын қадір тұтуға үйретеді. Әннің әуені болса, терменің де өзіне тән ***мақамы*** (әуені) бар. Ол белгілі бір ырғақпен орындалады.

Терме айтушы термені көбінесе домбырамен орындайды.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Орыс композиторы Пётр Ильич Чайковский (1840—1893)

Орыс халқының ұлы композиторы П.И.Чайковский табиғатты, балаларды өте жақсы көретін. Ол балаларға арнап көптеген тақырыпта ән мен күй жазды. Оның фортепианоға арналған балалар альбомынан «Ағаш солдатшалар маршы», «Ат ойын» және «Жалмауыз кемпір» сияқты бірнеше шығармалары орын алған. Бұл шығармаларды балалар сүйіп тыңдайды.

Музыка тыңда

АҒАШ СОЛДАТШАЛАРДЫҢ МАРШЫ

Әнін жазған: *Пётр Ильич Чайковский*

Жеңіл, көңілді
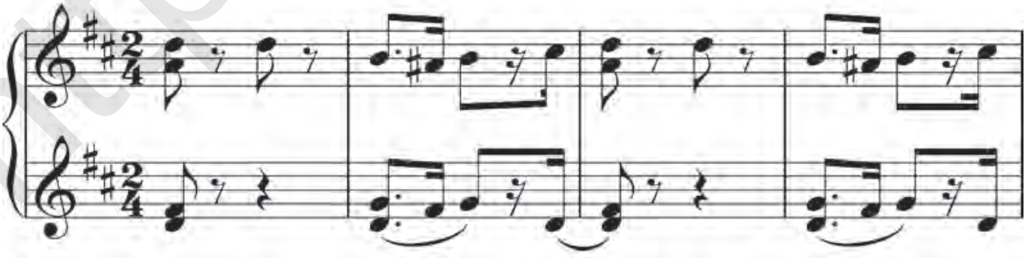
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE
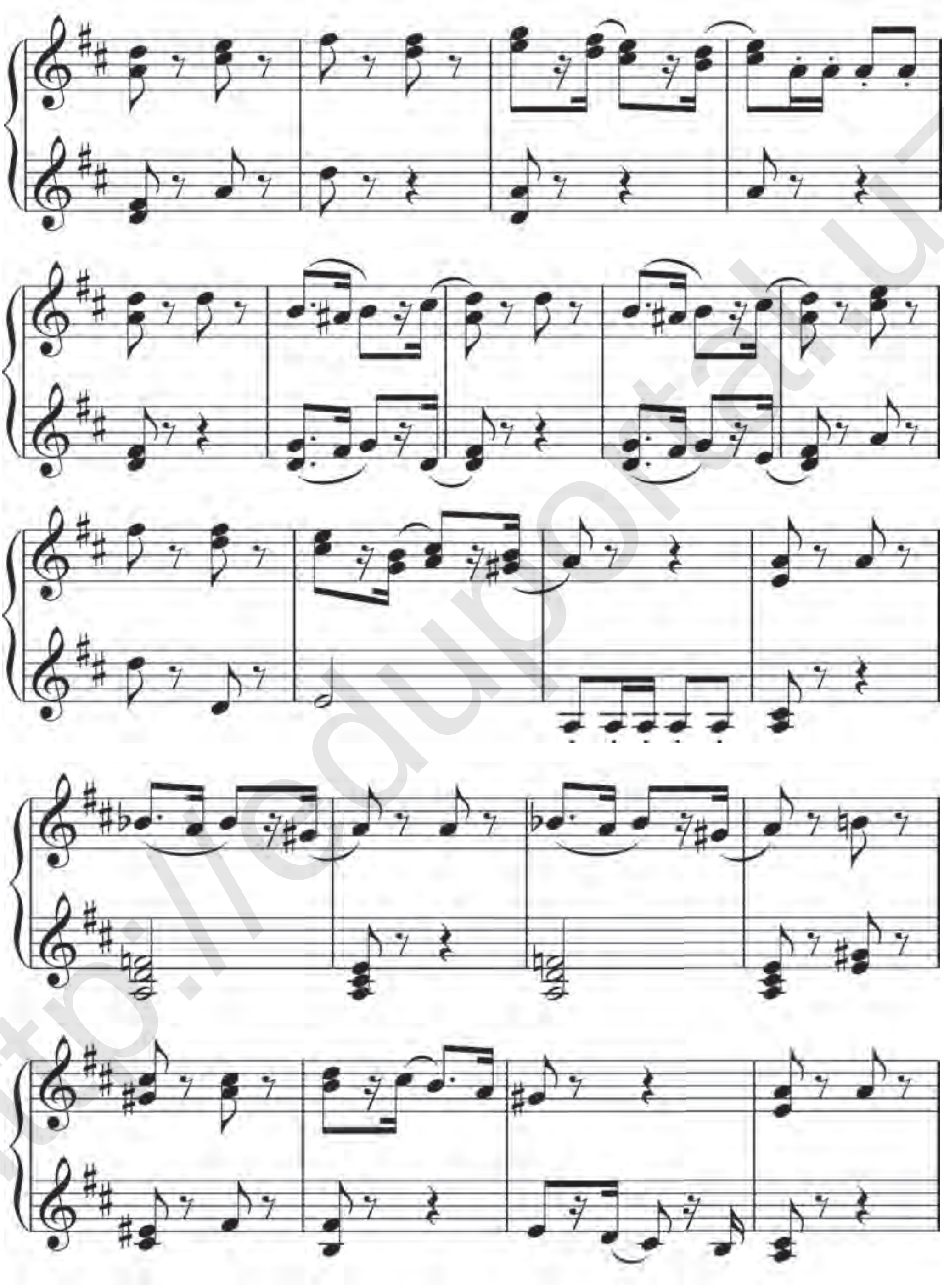
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE
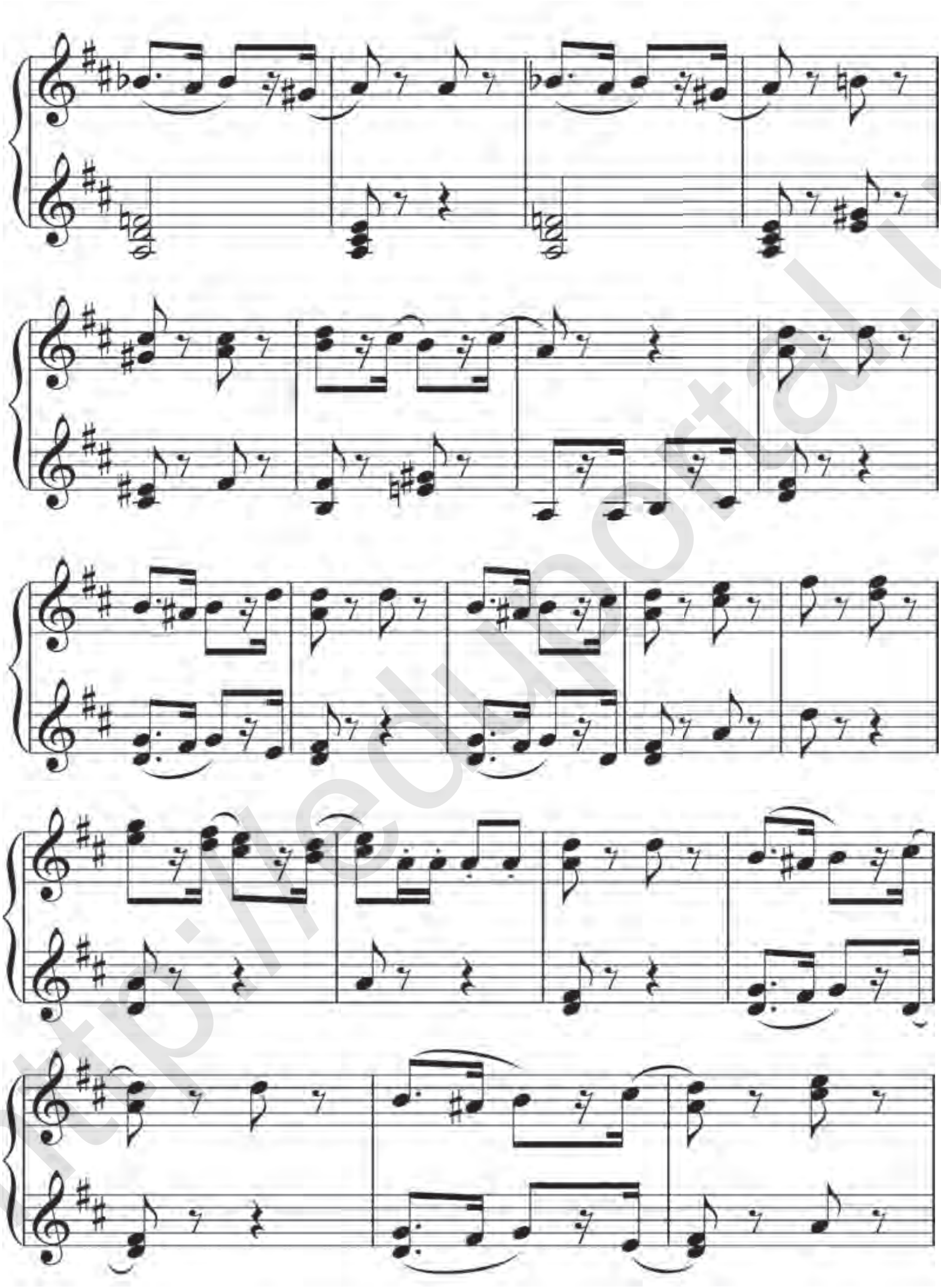
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Ғазиза Ахметқызы Жұбанова
(1927—1993)

Алматы қаласында туған. Музыканттар отбасында дүниеге келген қыз қазақ әндері мен күйлерін, музыканың әсем әуенін жастайынан құлағына сіңіріп, түсініп өсті. Ғазизаның әкесі Құрманғазы атындағы Қазақ мемлекеттік академиялық халық аспаптары оркестрінің дирижёрі, атақты сазгер Ахмет Қуанұлы Жұбанов еді. Кішкентай Ғазиза осы оркестрді жиі тыңдап жүріп, өзінің музыкалық қабілетін дамыта берді.

Мәскеудегі музыкалық училищені тамамдаған соң, білімін жетілдіру мақсатында осындағы консерваторияның композиция сыныбына оқуға түседі.

Ғ.Жұбанова — көптеген көлемді музыкалық опералардың, балет, оратория, ән, хорлардың, т.б. авторы.

КӨКТЕМ

Сөзін жазған: *Ж.Сәттібеков* Әнін жазған: *Қ.Қуатбаев*

Көңілді
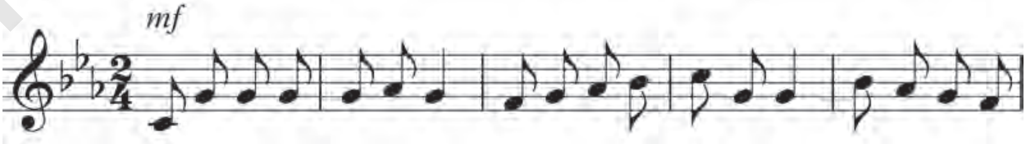
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE
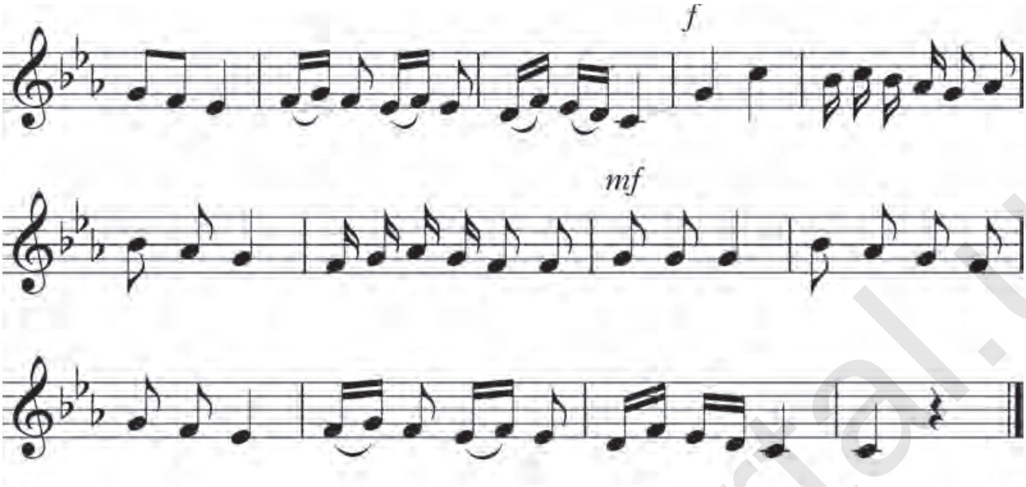
Музыканың әсерлі, тартымды болуы динамикалық белгілердің дұрыс орындалуына байланысты. Сондықтан музыкадағы кездесетін динамикалық белгілерді нақтылы, бұлжытпай орындауға дағдылан.

АЛАТАУ

Қазақтың халық әні

Жігерлі, орташа екпінмен
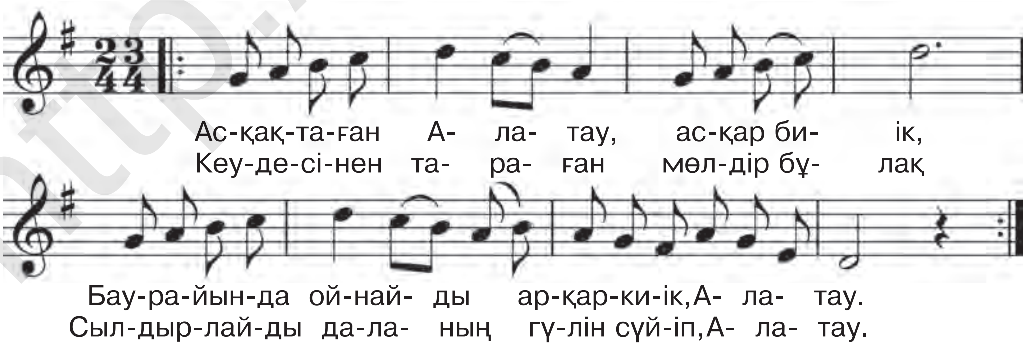
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE
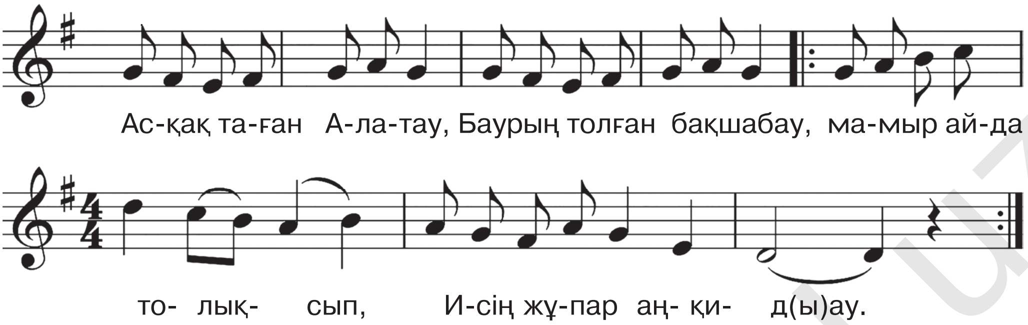
Асқақтаған Алатау,асқар биік,
Баурайында ойнайды арқар киік,Алатау.
Кеудесінен тараған мөлдір бұлақ
Сылдырлайды даланың гүлін сүйіп,Алатау.

Қайырмасы:

Асқақтаған Алатау,
Баурың толған бақша-бау,
Мамыр айда толықсып,
Исің жұпар аңқиды-ау.

Алтын арай шашырап күншығыстан,
Қойнауыңда жас өрен бақыт құшқан, Алатау.
Көк байрағы желбірепасқарында,
Қоныстанған іргеңе Қазақстан, Алатау.

Қайырмасы:

Асқақ таған Алатау,
Баурың толған бақша-бау,
Мамыр айда толықсып,
Исің жұпар аңқиды-ау.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БЕРІЛГЕН БҰЛ ӘН ҮЗІНДІЛЕРІНІҢ ӨЛШЕМІНЕ СӘЙКЕС ТАКТ СЫЗЫҚТАРЫН ҚОЙЫП ШЫҚ

КҮЛШЕ НАН
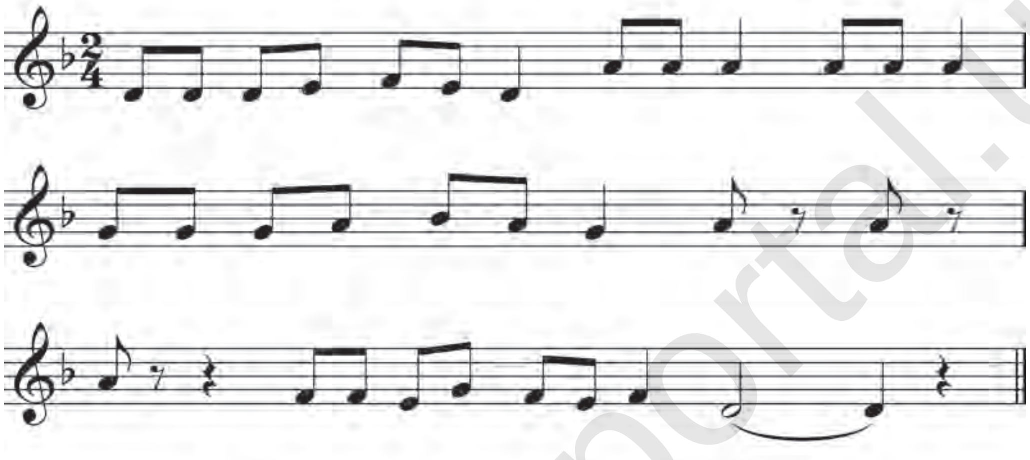
ҚУЫРШАҒЫМ
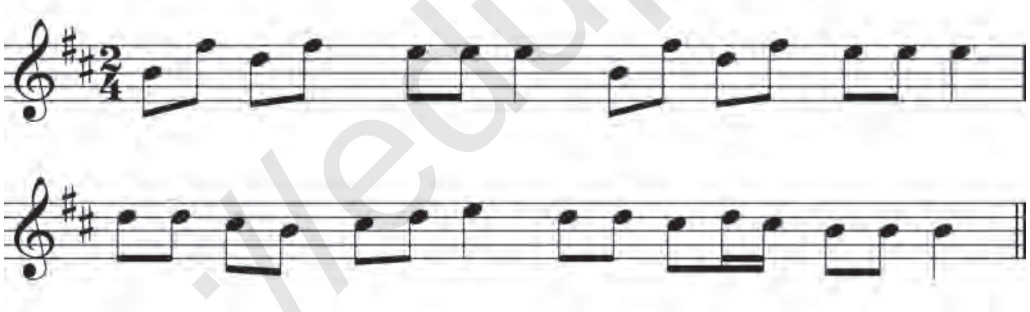
АРША ӘНІ
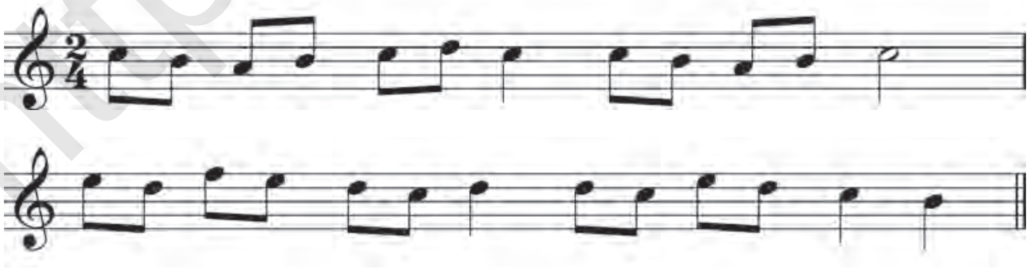
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

РЕПРИЗА
МУЗЫКА ТУЫНДЫСЫНЫҢ ӨЗГЕРІССІЗ ҚАЙТАЛАНУЫ

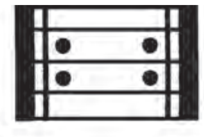

Әннің немесе күйдің белгілі бір бөлігін қайталап орындау қажет болғанда «реприза», яғни қайталау белгісі қойылады. Бұл белгі қайталап орындалатын шығарма бөлігінің екі жағынан қойылады.

Реприза көмегімен қайталанатын күйдің немесе әннің бөлігі музыкалық шығарманың өзгеріссіз қайталануы деп аталады.

Мысалы:

Жазылуы:

Орындалуы:

Төмендегі әндерді алғашқыда мұғалімнің көмегімен бірнеше рет айтып орындаңдар.

НЕ ДЕУ КЕРЕК?

Өлеңін жазған: *Ә.Дүйсенбиев* Әнін жазған: *Ө.Байділдаев*

Асықпай

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҚАЙТАЛА

МАЖОР МЕН МИНОР

Мажор түзілімдегі әндер ойнақы әрі әсерлі естіледі.

«До» нотасынан төмендегі мажор дыбыс қатарын мұғалімнің дирижёрлік ишараты көмегімен орында:
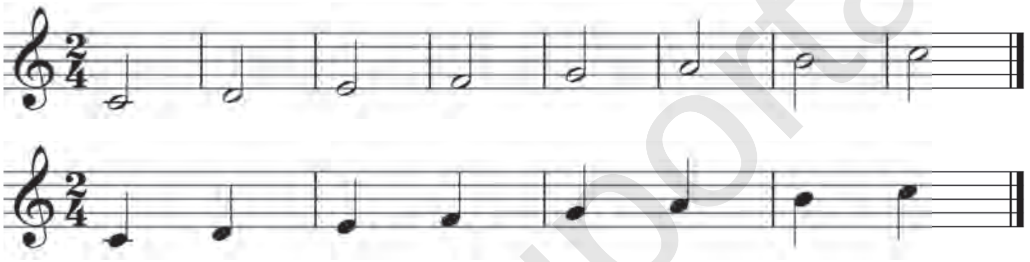
Минор түзілімдегі әндер мұңды әрі нәзікту естіледі

«Ля минор» дыбыс қатарын мұғалімнің дирижёрлік көмегімен ишараты көмегімен орында:
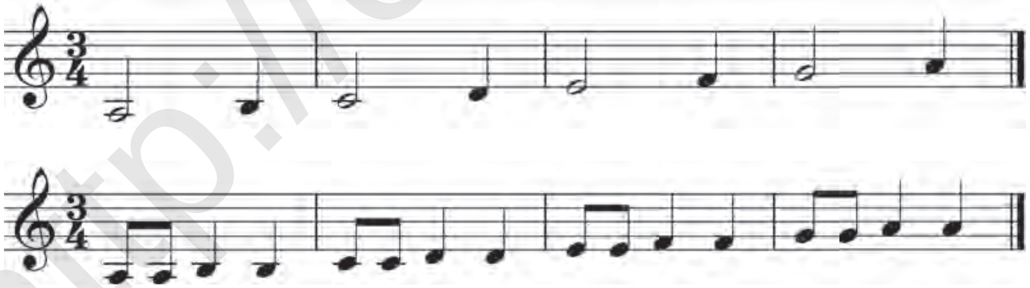
Мажор және минор түзілімдерінде жазылған әндерді мұқият біліп ал оларды бір-бірінен дереу айыруға үйрен.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Есіңе түсір:

2 – сыныпта мажор және минор жүйесіндегі дыбыстармен таныс болғаның есіңде ме? Дыбыстардың өзара байланысуын дыбыстар тізбегі немесе музыка тілінде «лад» деп атайды.

Əн не күй шығарғанда сазгерлер негізінен мажор және минор ладтарын пайдаланады.

Енді төмендегі əндерден үзінділер тыңдап,олар қайсы лад негізінде жазылғандығын тап:

SALIMJON-NIMJON

Сөзін жазған: *П. Мумин* Əнін жазған: *А. Мухамедов*
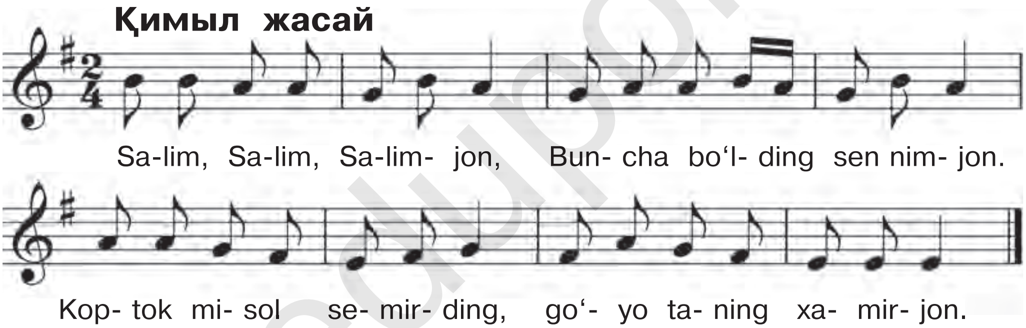
BAXTIY ERKATOY

Сөзін жазған: *Х. Мухаммад* Əнін жазған: *Т. Тошматов*

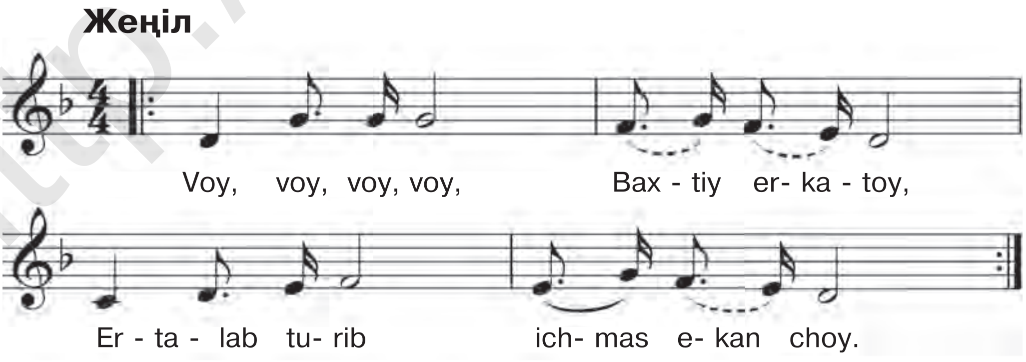

http://eduportal.uz
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Минор ладының үшдыбыстылығы да осы мажор ладының үшдыбыстылығы сияқты дыбыс қатардың I, III, V сатысында құрылады. «Ре-минор» тізбегін бірге қосылып айтамыз:
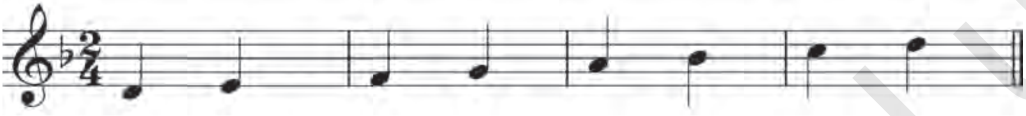
I II III IV V VI VII VIII

Енді дыбыс қатардың I, III, V сатысындағы дыбыстарды тауып айтамыз:

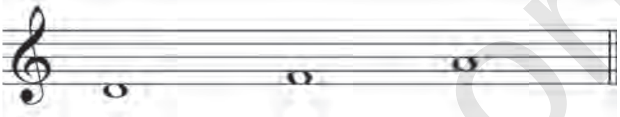

I III V

Бұл «Ре-минор» үшдыбыстылығы деп аталады.

Минор үшдыбыстылығының III сатысы мажордікіне қарағанда едәуір мұңды және жұмсақ айтылады.

БИБІГҮЛ

Қарақалпақтың халық күйі

Жеңіл
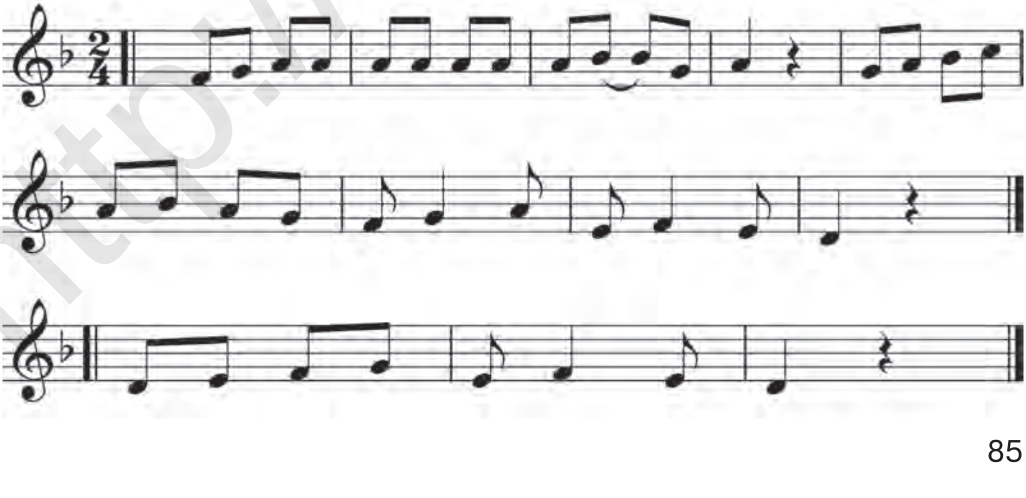
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҮШДЫБЫСТЫЛЫҚ

Кез келген мажор және минор дыбыс қатарларының орнықты (тұрақты) үшдыбыстылықтары болады. Бұлар дыбыс жүйесінің I, III және V сатыларынан құралады.

Мажор ладының үшдыбыстылығын табайық. Бұл үшін алғаш дыбыс қатардағы ноталарды бірге әндетіп айтамыз:

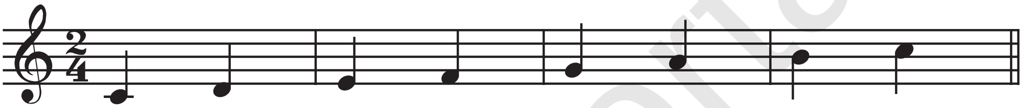

Енді I, III, V сатыда орналасқан ноталарды әндетіп айтамыз:
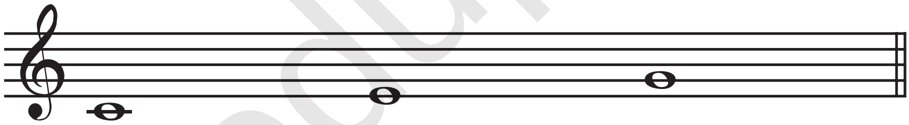
Осы дыбысты «до мажор» үшдыбыстылығы деп атайды.

Енді осы үшдыбыстылық негізінде жаттығулар орындаймыз:
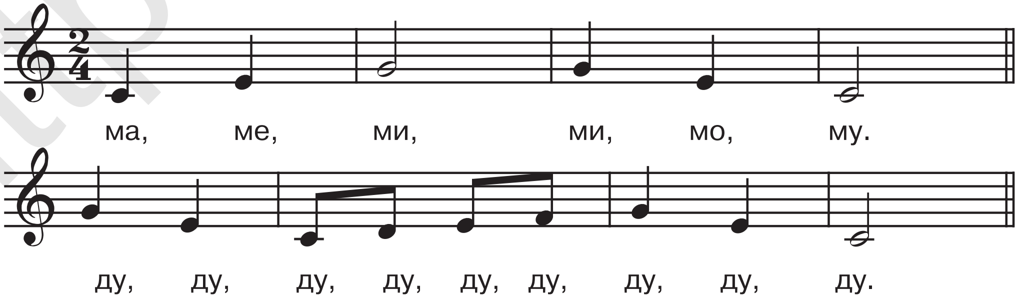
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТОН ЖӘНЕ ЖАРТЫ ТОН

Музыка дыбыстарының аралығында қашықтық болады. Бұл қашықтық тон және жарты тон арқылы өлшенеді. Тон екі жарты тонға тең. Немесе екі жарты тон бір тонды құрайды.

Тон және жарты тонды айқын білу үшін пианино клавиштеріне назар аударамыз. Аралығында қара клавиші бар екі ақ клавиштің аралығы **бір тон** деп аталады.

Керісінше, арасында қара клавиші бар екі ақ клавиштің аралығы **жарты тон** деп аталады.

До, ре, ми, фа, соль, ля, си, до

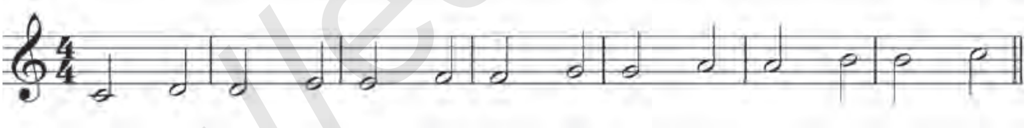

1 тон 1 тон жарты тон 1 тон 1 тон 1 тон жарты тон

Енді төмендегі жаттығуды орында:

Бир тон ва я- рим тон- ни

Биз- лар эн- ди фарқ- лай- миз.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТӨРТІНШІ ТОҚСАН ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША СҰРАҚТАР

1. Ғижжак аспабы ненің көмегімен орындалады? Рубаб ше? Чанг ше?

2. Шумақ пен қайырманың айырмашылығы неде?

3. “Бағдаршам” әнінің мазмұнын түсіндіріп бер.

4. Дыбысты жарты тон төмендету үшін қандай альтерация белгісі қолданылады? Көтеру үшін ше?

5. Бұл тоқсанда қайсы сазгермен таныстың?

6. Қандай қазақ халық әндерін білесің?

7. Саған көбірек ән айтқан ұнай ма әлде музыка тыңдау ма?

8. Бұл тоқсанда үйренген және тыңдаған қайсы шығармалар саған көбірек ұнады?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

http://eduportal.uz

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ZAFAR

Жеңіл

Өзбектің халық күйі
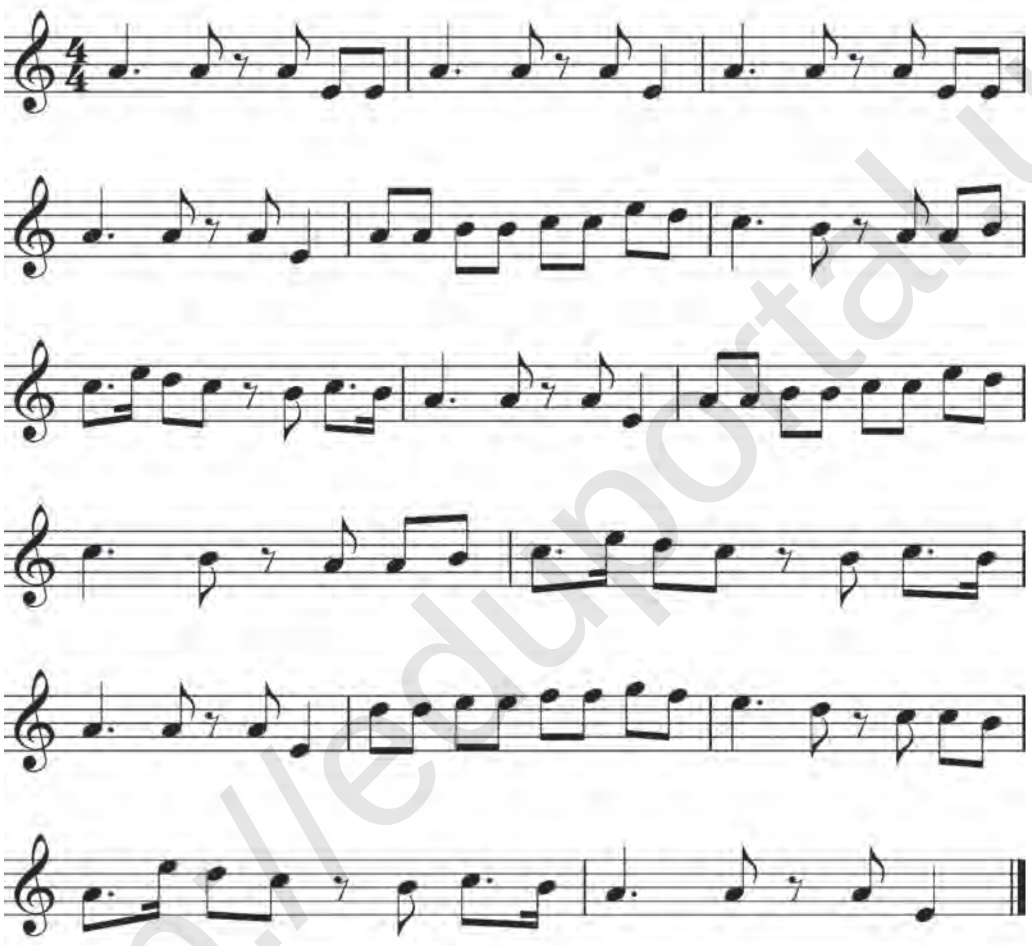
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Біліп ал:

Күләш Байсейітова (1912—1957)

К. Байсейітова — «қазақтың бұлбұлы» атанған атақты әнші. Алматы қаласында дүниеге келген. Ол көптеген халық әндері мен композиторлардың әндерін орындаған. К.Байсейітова – өзінің қысқа ғұмырында, әсіресе опера жанрында, актёрлік, әншілік орындаушылық өнерде өзіндік дәстүр қалыптастырып кеткен әйгілі өнер шебері.

Шара Жиенқұлова (1921—1991)

Ш. Жиенқұлова — қазақтың атақты бишісі. Алматы қаласында дүниеге келген. Ол қазақ халық билерін шебер орындаған. Шара драма театрында актёр, одан соң опера театрында биші болды. Ол өзінің ән-би ансамблін құрды, қазақтың бұрын-соңғы би музыкаларын нотаға түсіртіп, билердің қалай орындалатыны туралы кітап жазып шығарды.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӘН САЛУҒА ЖАТТЫҒАМЫЗ

Əн айтқанда сөздерді түсінікті, анық етіп айтудың маңызы орасан зор.

Əннің сөзі мен əуені үндесіп, тыңдаушыға дұрыс жетуі керек.

Төмендегі жаттығу арқылы дұрыс айтуды жетілдіруге əрекет жасаймыз:

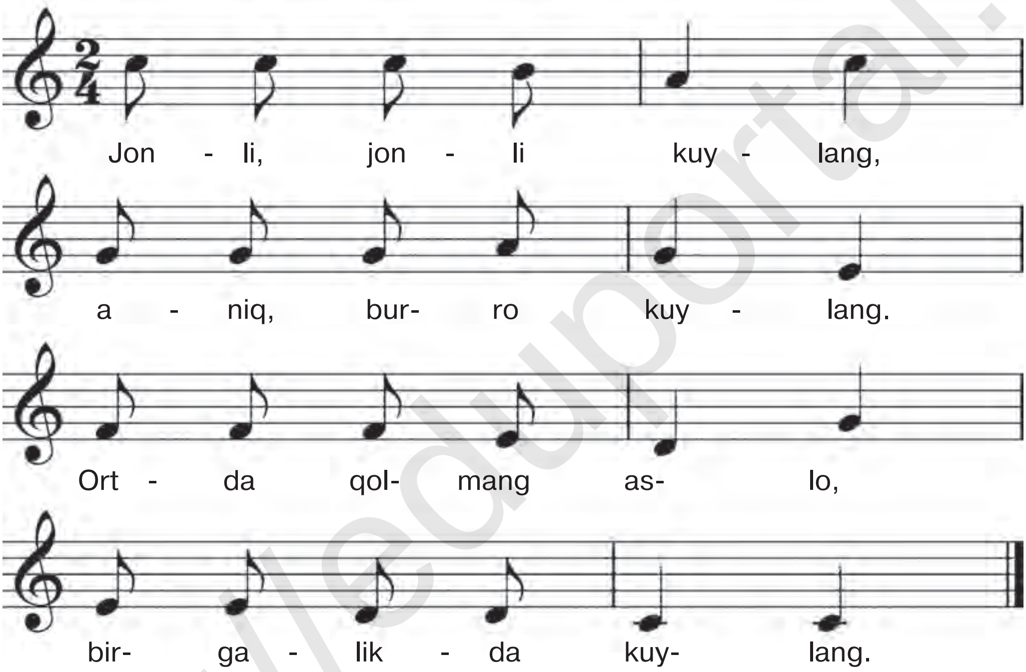

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БОСТАНДЫҒЫМ

Сөзін жазған: *З.Масатов* Әнін жазған: *Х.Әзімбаев*

Жалынды, жігермен
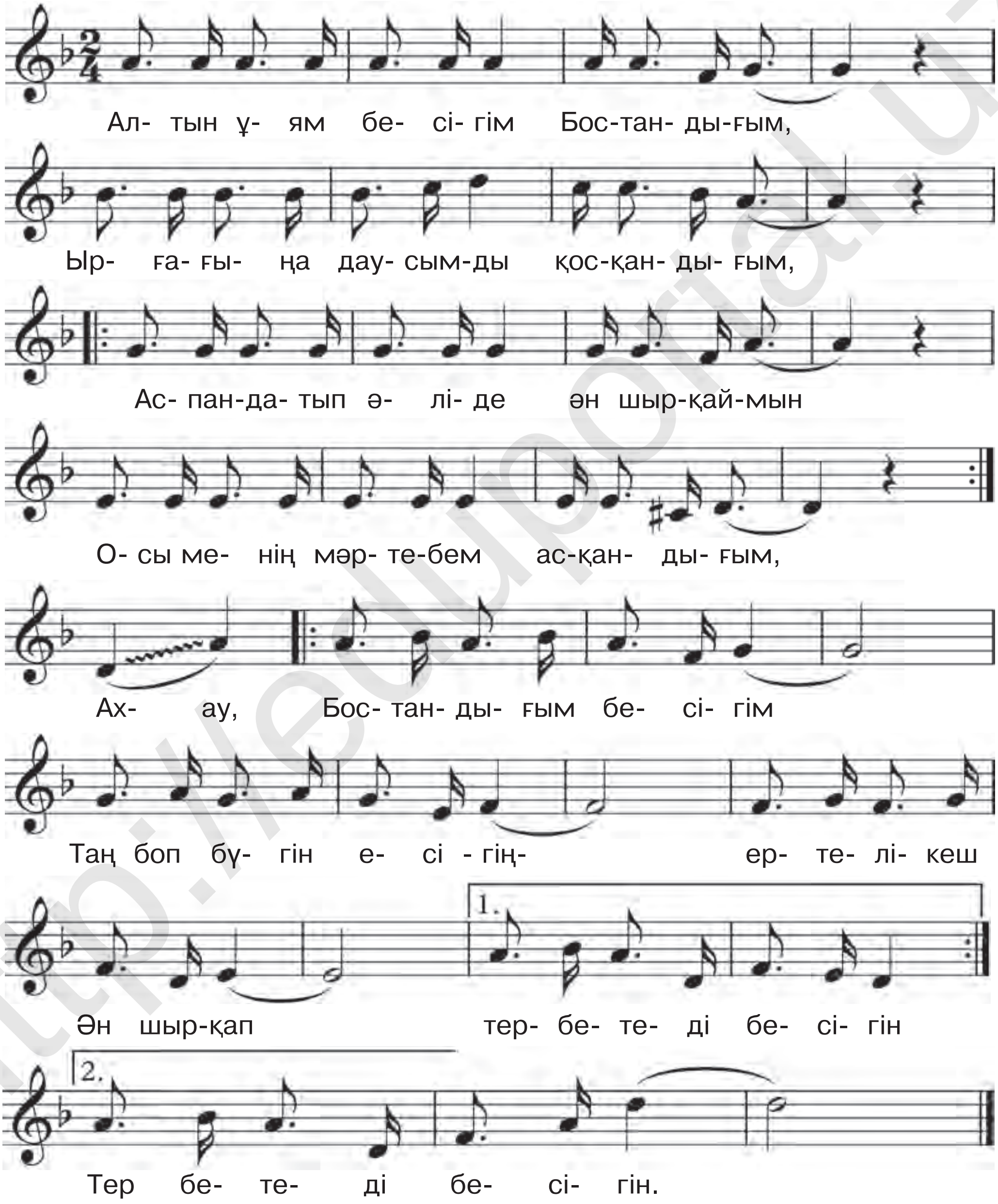
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Алтын ұям, бесігім – Бостандығым,
Ырғағыңа даусымды қосқандығым.
Аспандатып әлі де ән шырқаймын,
Осы менің мәртебем асқандығым.

Қайырмасы:

Ах-ау, Бостандығым, бесігім,
Таң боп бүгін есігің ертелі-кеш,
Ән шырқап тербетеді бесігін,
Тербетеді бесігін.

2. Туған жер, айналайын аспаныңнан,
Бұлтсыз ләззаттанам асқарыңнан.
Көркіңе көз тояр ма, Бостандығым,
Табиғат өз қолынан дастан жазған.

Қайырмасы.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТЫҢДА ЖӘНЕ ТАП

Төменде берілген күйдің үзінділері қай әндерден алынған?

Олардың аттарын атап бер және нота бойынша осы әндерді айтып көр.

Жанды
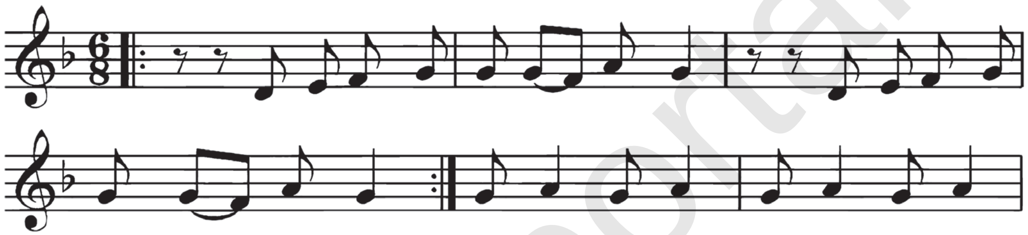
Шаттана
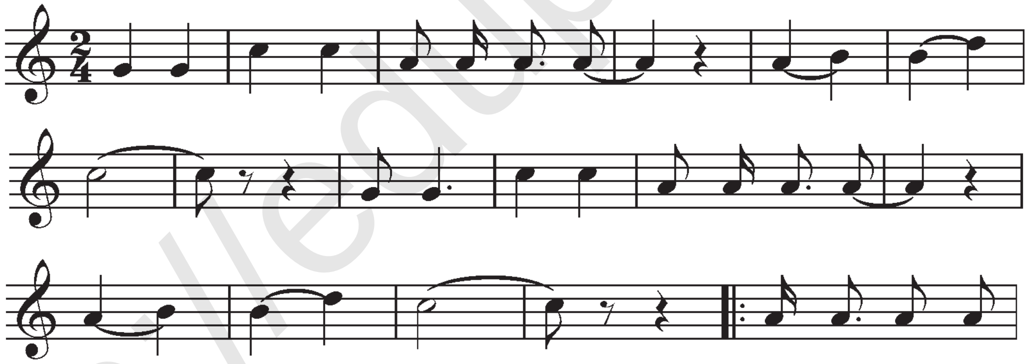
Ал енді осы өлеңдердің әндерін қайсы сазгерлер шығарғанын айтып бер.

Әндердің сөздерін жазған ақындарды да есіңе түсіре аласың ба?

Осы әндердің қайсысы саған көбірек ұнады?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖАЙДАРЫ ӘН

Халық әні

Жеңіл, тез
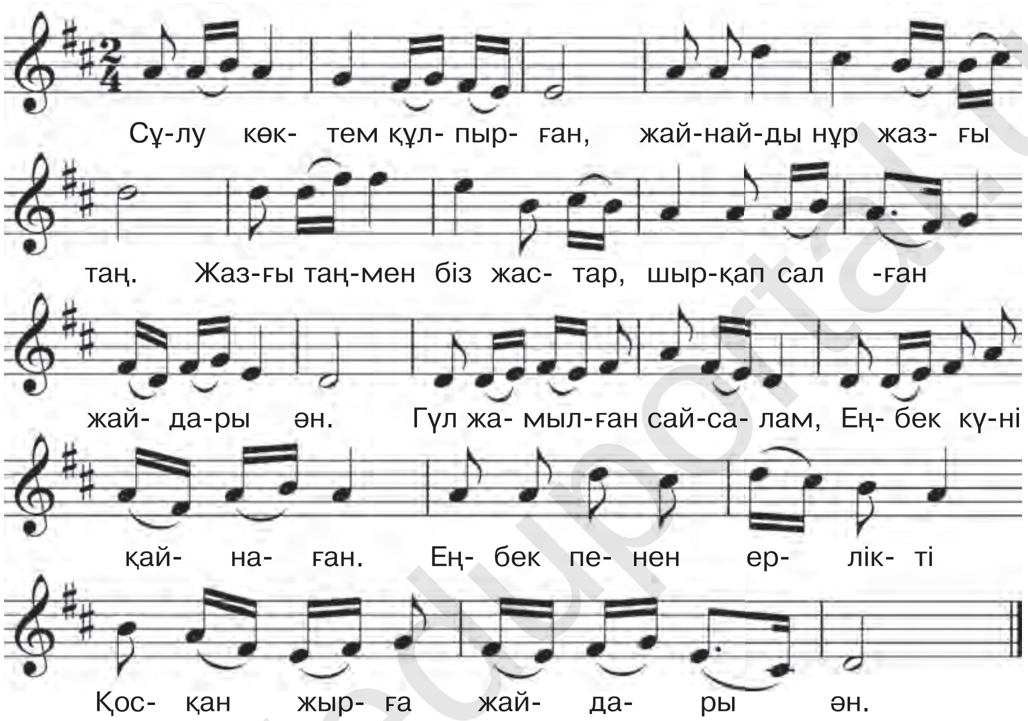
Туған өлке, кең далам,
Мәңгілік бақыт орнаған.
Сайрандаймыз саяңда,
Ерікті ұлан—біз балаң.

Қайырмасы:

Гүл жамылған сай-салам,
Еңбек күні қайнаған.
Еңбек пенен ерлікті
Қосқан жырға жайдары ән.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ТУҒАН ЕЛ

Өлеңін жазған: *Ә.Сәрсенбаев* Әнін жазған: *Л.Хамиди*

Әндете
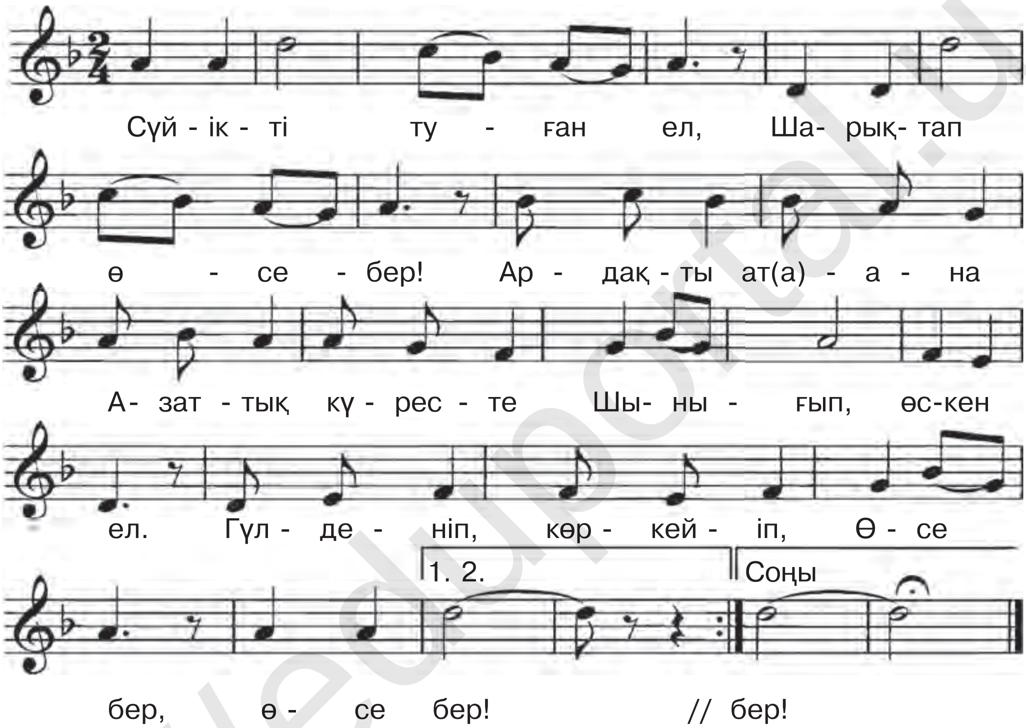
Сүйікті туған ел,
Бауырында айдын көл.
Жиһанда сендей бір
Мақтауға тұрарлық
Сүйкімді бар ма жер?
Гүлденіп, көркейіп,
Өсе бер, өсе бер!

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

GUL FASLI

Сөзін жазған: М. Мухаммедова Әнін жазған: Ш. Ёрматов

Жігерлі
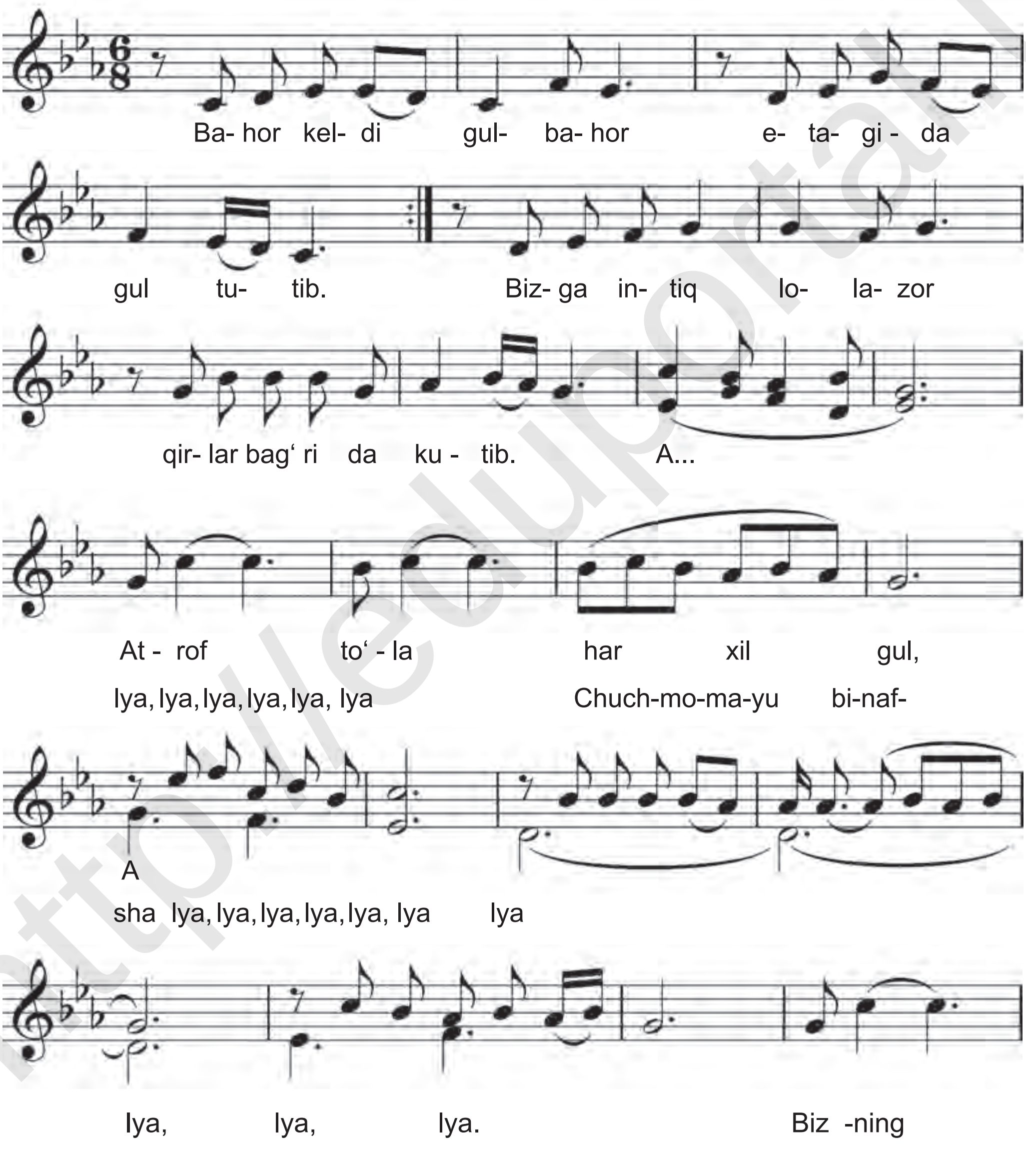
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

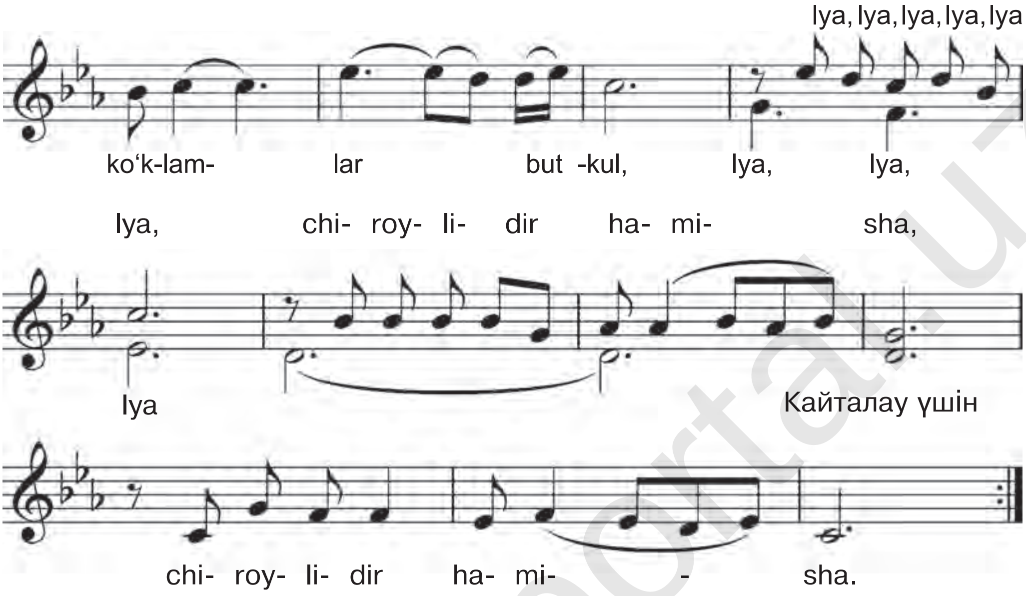

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ДОСТЫҚ

Сөзін жазған: *Е. Елубаев* Әнін жазған: *И. Нүсіпбаев*

Көңілді
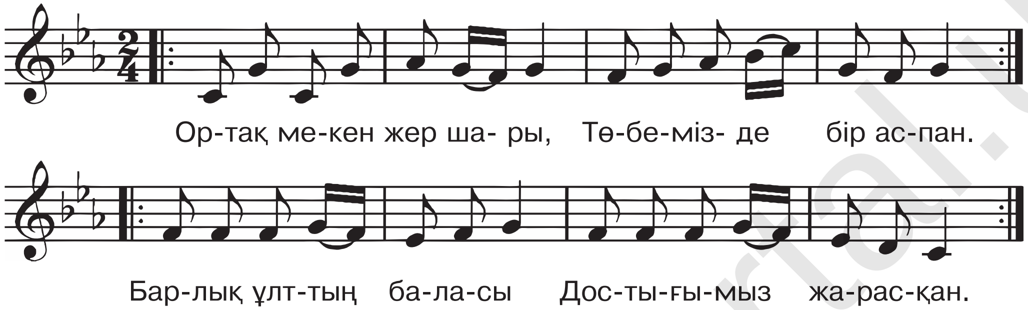
Ортақ бізге бір Отан,
Ортақ жердің байлығы.
Еңбек ортақ, жыр ортақ,
Ортақ бізге барлығы.

Туыспыз біз бәріміз,
Бір Отанды сүйеміз.
Бақытты елде туған соң,
Бақытты өмір сүреміз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Күй тыңда

АЙЖАН ҚЫЗ

Қазақтың халық күйі

Орташа екпінмен, көңілді
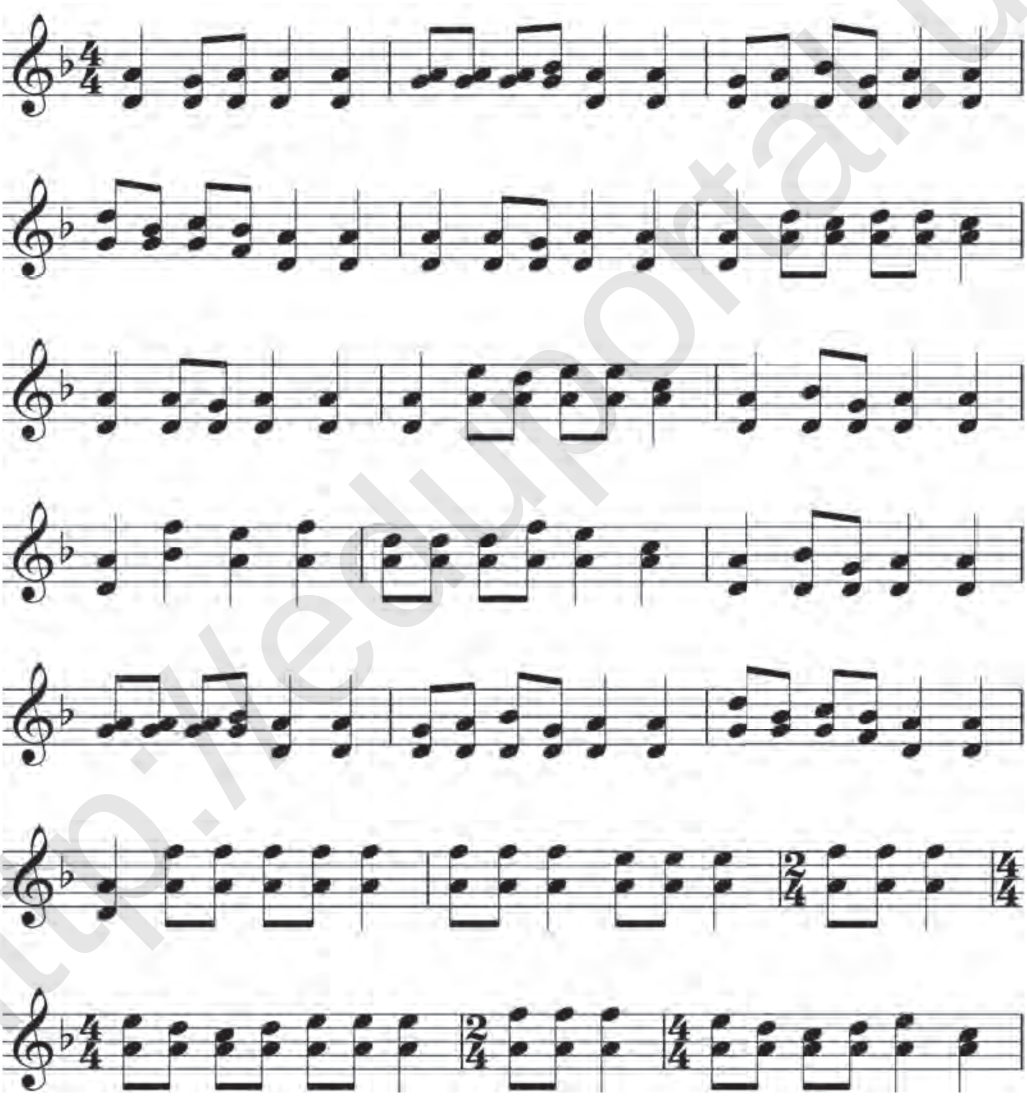
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

BAXTLI BOLALIK QO‘SHIG‘I

Сөзін жазған: *Х.Мухаммад* Әнін жазған: *Н.Норхужаев*
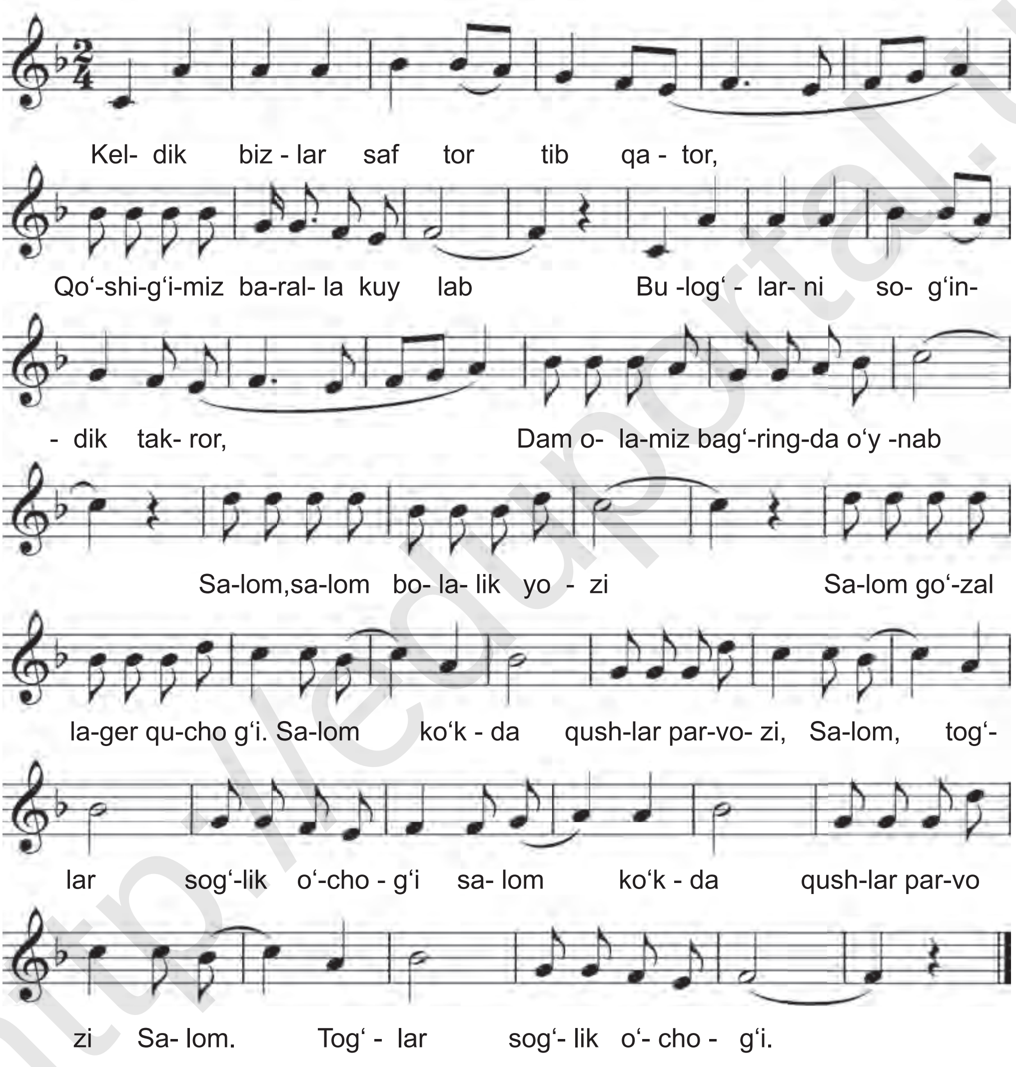
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АНА ТІЛІН СҮЙЕМІЗ

Сөзін жазған: *Ш. Сариев* Әнін жазған: *К. Дүйсекеев*

Вальс ырғағымен
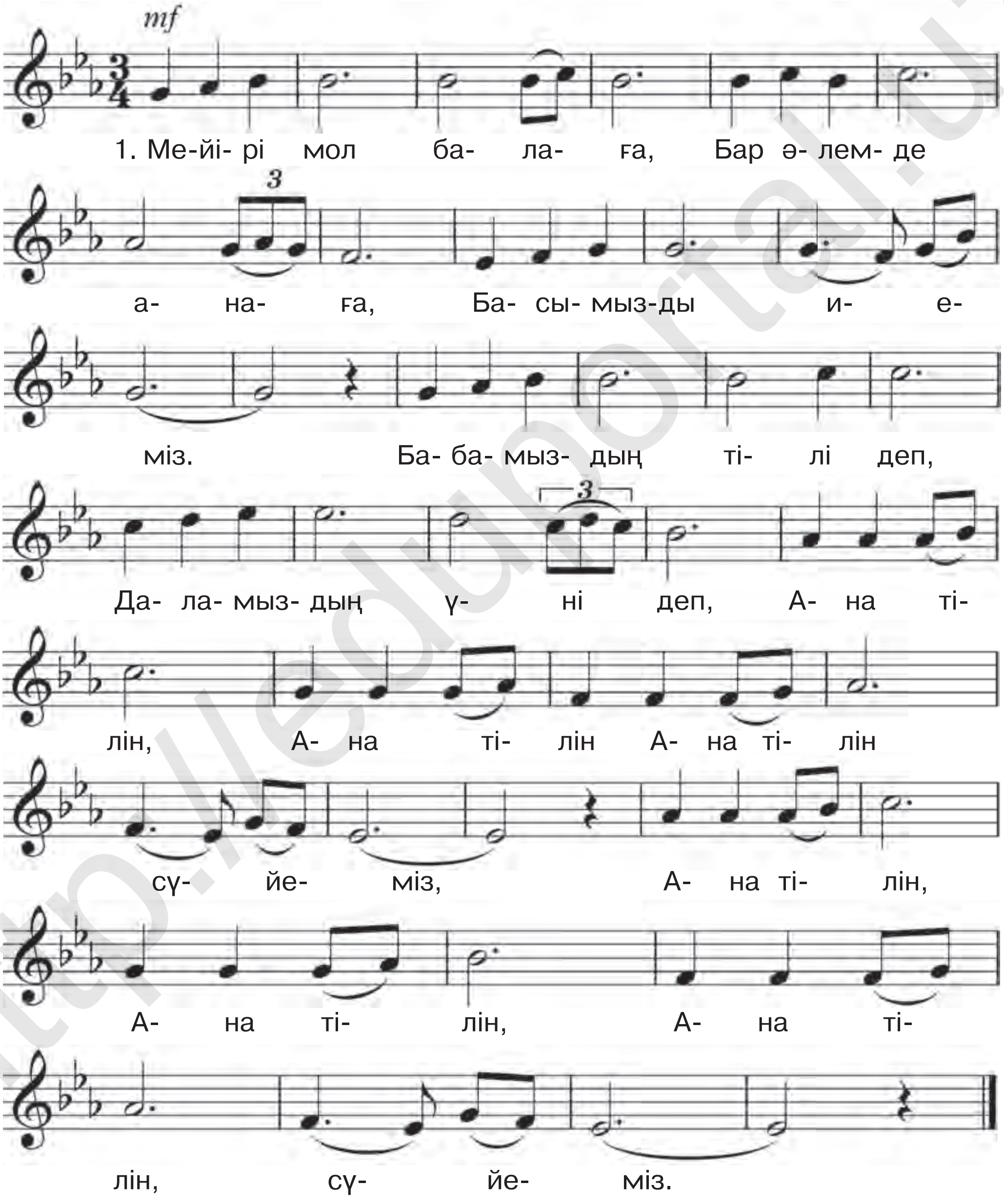
http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

KAKKU

Сөзін жазған: *Толқын* Әнін жазған: *И. Хамроев*
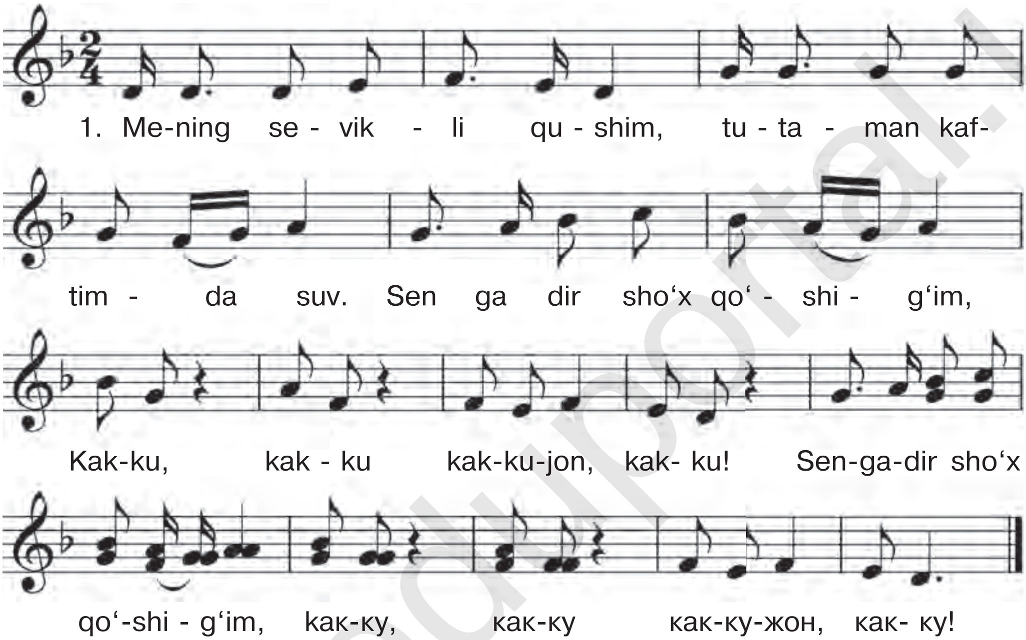
2. Yelkamga qo'n, mayliga,
Ko'zlaring munchoq, ko'zgu.
Boshlar bog'lar sayliga,
Kakku, kakkujon, kakku!

3. Baland, baland uchasan,
Jajji qalbimga orzu.
Fazolarni quchasan,
Kakku, kakkujon, kakku!

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз 4

Бірінші тоқсан

Ән айту ережелері 5
Өзбекстан Республикасының Мемлекеттік Әнұраны. Сөзін жазған А.Орипов,әнін жазған М.Бұрханов 6
Pauzalar 9
Ыбырай Алтынсарин (1841–1889) 10
Ләтіп Хамиди (1906–1983) 10
Кел,балалар,оқылық! Сөзін жазған Ы.Алтынсарин,әнін жазған Л.Хамиди 11
Есіңе түсір. 12
Ширек және сегіздік паузалар 13
Feruza. Әнін жазған F.Рузибаев 14
Сүйікті мектебім. Сөзін жазған Ш.Смаханұлы,әнін жазған Ә.Байділдаев 15
Рустам Абдуллаев (1947 ж.) 17
Qo‘zichoq. Сөзін жазған Ю.Сулаймон, әнін жазған Р.Абдуллаев 18
Дирижёрлік қимылдар. Екі ширекті өлшем 19
Naqsh olmalar. Сөзін жазған: Р. Толиб. Әнін жазған: Н. Норхужаев 21
Шалғындағы бақбақ. Сөзін жазған Қ.Жұмалиев,әнін жазған Т.Қоңыратбаев 22
Нота үйренеміз. Сөзін жазған Ә.Асылбеков,әнін жазған Б.Жүсіпәлиев 23
Жарқын жүзді ұстазым.Сөзін жазған Ш.Смаханұлы,әнін жазған И.Нүсіпбаев 24
Өзің тап 25
Мектеп полькасы. Сөзін жазған Т.Молдағалиев,әнін жазған И.Нүсіпбаев 25
Тоқсан қорытындысы бойынша сұрақтар 26

Екінші тоқсан

Әншілер ансамблі 27
Қарлығаш. Сөзін жазған А.Жұбанов 27
Oltin paxtam – oppog‘im. Сөзін жазған: П. Мумин Әнін жазған: Н. Норхужаев 28
Аспаптар ансамблі 29
Ufori 3. Өзбектің халық күйі 30
Шаттығыңды жырлаймын,Отан! 31
Біз осылай өсеміз. Сөзін жазған М.Әлімбаев, әнін жазған И.Нүсіпбеков 31
Мен мынадай боламын. Сөзін жазған Б.Ысқақов, әнін жазған

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Л.Момынов. 32
Bahor val'si. Әнін жазған М. Мирзаев 33
Фарход Алимов (1947–2014) 35
Oppoq qandim. Сөзін жазған Пулат Мумин, әнін жазған
Farxod Alimov 36
Үш ширекті өлшем 37
Өзбек ұлттық музыкалық аспаптары. Бұлар қалай орындалады? 38
Келді,келді Жаңа жыл! Сөзін жазған Р.Құнақова, әнін жазған
И.Жақанов 39
Мейірбан Ұстаздар. Сөзін жазған Қ.Жұмағалиев әнін жазған
И.Нүсіпбаев 40
Ақша қар. Сөзін жазған Қ.Ыдырысов, әнін жазған Қ.Қуатбаев........... 41
Тоқсан қорытындысы бойынша сұрақтар 42

Үшінші тоқсан

Болашақ Отан қорғаушылар. Marsh. Музыкасы Ж. Бизенікі 43
Қараторғай. Ақан сері 44
Абай Құнанбаев (1845–1904) Көзімнің қарасы. Әнін жазған Абай 45
Нота бойынша ән саламыз 46
Музыканың бейнелеу құралдары 47
Xorazm kuyi. Өзбек халық күйі 48
Домбырасыз сән қайда сөзі жазған Х.Талғаров,әнін жазған.
И.Нүсіпбаев. 49
Музыкадағы динамикалық белгілер 51
Музыка шығармасының өзгеріп қайталануы 52
Той жыры. Сөзі М.Әлімбаев пен А.Асылбеков.
Әнін жазған Ә.Бейсеуов 52
Альтерация белгілері. Lolacha. Өзбек халық күйі 53
Diyez 54
Зырлайды шанамыз. Сөзі жазған: Қ.Ыдырысов. Әнін
жазған: Д.Мацуцин 55
Bemol 56
Oruxan. Қарақалпақтың халық күйі 57
Boychechagim – omonlik. Сөзін жазған Қамбар ата.
Әнін жазған Н. Норхужаев 58
Ақ көгершін. Сөзін жазған. Н.Баймұхамедов әнін жазған
А.Жұбанов.. 59
Bekar 61
Би Өзбек халық күйі 62
Бағдаршам. Сөзін жазған Ә.Табылдиев, әнін жазған М.Жаманқұлов .. 63
Yalpiz. Сөзін жазған Қамбар Ата, әнін жазған Ләйла Муждабаева 64
Өзің тап. Қайсы белгілер "Альтерация белгілері" деп аталады? 65
Тоқсан қорытындысы бойынша сұрақтар 66

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Төртінші тоқсан

Шумақ және қайырма 67
Наурыз – біздің әніміз. Сөзін жазған Қ.Сыдық. Әнін жазған А.Жайымов 68
Нота бойынша ән айтамыз 70
Xabibulla Raximov (1946 ж.) 71
Он үш жаман (үзінді). Халық термесі. Бұқар жырау Қалқаманұлы. 72
Men – g‘unchaman. Сөзін жазған Н.Нарзуллаев. Әнін жазған Х.Рахимов. 73
Терме дегеніміз не? 74
Орыс композиторы Петр Ильич Чайковский (1840–1893) 75
Ағаш солдатшалардың маршы. Музыкасы П.И.Чайковскийдікі 76
Ғазиза Ахметқызы Жұбанова (1927–1993) 78
Көктем. Сөзін жазған Ж.Сәттібеков, әнін жазған Қ.Қуатбаев 78
Берілген ән үзінділерінің өлшеміне сәйкес такт сызықтарын қойып шық Күлше нан. Қуыршағым. Арша әні. 81
Repriza. Музыка туындысының өзгерісіз хайталануы 82
Қайтала. Мажор мен минор 83
Есіңе түсір. Salimjon – nimjon. Сөзін жазған П.Мумин, әнін жазған А.Мухамедов. Baxti erkatoy. Сөзін жазған Х.Мухаммад, әнін жазған Т.Тошматов 84
Бибігүл. Қарақалпақтың халық күйі 85
Үшдыбыстылық 86
Тон және жарты тон 87
Тоқсан қорытындысы бойынша сұрақтар 88
Zafar. Өзбек халық күйі 89
Біліп ал. Күләш Байсейітова (1912–1957). Шара Жиенқұлова (1921–1991) 90
Ән салуға жаттығамыз 91
Бостандығым. Сөзін жазған З.Масатов. Әнін жазған Х.Әзімбаев 92
Тыңда және тап 94
Жайдары ән. Халық әні 95
Туған ел. Сөзін жазған Ә.Сәрсенбаев, әнін жазған Л. Хамиди 96
Gul fasli. Сөзін жазған М. Мухаммедова Әнін жазған Ш. Ёрматов 97
Достық. Сөзін жазған Е.Елубаев, әнін жазған И.Нүсіпбаев 99
Айжан қыз. Қазақтың халық күйі 100
Ана тілін сүйемиз Сөзін жазған Ш. Сариев Әнін жазған К. Дүйсекеев 102
Kakku. Сөзін жазған Толқын, әнін жазған Иброхим Хамроев 103

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Hamidulla Nurmatov, Надим Норхужаев, Sharip Janaydarov

MUSIQA

3-sinf uchun darslik
(Qozoq tilida)
Qayta ishlangan 6-nashri

Редакторы *А.Ташметов*
Көркемдеуші редакторы *К.Нурманов*
Техникалық редакторы *Х.Хасанова*
Компьютерде беттеген *У.Валижонова*

Баспа лицензиясы AI № 290. 04.11.2016.
2019 жылы 19.06. басуға рұқсат етілді. Пішімі 70x90 $^1/_{16}$. Кеглі 14 шпонды.
Қаріптүрі «Pragmatika». Офсеттік әдіспен басылды. Есепті баспа табағы 7,90.
Шартты баспа табағы 9,0. Таралымы 5532. Тапсырыс 150.

Өзбекстан Республикасы Президенті Администрациясы құзырындағы
Ақпарат және бұқаралық коммуникациялар агенттігінің
Ғафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйінде
басылды. 100128, Ташкент, Лабзак көшесі, 86-үй.

Біздің интернет мекен-жайымыз: www.gglit.uz
e-mail: info@gglit.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Пайдалануға берілген оқулықтың жағдайын көрсететін кесте

№	Оқушының аты, фамилиясы	Оқу жылы	Оқулықтың пайдалануға берілгендегі жағдайы	Сынып жетекшісінің қолы	Оқулықтың тапсырылғандағы жағдайы	Сынып жетекшісінің қолы
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Пайдалануға берілген оқулықты оқу жылы аяқталғанда қайтарып тапсырады. Жоғарыдағы кестені сынып жетекшісі төмендегі бағалау өлшемдері негізінде толтырады:

Жаңа	Оқулықтың алғаш рет пайдалануға берілгендегі жағдайы.
Жақсы	Мұқаба бүтін, оқулықтың негізгі бөлігінен ажырамаған. Барлық парақтары бар, жыртылмаған, беттерінде жазу-сызулар жоқ.
Орташа	Мұқаба мүжілген, аздап сызылған, оқулықтың ңегізгі бөлігінен ажыраған жерлері бар. Пайдаланушы жағынан қанағаттанарлық жөнделген. Парақтары жұлынған, кейбір беттері сызылған.
Нашар	Мұқаба былғанған, сызылған, жыртылған, негізгі бөлігінен ажыраған немесе мүлдем жоқ, нашар жөнделген. Беттері жыртылған,парақтары жетіспейді, сызылып, шимайланған. Оқулық қалпына келтіруге жарамайды.

http://eduportal.uz

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE